

Πανεπιστήμιο Πειραιώς
Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στη Διοίκηση Επιχειρήσεων-Ολική Ποιότητα

Η Συμβολή Της Ελεγκτικής Στην Αναμόρφωση Των
Οικονομικών Αποτελεσμάτων Μη Εισηγμένων Ελληνικών
Επιχειρήσεων

Δεληγιάννη Ε. Ευγενία
Οικονομολόγος του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιωάννης Ν. Σώρρος

2014

Περίληψη

Στη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία θα επιχειρηθεί ο εντοπισμός των μορφών παραποίησης αποτελεσμάτων στις ελληνικές μη εισηγμένες επιχειρήσεις στο ΧΑ καθώς και ο βαθμός στον οποίο η ελεγκτική προλαμβάνει τέτοιου είδους φαινόμενα. Αρχικά επιχειρείται μία αναφορά στην οικονομία της χώρας προκειμένου να εισάγουμε την έννοια της ποιότητας της λογιστικής μέσα σε αυτό το πλαίσιο. Στη συνέχεια αναφέρονται οι μέθοδοι αποτίμησης σε μία προσπάθεια καλύτερης εμπέδωσης του τρόπου υπολογισμού της αξίας μιας επιχείρησης αλλά και των λόγων για τον οποίο αποτιμάται μία εταιρεία. Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται εκτενής αναφορά στην ελεγκτική των επιχειρήσεων και στο ρόλο του ελεγκτή αλλά και σε βασικά Ελεγκτικά Πρότυπα όπως το ΔΕΠ 200 και το ΔΕΠ 240. Τέλος, σχολιάζονται οι παρατηρήσεις των ελεγκτών καθώς και ο έλεγχος γνώμης. Στη συνέχεια, εξετάζονται ξεχωριστά κάποια βασικά στοιχεία του ισολογισμού σε ότι αφορά τα περιθώρια παραποίησης και το ρόλο του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου σε αυτά. Καταλήγουμε στο 5^ο κεφάλαιο να αναλύουμε τους λόγους παραποίησης καθώς και τα προειδοποιητικά σημάδια αυτών. Ο στόχος είναι να παρουσιαστούν οι διάφορες εκφάνσεις του φαινομένου της «Παραποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων» καθώς και η ανάμειξη των ελεγκτών σε αυτό. Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας θα διερευνηθεί η εφαρμογή παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων από τις ελληνικές μη εισηγμένες ανώνυμες εταιρείες. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού, θα διερευνηθούν τα πιστοποιητικά ελέγχου των προμηθευτών μεγάλης εταιρείας λιανικής αποτελούμενη από 125 προμηθευτές με πιστοποιητικά ελέγχου του έτους 2012-2013.

Λέξεις Κλειδιά: Παραποίηση, Μη εισηγμένες, Αποτίμηση, Αναμόρφωση Αποτελεσμάτων, Παρατηρήσεις, Οικονομικές καταστάσεις,

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	
Ευχαριστίες	
Κατάσταση Πινάκων	
Κατάσταση Γραφημάτων- Εικόνων	
Εισαγωγή	1
Ανασκόπηση Βιβλιογραφία.....	3
Κεφάλαιο 1. Οικονομική Κρίση και η Ποιότητα της Λογιστικής	5
1.1 Ελληνική Οικονομική Κρίση	5
1.2 Μη εισηγμένες επιχειρήσεις- Ορισμός	8
1.2.1 Χρησιμότητα οικονομικών εκθέσεων μη εισηγμένων στην διαδικασία Αξιολόγησης τους.....	10
1.2.2 Μη εισηγμένες ελληνικές επιχειρήσεις στο πλαίσιο της κρίσης	11
1.3 Ποιότητα της Λογιστικής	12
1.3.1 Παράγοντες που επηρεάζουν τη ποιότητα της λογιστικής	12
1.3.2 Η λογιστική επιλογή	13
1.3.2.1 Η λογιστική απάτη ως αποτέλεσμα της λογιστικής επιλογής και τα κίνητρα που οδηγούν σε αυτή	14
1.3.3 Οικονομική κρίση και Ποιότητα λογιστικής	16
Κεφάλαιο 2. Αποτίμηση Επιχειρήσεων	18
2.1 Η Έννοια της Αποτίμησης.....	18
2.2 Λόγοι Αποτίμησης.....	18
2.3 Έκθεση Αποτίμησης.....	19
2.4 Μύθοι για την Αποτίμηση	20
2.5 Μέθοδοι Αποτίμησης	24
2.5.1 Μέθοδος της Καθαρής Περιουσιακής Θέσης	24
2.5.2 Αναπροσαρμοσμένη καθαρή θέση βάσει παρατηρήσεων πιστοποιητικού ελέγχου.....	25
2.5.3 Μέθοδοι των ταμειακών Ροών	25
2.5.4 Η μέθοδος Κεφαλαιοποιημένων οργανικών κερδών.....	27

2.5.5 Η μέθοδος της καθαρής περιουσιακής θέσης προσαυξημένη με τη κεφαλαιοποιημένη υπερπρόσοδο των τελευταίων ή των επόμενων 5 ετών.	28
2.5.6 Μέθοδος Χρηματιστηριακής Τιμής.....	29
2.5.7 Η μέθοδος προεξόφλησης μελλοντικών μερισμάτων	29
2.5.8 Η μέθοδος του P/E- EPS	31
2.5.9 Η μέθοδος συνολικής απόδοσης Μετόχου (Total Return to Shareholder) TRS	31
2.5.10 Η μέθοδος της επιτροπής κεφαλαιαγοράς	32
2.5.11 Η μέθοδος της Αγοραίας προστιθέμενης Αξίας	32
2.5.12 Η μέθοδος της συγκριτικής ανάλυσης εισηγμένων εταιρειών και χρήσης δεικτών κεφαλαιαγοράς.....	33
2.5.13 Η μέθοδος συγκριτικών συναλλαγών.....	33
2.5.14 Η μέθοδος της προστιθέμενης αξίας (Κέρδη στα πλαίσια πενταετίας)	34
3ο Κεφάλαιο Ελεγκτική	37
3.1 Ορισμός της Ελεγκτικής	37
3.1.1 Το αντικείμενο του ελέγχου	37
3.1.2 Το υποκείμενο του ελέγχου	37
3.1.3 Μέθοδοι Ελέγχου	38
3.1.1 Σκοπιμότητα Ελέγχου	38
3.2 Ιστορική Αναδρομή της Ελεγκτικής	39
3.3 Το επάγγελμα του Ελεγκτή	40
3.3.1 Ο ρόλος και η δράση του Εξωτερικού Ελεγκτή	40
3.3.1.1 Ποιοτικός Έλεγχος Ελεγκτικού επαγγέλματος	42
3.3.1.2 Το επάγγελμα του ελεγκτή στην Αμερική.....	43
3.3.1.3 Η Ελεγκτική στην Ευρώπη	46
3.3.1.4 Η αποτίμηση και ο έλεγχος στην Ελλάδα.....	47
3.4 Είδη και κατηγορίες Ελέγχου	48
3.5 Ελεγκτικές Τεχνικές	51
3.6 Μέθοδοι Ελέγχου	52
3.7 Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα	55

3.7.1	Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα	55
3.7.2	Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα	57
3.7.2.1	ΔΕΠ 200	57
3.7.2.2	Μοντέλο Ελεγκτικού Κινδύνου	57
3.7.2.3	ΔΕΠ 240	60
3.7.2.4	ΔΕΠ 700 και 701 – Έκθεση του ανεξάρτητου ελεγκτή επί των Οικονομικών καταστάσεων & Διαφοροποιήσεις στην έκθεση του ανεξάρτητου ελεγκτή	61
3.8	Θέματα Παρατηρήσεων Ελεγκτών και έκφραση γνώμης	62
3.8.1	Έκφραση γνώμης	63
4ο	Κεφάλαιο. Ελεγκτική των οικονομικών καταστάσεων.....	66
4.1	Έλεγχος Ταμείου – Εισπράξεων Πληρωμών	66
4.1.1	Μη Αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που αφορά ταμειακές συναλλαγές	66
4.2	Έλεγχος Αποθεμάτων και κόστους αποθεμάτων.....	68
4.2.1	Ουσιαστικοί Έλεγχοι	69
4.2.2	Επισκόπηση των μεθόδων και τεχνικών αποτίμησης αποθεμάτων	70
4.2.3	Εξέταση κόστους πωληθέντων και συνήθη λάθη	71
4.2.4	Εξέταση κόστους πωληθέντων – απάτες.....	71
4.3	Απαιτήσεις σε γραμμάτια εισπρακτέα και πωλήσεις με πίστωση	74
4.4	Χρεόγραφα, Έσοδα από επενδύσεις και Λοιπές επενδύσεις	75
4.5	Έλεγχος Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων	77
4.6	Έλεγχος Βραχυχρόνιων Υποχρεώσεων προς Τρίτους και προβλέψεων.....	79
4.7	Έλεγχος Λογαριασμών Καθαρής Περιουσίας.....	81
4.7.1	Έλεγχος Ιδίων Κεφαλαίων Ατομικών επιχειρήσεων και Προσωπικών εταιρειών.....	82
4.7.2	Έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών.....	82
4.8	Έλεγχος Εσόδων και Δαπανών	84
4.8.1	Μέθοδοι Ελέγχου.....	85
4.8.1.1	Μέθοδος Επαλήθευσης Κερδών Περιουσίας.....	85
4.8.1.2	Συγκριτική Μέθοδος ελέγχου.....	85

4.8.1.3 Συντηρητισμός κατά τη μέτρηση των κερδών	85
4.8.1.4 Σύγκριση εσόδων και δαπανών με τους λογαριασμούς του Ισολογισμού	86
4.9 Τεχνικές παραποίησης Οικονομικών καταστάσεων.....	87
4.9.1 Λογιστικά Τεχνάσματα	88
4.10 Διορθώσεις Παρατηρήσεις επί των οικονομικών καταστάσεων	92
Κεφάλαιο 5. Παραποίηση οικονομικών στοιχείων - Επινοητική λογιστική	93
5.1 Λόγοι που οδηγούν στη παραποίηση στοιχείων	94
5.2 Διαχείριση Κερδών (Earnings Management)	96
5.3 Ενδείξεις παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων - «κόκκινες σημαίες».....	97
Κεφάλαιο 6. Πρακτική Εφαρμογή	103
6.1 Σκοποί της Έρευνας	103
6.2 Επιλογή Δείγματος	103
6.3 Συγκέντρωση Δεδομένων	106
6.4 Μεθοδολογία της Έρευνας	107
6.5 Ανάλυση της μεθοδολογίας	109
6.6 Αποτελέσματα της Έρευνας	110
6.7 Συμπεράσματα	117
6.8 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	118
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	120
Παράρτημα Α	120
Παράρτημα Β.....	122
Παράρτημα Γ	127
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	132

Ευχαριστίες

Για την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας οφείλω να ευχαριστήσω τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού τμήματος της Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πειραιώς, που με τη βοήθεια τους επεκτάθηκε το γνωστικό μου πεδίο και μου δόθηκαν τα απαραίτητα ερεθίσματα για περαιτέρω μελέτη. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Ιωάννη Σώρρο, που από την αρχή με ενθάρρυνε να ασχοληθώ και να αναπτύξω το θέμα της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων σε συνδυασμό με τη ελεγκτική, και που μου έδωσε τις αντίστοιχες οδηγίες για την επιτυχή ολοκλήρωση αυτού του εγχειρήματος. Είναι πολύ σημαντικό για μένα το ότι μου δόθηκε η ευκαιρία να εμβαθύνω στη χρηματοοικονομική λογιστική καθώς δεν είχα την ευκαιρία να τη γνωρίσω σε βάθος κατά τις προπτυχιακές μου σπουδές στο τμήμα Οικονομικών Επιστημών. Για την εκπόνηση της εργασίας οφείλω να ευχαριστήσω ακόμα τον οικονομικό ελεγκτή κ. Ιορδάνη Παραστατίδη, που με χαρά με συμβούλεψε κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης της ερευνητικής μου ιδέας σε πράξη. Τέλος, ευχαριστώ την οικογένεια μου, τους φίλους και τους συνεργάτες μου για την ηθική συμπαράσταση.

Κατάσταση Πινάκων

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	7
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	8
ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ	56
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΕΠΙΠΕΔΑ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ”.....	58
ΠΙΝΑΚΑΣ 5. ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΗ-ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.....	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 6. ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΗ-ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΗΣΗ ΕΞΟΔΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 7. ΟΡΙΣΜΟΙ ΜΟΧΛΕΥΣΗΣ ΚΕΡΔΩΝ.	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 8. ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ «RED FLAGS»	97
ΠΙΝΑΚΑΣ 9. ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΡΙΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ – ΣΥΝΟΛΟ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	104
ΠΙΝΑΚΑΣ 10. ΒΑΣΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΩΝ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ.....	110
ΠΙΝΑΚΑΣ 11. ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ (TOP ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ).....	110
ΠΙΝΑΚΑΣ 12. ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΤΟΥ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	112
ΠΙΝΑΚΑΣ 13. ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ (FLOP ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ).....	114
ΠΙΝΑΚΑΣ 14. ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΤΟΥ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	114

Κατάσταση Διαγραμμάτων

ΓΡΑΦΗΜΑ 1: ΕΛΛΑΔΑ: ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΤΟ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	6
ΓΡΑΦΗΜΑ 2. ΕΙΔΗ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ	93
ΓΡΑΦΗΜΑ 3. ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ 10 ΥΓΙΕΣΤΕΡΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΩΝ.....	111
ΓΡΑΦΗΜΑ 4. ΕΙΔΟΣ ΓΝΩΜΗΣ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	112
ΓΡΑΦΗΜΑ 5. ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΩΝ ΜΕ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΜΙΚΡΟΤΕΡΗ ΤΟΥ ΜΗΔΕΝΟΣ.....	115

Κατάσταση Σχημάτων

ΣΧΗΜΑ 1. ΚΟΣΤΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.	22
ΣΧΗΜΑ 2. ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΕΡΔΩΝ.	23
ΣΧΗΜΑ 3. ΑΓΟΡΑΙΑ ΑΞΙΑ ΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΜΙΑΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ.....	35
ΣΧΗΜΑ 4. ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΜΙΑΣ ΖΗΜΙΟΓΟΝΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ.....	35
ΣΧΗΜΑ 5. ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ.....	96

Εισαγωγή

Στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο το οποίο δρουν πλέον οι επιχειρήσεις, παρατηρείται ολοένα και εντονότερα το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών τους αποτελεσμάτων διαμέσου της λογιστικής απάτης. Το φαινόμενο αυτό παίρνει ανεξέλεγκτες διαστάσεις εάν αναλογιστούμε το βαθμό που επηρεάζει όχι μόνο τα στελέχη των οικονομικών μονάδων αλλά και τις ελεγκτικές εταιρίες καθ' αυτές και τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς ευρύτερα.

Μέσα σε αυτό το οικονομικό πλαίσιο οι οικονομικοί φορείς είναι αναγκαίο να παίρνουν ορθολογικές αποφάσεις αναφορικά με το καταμερισμό των πόρων που διαθέτουν. Κατά συνέπεια, αναδύεται η ανάγκη έγκαιρης και επαρκούς χρηματοοικονομικής πληροφόρησης η οποία ενισχύεται από την επιστήμη της Λογιστικής αλλά και της Ελεγκτικής. Η μεν πρώτη παρέχει τις αναγκαίες χρηματοοικονομικές πληροφορίες ενώ η δεύτερη εξετάζει και επαληθεύει την αξιοπιστία της πληροφόρησης.

Στόχος της διπλωματικής είναι η διερεύνηση της έκτασης της αλλοίωσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σε μη εισηγμένες ελληνικές επιχειρήσεις καθώς η βιβλιογραφία σχετικά με αυτές είναι πολύ φτωγή. Άλλωστε, αυτές αποτελούν το κύριο σώμα επιχειρήσεων στην ελληνική πραγματικότητα.

Στο πρώτο μέρος της διπλωματικής εργασίας θα παρουσιαστούν οι βασικές αρχές και έννοιες τόσο της λογιστικής όσο και της ελεγκτικής αλλά και του τρόπου που επηρεάζει η μία την άλλη. Επιχειρείται επίσης μία θεωρητική προσέγγιση της αποτίμησης, της λογικής της αλλά και των βασικών μεθόδων της. Στο δεύτερο μέρος τεκμηριώνεται η παρουσία των εκθέσεων ελέγχου στην εξέταση της χρηματοοικονομικής υγείας μη εισηγμένων ελληνικών επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα επιλέγονται επιχειρήσεις-προμηθευτές μεγάλης λιανεμπορικής αλυσίδας οι οποίες έχουν έκθεση ελέγχου με παρατηρήσεις από ορκωτό ελεγκτή. Στη συνέχεια, επιχειρούμε μία κατηγοριοποίηση των εταιριών αυτών με βάση τις εκάστοτε εκθέσεις και αναλύουμε τελικά την επίπτωση που έχει ο έλεγχος των ορκωτών λογιστών στη μετέπειτα πορεία των επιχειρήσεων. Αυτό καθίσταται δυνατό μέσα από τη μελέτη των οικονομικών μεγεθών τα οποία αποτελούν δεδομένα για τις οικονομικές καταστάσεις.

Στο τελευταίο μέρος της διπλωματικής εργασίας προκύπτουν τα σημαντικότερα συμπεράσματα αυτής της έρευνας. Συγκεκριμένα, οι παρατηρήσεις των ελεγκτών θα πρέπει πάντα να λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να καταλήγουμε σε ασφαλή συμπεράσματα.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας

Ως γνωστόν, τα εταιρικά σκάνδαλα που έχουν λάβει χώρα τα τελευταία χρόνια στη διεθνή οικονομική σκηνή έχουν ωθήσει πολλούς ερευνητές να ασχοληθούν με το θέμα της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Οι ερευνητικές εργασίες ωστόσο είναι πολύ λίγες σε σχέση με άλλα θέματα της χρηματοοικονομικής όπως η πτώχευση ή ο πιστωτικός κίνδυνος. Οι Laitinen και Laitinen (1998) διαχωρίζουν τις μελέτες που στηρίζονται σε ελεγκτικές αναφορές παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων σε τρεις κατηγορίες. Στις μελέτες που χρησιμοποιούν τις ελεγκτικές αναφορές προκειμένου:

- ✓ Να αναπτύξουν πρόβλεψη με πτωχευτικά μοντέλα (Keasy and Watson, 1987)
- ✓ Να αναπτύξουν υποδείγματα που θα προβλέπουν τη γνώμη των ελεγκτών όπως για παράδειγμα τη βιωσιμότητα της υπό έλεγχο εταιρείας το επόμενο έτος (going concern, Ireland, 2003)
- ✓ Να εξηγήσουν ή να προβλέψουν τις παραποιημένες λογιστικές καταστάσεις όπως οι Bell και Tabor (1991), Monroe και Tech (1993), Dopuch et al. (1987), οι Keasy et al. (1988), Fanning και Cogger (1998), Spathis (2002), Spathis et al. (2002), (2003), Laitinen και Laitinen (1998), Gaganis et al. (2007), Caramanis και Spathis (2006), Doumpos et al.(2005) κλπ

Οι παραπάνω εργασίες στόχο έχουν να εντοπίσουν τους προσδιοριστικούς παράγοντες της παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων. Μολονότι οι έρευνες αυτές δεν έχουν καταφέρει να καταλήξουν σε ένα κοινά αποδεκτό σύνολο κριτηρίων υπάρχει ένας αριθμός κριτηρίων που θεωρούνται περισσότερο πιθανό να δίνουν ενδείξεις παραποίησης. Τα κριτήρια αυτά περιλαμβάνουν κυρίως τους λογαριασμούς απαιτήσεων, αποθεμάτων, υποχρεώσεων και πωλήσεων. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το Σπαθή (2002) οι μέχρι σήμερα γνωστές παραποιήσεις, είχαν ως επιδίωξη κατά πρώτο λόγο τη ελάττωση των κερδών και της αντίστοιχης φορολογίας διαμέσου της διόγκωση των εξόδων.

Με αφορμή τη μελέτη του Γεράσιμου Σπαθή σχετικά με τον εντοπισμό της οικονομικής απάτης στις οικονομικές καταστάσεις (2002) αλλά και τη πρόσφατη δημοσίευση του μαζί με τη Μαρία Τσοπαρίδου (Μάρτιος, 2014) σχετικά με τη σχέση της γνώμης των ελεγκτών και της διαχείρισης κερδών οδηγήθηκα στη μελέτη της συμβολής της ελεγκτικής γενικότερα και ειδικότερα στη συμβολή της στην αναμόρφωση των οικονομικών αποτελεσμάτων. Συγκεκριμένα, ο Σπαθής και Τσοπαρίδου προσπάθησαν να διερευνήσουν τις εκθέσεις των ελεγκτών οι οποίες μετρήθηκαν με βάση τη τάση των προηγούμενων να προβαίνουν στην έκδοση ειδικής ελεγκτικής γνώμης και τις σχέσεις που έχουν με τη διαχείριση κερδών την οποία μετρούν με βάση τη διάκριση των δεδουλευμένων και μη. Κατά την εξέταση του εάν η διάκριση των δεδουλευμένων αυξάνει τις πιθανότητες μιας επιχείρησης να λάβει μία θετική έκθεση ελέγχου, χρησιμοποίησαν ένα δείγμα εταιρειών που είναι εισηγμένες στο Χ.Α. και αφορούν τη μετά-IFRS περίοδο 2005-2011, μια περίοδο που περιλαμβάνει την παγκόσμια οικονομική κρίση και το ελληνικό πρόβλημα του δημόσιου χρέους

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Οικονομική Κρίση και Ποιότητα της Λογιστικής

1.1 Ελληνική Οικονομική κρίση

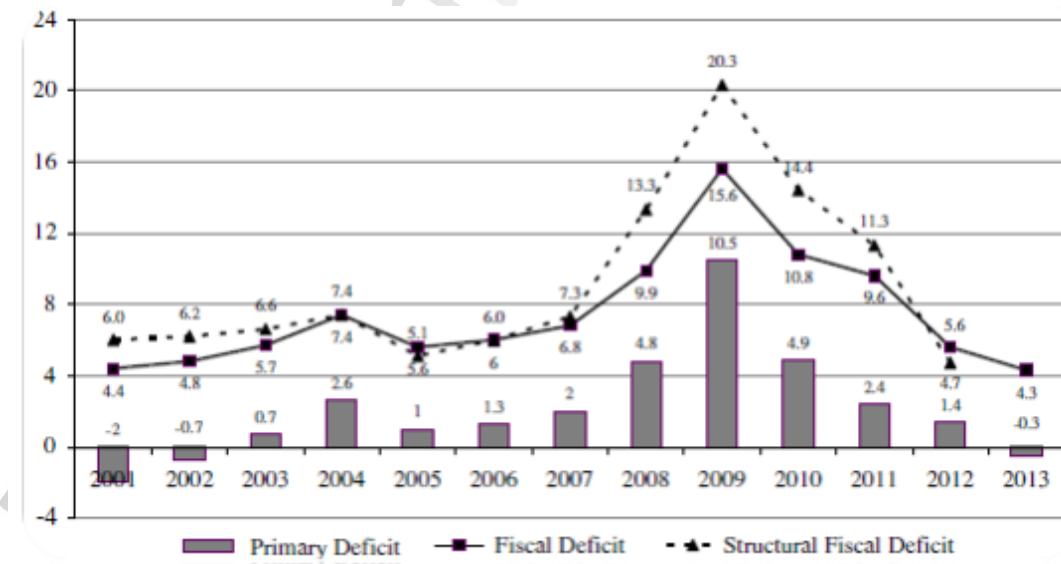
Πριν αναφερθούμε στην Ελλάδα της κρίσης θα ήταν χρήσιμο να αναφερθούμε σε κάποια γενικά χαρακτηριστικά της Ελλάδας σε ότι αφορά το οικονομικό λογιστικό πλαίσιο. Σύμφωνα με Tsalavoutas I, Andre P & Evans L (2012) η Ελλάδα αντιπροσωπεύει μια μικρή αγορά, με ένα διακριτό λογιστικό περιβάλλον ενώ συχνά έχει επικριθεί για την ανεπαρκή ποιότητα των εκθέσεων της. Επίσης, η ελληνική λογιστική υποφέρει από χαμηλή ποιότητα εφαρμογής και από υψηλό βαθμό διαχείρισης των κερδών. Στην Ελλάδα έχουν εμφανιστεί στον τύπο κυρίως περιπτώσεις παραπλάνησης του επενδυτικού κοινού μέσω δημοσίευσης ανακριβών στοιχείων από εταιρείες εισηγμένες στο Χ.Α.Α. (Spathis, 2002)

Η ελληνική οικονομία πριν το 2008 δεν ήταν βιώσιμη αφού η ανάπτυξη βασιζόταν σχεδόν αποκλειστικά στη κατανάλωση (πάνω από 90%). η οποία με την οικονομική κρίση του 2008 που κορυφώθηκε το 2009 σημείωσε κατακόρυφη πτώση, με αποτέλεσμα να καταρρεύσουν και τα φορολογικά έσοδα (ΦΠΑ, φορολογία κερδών, φορολογία εισοδήματος, κλπ.). Έτσι, το έλλειμμα ξαναφούντωσε, ο δανεισμός αυξήθηκε και λόγω της μείωσης του ΑΕΠ αυξήθηκε και το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ. (Ιωάννης Χαλικιάς, 2013) Το 2008 όμως ξεκίνησε και η παγκόσμια οικονομική και χρηματοοικονομική κρίση και είχε σαν αποτέλεσμα να ενταθούν τα δημοσιονομικά προβλήματα της Ελλάδας αλλά και το φορτίο χρέους της. Κατ'επέκταση, αυτό απείλησε τη φερεγγυότητα της χώρας, τη σταθερότητα της αλλά και τη παραμονή της Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση. Ήταν γεγονός ότι η ελληνική χρεοκοπία και κατά συνέπεια η έξοδος της από το Euro καθώς και η συνακολουθούμενη χρηματοοικονομική αναταραχή στην Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο θα συνεπάγονταν υψηλό κόστος για τη παγκόσμια οικονομία. (Grubel, 2012)

Η ελληνική εμπειρία απέδειξε ότι τα μέτρα αυστηρότητας εν μέσω της κρίσης είναι η λάθος πολιτική. Επίσης, απέδειξε ότι εάν η ιδιωτική ζήτηση είναι ασθενής, τότε η δημόσια μπορεί να είναι ένα αποτελεσματικό υποκατάστατο. Εάν η οικονομική ανόρθωση επιδιωχθεί και επιτευχθεί τότε μόνο τα έσοδα θα αυξηθούν και τα ελλείμματα

θα τείνουν να μειωθούν. Κατά συνέπεια, μία ισορροπημένη πολιτική ίσως ήταν η λύση στην ελληνική περίπτωση. (Baltas, 2013)

Στο μεταξύ ενώ το μέλλον των ελληνικών επιχειρήσεων εισηγμένων ή μη περιγράφεται από πολλούς ζοφερό, υπάρχουν ενδείξεις για το αντίθετο. Υπάρχουν πολλές αλλαγές οι οποίες έχουν λάβει χώρα στην Ελλάδα επηρεάζοντας θετικά σε πρώτη φάση τα «soft» οικονομικά δεδομένα τα οποία αποτελούν δείκτες της πραγματικής δραστηριότητας αλλά και τις εξελίξεις των χρηματοπιστωτικών αγορών. Για παράδειγμα, το ελληνικό PMI έχει αρχίσει να αυξάνεται σταθερά από 37,7 στις αρχές του περασμένου έτους σε 45,3 το Μάιο, η εμπιστοσύνη των καταναλωτών βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο από τον Αύγουστο του 2010 και οι αφίξεις τουριστών αναμένεται να αυξηθεί κατά 10 τοις εκατό. Επίσης, από την κορύφωση της κρίσης τον Ιούνιο του 2012, το 2013 οι τιμές των μετοχών έχουν διπλασιαστεί, οι τιμές των ελληνικών CDS έχουν αρχίσει να αναρτώνται και πάλι - και είναι αρκετές χιλιάδες μονάδες βάσης χαμηλότερα από ό, τι κατά το χρόνο του PSI, οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα έχουν αυξηθεί κατά περίπου 11 τοις εκατό. Η συσσώρευση χρήματος, βασικό σημάδι της αβεβαιότητας, έχει μειωθεί και τέλος, η εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από τη χρηματοδότηση του Ευρωσυστήματος είναι κάτω από περίπου 44 τοις εκατό. (Pronoroulos,2013)

Γράφημα 1. Ελλάδα: Εξέλιξη του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης, του διαρθρωτικού ελλείμματος και του πρωτογενούς ελλείμματος (% του ΑΕΠ). Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ (Ελληνική Στατιστική Αρχή) και Τράπεζα της Ελλάδας

Table 1. Greece: Selected Economic Indicators, 2009–14

	2009	2010	2011	2012		2013	2014
				Prog.	Est.		
(Percentage change, unless otherwise indicated)							
Domestic economy							
Real GDP	-3.1	-4.9	-7.1	-6.0	-6.4	-4.2	0.6
Output gap (percent of pot. output)	7.3	3.3	-2.6	-7.3	-7.7	-10.6	-9.5
Total domestic demand	-5.5	-7.0	-8.7	-8.7	-10.4	-5.6	-1.1
Private consumption	-1.6	-6.2	-7.7	-7.7	-9.1	-6.9	-1.6
Public consumption	4.9	-8.7	-5.2	-6.2	-4.2	-4.0	-6.2
Gross fixed capital formation	-13.7	-15.0	-19.6	-14.4	-19.2	-4.0	8.4
Change in stocks (contribution)	-1.2	0.7	-0.4	0.4	0.0	0.4	0.0
Foreign balance (contribution)	3.0	3.0	2.4	3.3	3.7	2.6	1.7
Exports of goods and services	-19.4	5.2	0.3	-1.2	-2.4	3.0	4.6
Imports of goods and services	-20.2	-6.2	-7.3	-11.5	-13.8	-6.4	-1.9
Unemployment rate (percent) 1/	9.4	12.5	17.5	24.4	24.2	27.0	26.0
Employment 1/	-1.0	-2.7	-6.6	-9.2	-8.2	-3.7	0.6
Unit labor costs	4.2	-1.1	-3.9	-8.1	-6.1	-6.5	-1.5
Consumer prices (national definition), period average	1.2	4.7	3.3	1.2	1.5	-0.8	-0.4
Consumer prices (HICP), period average	1.3	4.7	3.1	...	1.0	...	...
Core prices, period average 2/	2.3	2.6	1.1	...	-0.3	...	...
GDP deflator	2.3	1.1	1.0	-0.5	-0.8	-1.1	-0.4

(Percent of GDP, unless otherwise indicated)

Πίνακας 1. Επιλεγμένοι Οικονομικοί Δείκτες για την Ελλάδα.

Sources: National Statistical Service; Ministry of Economy and Finance; Bank of Greece; and IMF staff projections (IMF Country Report No. 13/154)

Όσο αφορά την ανεργία στην Ελλάδα, έως και το 2008 ήταν σχετικά χαμηλή και κινούνταν με ποσοστό της τάξεως του 7,6% στο μέσο όρο της Ευρωζώνης. Το 2009 η ανεργία αυξήθηκε ως αποτέλεσμα της διεθνούς κρίσης που έπληξε και την Ελλάδα και ανήλθε σε 9,5%, ενώ για το 2010 αυξήθηκε περαιτέρω στο 12,5%, ως συνέπεια της περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής που εφαρμόστηκε εξαιτίας της κρίσης χρέους. Το 2011 το ποσοστό ανεργίας, ως αποτέλεσμα της γενικότερης κρίσης της ελληνικής οικονομίας και των μέτρων που έχουν ληφθεί για τη δημοσιονομική εξυγίανση, έφτασε το 17,7%, ενώ κατά το 2012 ξεπέρασε το 24% και κατά το 2013 έφτασε το 27,3%. Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που επέφερε η οικονομική κρίση στη χώρα είναι η ανεργία των νέων, που ξεπερνά το 50%. Η ανεργία προβλέπεται ωστόσο πως θα αρχίσει σταδιακά να μειώνεται από το 2014 (θα φθάσει το 26% το 2014 και το 24% το 2015, σύμφωνα με την εκτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής).

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με οικονομικούς δείκτες οι οποίοι μπορούν να παρουσιάσουν μία πληρέστερη εικόνα της ελληνικής οικονομίας.

	2009	2010	2011	2012	2013
Εξέλιξη ΑΕΠ (σταθερές τιμές 2005)	-3,1%	-4,9%	-7,1%	-7,0%	-3,9%
Πληθωρισμός: Μέσος Ετήσιος	1,2%	4,7%	3,3%	1,5%	-0,9%
Πληθωρισμός: Μεταβολή: Δεκέμβριος - Δεκέμβριος	2,6%	5,2%	2,4%	0,8%	-1,7%
Παραγωγικότητα εργασίας (EU-27=100)**	98,1	92,8	89,7	91,6	n.a.
Ποσοστό ανεργίας	9,5%	12,5%	17,7%	24,2%	27,3%
Δημόσιες επενδύσεις (% ΑΕΠ)**	3,1%	2,3%	1,7%	1,8%	n.a.
Εξαγωγές (αγαθά- τρέχουσες τιμές)*	17,6	21,1	24,3	27,6	27,5
Εισαγωγές (αγαθά- τρέχουσες τιμές)*	51,9	50,5	48,4	49,3	46,9

Πίνακας 2. Σημαντικοί οικονομικοί δείκτες της Ελληνικής Οικονομίας. Πηγή: Eurostat 2014

1.2 Μη εισηγμένες εταιρείες- Ορισμός

Τα τελευταία χρόνια δίνεται πολύ έμφαση δίνεται από τους φορείς χάραξης πολιτικής και την ακαδημαϊκή κοινότητα για τα ζητήματα εταιρικής διακυβέρνησης των μεγάλων, εισηγμένων επιχειρήσεων (LCS- Large Companies Listed). Σε πολλές χώρες όμως, το μεγαλύτερο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας πραγματοποιείται από μη εισηγμένες επιχειρήσεις (NLCS- Non Listed Companies). Πολλές από αυτές είναι μικρές και στις αναπτυσσόμενες χώρες ιδιαίτερα, αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μερίδιο της απασχόλησης και οικονομικής δραστηριότητας.

Πολλά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαιτούν από όλες τις ιδιωτικές επιχειρήσεις ανεξαρτήτως εισηγμένων ή μη να προετοιμάζουν τις οικονομικές τους εκθέσεις με βάση ένα κοινό σύνολο κανόνων και τελικά να τις δημοσιεύουν. Η Ευρωπαϊκή Νομοθεσία προϋποθέτει οι ιδιωτικές επιχειρήσεις να ελέγχονται από μία ομάδα εξωτερικών ελεγκτών. Ωστόσο, κάποιες χώρες μέλη εξαιρούν μικρές επιχειρήσεις από αυτή την υποχρέωση. Συγκεκριμένα, η 4^η κοινοτική οδηγία περί εταιρικού δικαίου ορίζει ως μικρές επιχειρήσεις αυτές που δε πληρούν δύο από τα παρακάτω τρία κριτήρια.

- 1) Σύνολο Ενεργητικού > 4,4€ εκατομμύρια
- 2) Ετήσιος Τζίρος > 8,8€ εκατομμύρια
- 3) Περισσότεροι από 50 υπάλληλοι

Ένα ερώτημα που τίθεται είναι το κατά πόσο διαφέρουν οι μη εισηγμένες από τις εισηγμένες σε θέματα εταιρικής διακυβέρνησης. Είναι σαφές ότι, στο βαθμό που οι ιδιοκτησιακές δομές τους είναι πολύ διαφορετικές, θα περιμέναμε να βρούμε κάποιες διαφορές όσον αφορά τους μηχανισμούς εταιρικής διακυβέρνησης που

χρησιμοποιούνται. Στις μη εισηγμένες είναι λογικό να παρατηρούμε ότι η διαχείριση και η ιδιοκτησία συνδέονται στενά, όπως στις οικογενειακές επιχειρήσεις, στις οποίες το κυρίαρχο “agent problem” δεν υπάρχει όπως εκείνο στις μεγάλες εισηγμένες με διάχυτη ιδιοκτησία δομών και επαγγελματική διαχείριση. (Stijn Claessens, Konstantinos Tzioumis,(2006))

Οι μη εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες στηρίζονται στην επίδραση εσωτερικών μηχανισμών για την χρηματοδότηση τους όπως η ιδιοκτησία και το καθεστώς αποζημίωσης της εκάστοτε χώρας. Οι περισσότερες μη εισηγμένες εταιρείες βασίζονται στην οικογένεια και στη τραπεζική χρηματοδότηση για την επέκταση και την ανάπτυξη τους.

Ωστόσο, οι εταιρείες που δεν είναι σε θέση να λάβουν τραπεζική χρηματοδότηση λόγω του υψηλού κινδύνου που παρουσιάζουν, πρέπει συνήθως να προσελκύουν τα ιδιωτικά κεφάλαια για να αναπτύξουν τα σχέδιά τους. Εκεί προκύπτουν και οι νομικοί και μη μηχανισμοί που κατευθύνουν την ευθυγράμμιση των συμφερόντων των επενδυτών, των διαχειριστών κεφαλαίων και των επιχειρηματιών. (*International Experts Meeting on Corporate Governance of Non-listed Companies. Istanbul, Turkey, on 19-20 April 2005*)

Ατέλειες στη χρηματοδότηση των μη εισηγμένων εταιρειών προκύπτουν συχνά λόγω της ασύμμετρης πληροφόρησης μεταξύ ελεγχόμενων και μη ελεγχόμενων μερών: ο ελέγχοντας μέτοχος έχει γενικά πολύ καλύτερη πληροφόρηση από τον επενδυτή που δεν ελέγχει την εταιρεία. Η παροχή στα μη ελέγχοντα μέρη πλήρους και έγκαιρης πρόσβασης στην πληροφορία βελτιώνει την διακυβέρνηση και των εισηγμένων και των μη εισηγμένων εταιρειών

Ένα αμφιλεγόμενο θέμα που απαιτεί προσοχή είναι ο βαθμός στον οποίο η απαίτηση γνωστοποίησης οικονομικών στοιχείων για τις μη εισηγμένες εταιρείες τις ωφελεί ή τις ζημιώνει. Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, οι εταιρείες υποχρεούνται να συντάσσουν και να δημοσιοποιούν ετήσιες εκθέσεις και άλλα οικονομικά δεδομένα, αλλά οι υποχρεώσεις αυτές είναι πολύ λιγότερο απαιτητικές και πλήρεις από ό, τι προβλέπεται για τις εισηγμένες εταιρείες. Ορισμένοι θεωρούν ότι η υποχρεωτική δημοσιοποίηση δημιουργεί περισσότερα έξοδα από ότι τα οφέλη λόγω της απώλειας της ιδιωτικής ζωής της εταιρείας, την απώλεια της ανταγωνιστικής της θέσης, την υπονόμευση των

δικαιωμάτων ιδιοκτησίας της, το άμεσο κόστος συμμόρφωσης και τις διοικητικές δαπάνες. Κατά συνέπεια, οι επιχειρήσεις έχουν ένα κίνητρο για να αποφευχθεί η υποχρεωτική δημοσιοποίηση και έτσι επιβαρύνονται με έξοδα αναδιάρθρωσης επειδή είναι απρόθυμοι να αποκαλύψουν ευαίσθητες πληροφορίες. Ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι οι πληροφορίες είναι δεν είναι πάντα επίκαιρες και ακριβείς. Η χρησιμότητα των πληροφοριών που αποκαλύπτεται συχνά εξαρτάται από την εμπειρία και την ποιότητα των ελεγκτών.

1.2.1 Χρησιμότητα οικονομικών εκθέσεων μη εισηγμένων στην διαδικασία Αξιολόγησης τους.

Οι οικονομικές καταστάσεις των μη εισηγμένων εταιρειών μπορούν να χρησιμοποιηθούν, και χρησιμοποιούνται συνήθως έτσι, για σκοπούς οικονομικής ανάλυσης και αξιολόγησης. Για παράδειγμα κάποιοι κεφαλαιούχοι οι οποίοι προσφέρουν μετοχικά αμοιβαία κεφάλαια σε νέες επιχειρήσεις (start up) θέλουν να έχουν πρόσβαση σε οικονομικά στοιχεία προκειμένου να προβούν σε αξιολόγηση της εν δυνάμει επένδυσης. Παρόλα αυτά, μολοντί οι οικονομικές εκθέσεις των μη εισηγμένων υπόκεινται σε λογιστικά πρότυπα, η χρησιμότητα τους στην αξιολόγηση της επιχείρησης και στην οικονομική ανάλυση είναι λιγότερο σημαντική από αυτή των εισηγμένων για τους παρακάτω λόγους:

- Πρώτον, τα προβλήματα της επικοινωνίας της πληροφορίας και του κινήτρου είναι μικρότερα στις μη εισηγμένες. Οι επενδυτές και οι διευθυντές των μη εισηγμένων έχουν στενές σχέσεις και έτσι διαχέεται η πληροφορία με διαφορετικούς τρόπους από τη δημοσιοποίηση των οικονομικών στοιχείων. (Προσωπική επικοινωνία ή ad hoc εκθέσεις). Κατά συνέπεια, στις μη εισηγμένες δεν ενυπάρχει το κίνητρο για τη δημοσιοποίηση στοιχείων της εταιρείας που θα υπονοήσουν με το καλύτερο τρόπο την ίδια της την εικόνα.
- Δεύτερον, οι μη εισηγμένες συνήθως παράγουν ένα σύνολο οικονομικών καταστάσεων για να συμφωνούν με τις απαιτήσεις τόσο των φορολογικών όσο και των λογιστικών υποχρεώσεων. Οι φορολογικοί νόμοι παραχωρούν λιγότερη

διακριτική ευχέρεια στις υποθέσεις των μανάτζερ από τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Υπό το πρίσμα των φορολογικών νόμων, η καταγραφή του κόστους και του οφέλους των επιχειρήσεων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την απόδοση και είσπραξη χρημάτων παρά για τις βασικές οικονομικές δραστηριότητες. Κατά συνέπεια, όταν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις συμμορφώνονται απόλυτα με τη φορολογική νομοθεσία είναι λιγότερο πιθανό οι οικονομικές τους καταστάσεις να είναι χρήσιμες στην αξιολόγηση της οικονομικής τους κατάστασης. (Krishna, Healy 2010)

1.2.2 Μη εισηγμένες ελληνικές επιχειρήσεις στο πλαίσιο της κρίσης

Σύμφωνα με έρευνα της ΕΥ Ελλάδας, οι ελληνικές οικογενειακές επιχειρήσεις παρουσίασαν πολύ καλές οικονομικές επιδόσεις το διάστημα Νοέμβριος 2013- Απρίλιος 2014, αποδεικνύοντας ανθεκτικότητα στην οικονομική κρίση. Το δείγμα της ελληνικής έρευνας της ΕΥ περιλαμβάνει επιχειρήσεις πρώτης, δεύτερης, τρίτης και τέταρτης γενιάς, με πολλά κοινά σημεία αλλά και σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους. Σχεδόν οι μισές από τις επιχειρήσεις του δείγματος (47%) διοικούνται από τη δεύτερη γενιά της οικογένειας. Το 42% του δείγματος αποτελείται από επιχειρήσεις με 50-249 εργαζομένους. Η μεγάλη πλειονότητα των ελληνικών εταιρειών (72%) βρίσκεται εκτός Χρηματιστηρίου. Μία στις τρεις δραστηριοποιείται στα βασικά καταναλωτικά αγαθά πρώτης ανάγκης (εμπόριο τροφίμων και πρώτων υλών, ποτά, καπνά, προϊόντα προσωπικής φροντίδας)

Τα στοιχεία είναι ευνοϊκά σε σχέση με τα στοιχεία για τις οικογενειακές μη εισηγμένες ελληνικές επιχειρήσεις. Οι σημαντικότεροι λόγοι της καλής απόδοσης τους στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης είναι η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα των αντιδράσεών τους, ο μακροπρόθεσμος προσανατολισμός της διοίκησης των οικογενειακών επιχειρήσεων, οι επιλογές τους ως προς τη χρηματοδότηση, η καινοτομία και η σοβαρότητα με την οποία αντιμετωπίζουν το ζήτημα της διαδοχής. Οι κύριοι παράγοντες της επιτυχίας τους είναι:

- η έμφαση στην ποιότητα και η μακροπρόθεσμη προοπτική της διαχείρισης, παράγοντες επιτυχίας που επικαλούνται και οι αντίστοιχες επιχειρήσεις του διεθνούς δείγματος.
- η ευέλικτη και εστιασμένη διακυβέρνηση,
- η ύπαρξη ενός εδραιωμένου εμπορικού σήματος και
- η αφοσίωση των πελατών.

1.3 Ποιότητα λογιστικής

1.3.1 Παράγοντες που επηρεάζουν τη ποιότητα της λογιστικής

Δεδομένου ότι οι μηχανισμοί οι οποίοι περιορίζουν τη δυνατότητα των μάνατζερ να επηρεάζουν τα λογιστικά δεδομένα καθ' αυτά προσθέτουν θόρυβο (*noise*), δεν είναι η άριστη λύση το να χρησιμοποιούμε τις λογιστικές ρυθμίσεις για να απαλείψουμε την ευελιξία στους χειρισμούς τους εντελώς. Κατά συνέπεια, στη πραγματικότητα τα διάφορα λογιστικά συστήματα αφήνουν πολλά περιθώρια για λογιστικούς ελιγμούς, προϊόντα του οποίου είναι οι μεροληπτικές εκθέσεις ελέγχου.

Υπάρχουν τρεις πιθανές πηγές θορύβου και μεροληψίας στα λογιστικά δεδομένα:

- Η ακαμψία των λογιστικών κανόνων

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το ΔΛΠ 38 το οποίο απαιτεί από την εταιρεία να αναγνωρίζει ως περιουσιακά στοιχεία του ενεργητικού τα έξοδα για αναπτυξιακές δαπάνες όταν αυτά πρόκειται να δημιουργήσουν μελλοντικά υπεραξία. Σε αντίθεση, τα έξοδα έρευνας δεν είναι απευθείας συνδεδεμένα με το προϊόν. Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε τα περιθώρια λογιστικού χειρισμού που αφήνει το συγκεκριμένο πρότυπο.

- Τα τυχαία λάθη στις προβλέψεις των επισφαλειών

Το μέγεθος λάθους στις προβλέψεις των στελεχών εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, μερικοί από τους οποίους είναι:

- η πολυπλοκότητα των συναλλαγών της κάθε επιχείρησης,
  - τη προβλεψιμότητα του περιβάλλοντος της επιχείρησης
  - Απρόβλεπτες αλλαγές στο παγκόσμιο οικονομικό σκηνικό.
- Συστηματικές λογιστικές επιλογές οι οποίες πραγματοποιούνται από διευθυντικά στελέχη για να πετύχουν συγκεκριμένους στόχους.

1.3.2. Η λογιστική επιλογή

Πριν αναλύσουμε τη ποιότητα της λογιστικής στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης, θα πρέπει να αναρωτηθούμε για το λεγόμενο “Accounting choice” και τα περιθώρια που μας επιτρέπουν να ελίσσόμαστε στα όρια του νόμιμου και δυνατού αλλά και τελικά του ρόλου της λογιστικής σε αυτό.

Η έρευνα σχετικά με τη λογιστική επιλογή αντιμετωπίζει το θεμελιώδες ζήτημα του εάν η λογιστική λαμβάνεται υπόψη. Σε πλήρεις και τέλειες αγορές, δεν υπάρχει ουσιαστικός λόγος για οικονομικές γνωστοποιήσεις και επομένως δεν υπάρχει λόγος ύπαρξης της λογιστικής ή της σχετικής ρύθμισης. Ωστόσο, το υπάρχον σύστημα είναι σύστημα ατελούς αγοράς όπου η πληροφόρηση είναι ασύμμετρη και υπάρχει η ανάγκη ύπαρξης της λογιστικής και της λογιστικής ρύθμισης γενικότερα. Αυτό συνεπάγεται ότι η απόκρυψη λογιστικών στοιχείων ή τα συμβόλαια που βασίζονται σε λογιστικά μεγέθη συνδέονται με τις ατέλειες της αγοράς.

Θα υιοθετήσω τον ορισμό των Fields, Lys, & Vincent για τον όρο της λογιστικής επιλογής. Έτσι λοιπόν, μία *λογιστική επιλογή* είναι οποιαδήποτε απόφαση της οποίας πρωταρχικός σκοπός είναι να επηρεάσει (είτε σε μορφή ή στην ουσία) το οικονομικό αποτέλεσμα με ένα συγκεκριμένο τρόπο, συμπεριλαμβανομένων όχι μόνο των οικονομικών καταστάσεων που δημοσιεύονται σύμφωνα με τα ΕΛΠ , αλλά και τις φορολογικές δηλώσεις και ρυθμιστικές αρχές .

Ο ορισμός αυτός είναι αρκετά ευρύς ώστε να περιλαμβάνει την επιλογή της LIFO έναντι της FIFO, την επιλογή να δομήσει μια μίσθωση έτσι ώστε να πληρεί τις προϋποθέσεις για να αναληφθεί λειτουργική μίσθωση, τις επιλογές που επηρεάζουν το επίπεδο της

δημοσιοποίησης οικονομικών στοιχείων, και τις επιλογές ως προς το χρόνο υιοθέτησης των νέων προτύπων. Στον ορισμό περιλαμβάνονται επίσης πραγματικές αποφάσεις οι οποίες όμως γίνονται κατά κύριο λόγο για να επηρεάσουν τα λογιστικά δεδομένα. Παραδείγματα με πραγματικές αποφάσεις περιλαμβάνουν την αύξηση της παραγωγής για τη μείωση του κόστους των αγαθών που πωλούνται με τη μείωση ανά μονάδα σταθερού κόστους και τη μείωση των δαπανών έρευνας και Ανάπτυξης για να αυξήσει τα κέρδη.

1.3.2.1 Η λογιστική απάτη ως αποτέλεσμα της λογιστικής επιλογής και τα κίνητρα που οδηγούν σε αυτή

Η **λογιστική απάτη** που προκύπτει από τη λογιστική αυτή επιλογή, αναφέρεται σύμφωνα με το Σπαθή (2002) στο χειρισμό, τη νόθευση ή την διαστρέβλωση των καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων, στη μη σωστή επίδειξη των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης, στην συγκάλυψη ή αποσιώπηση αναφοράς των επιπτώσεων των παραπάνω καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων, στη καταχώρηση συναλλαγών χωρίς ουσία (εικονικές συναλλαγές) και τέλος στην κακή εφαρμογή των αρχών και προτύπων της λογιστικής.

Τα κίνητρα που οδηγούν στο λογιστικό χειρισμό συνοψίζονται σύμφωνα με τον Healy Papereu στα παρακάτω:

- *Συμβόλαια Χορήγησης Δανείου*

Σε έρευνα των De Angelo και Skinner (1994) διαπιστώθηκε μεταξύ άλλων ότι οι εταιρείες οι οποίες προβαίνουν σε χειραγώγηση των κερδών τους είναι αυτές που έχουν οικονομικές δυσκολίες. Αυτές, δίνουν έμφαση στη διαχείριση των ταμειακών τους ροών καθώς παραβίαση των όρων του δανεισμού μπορεί να αποδειχτεί ιδιαίτερα επιβαρυντικό. Σύμφωνα με έρευνα της Sweeny, τέτοιου είδους λογιστικοί χειρισμοί λαμβάνουν χώρα μέσω της αύξησης του εισοδήματος, οι οποίες όμως πραγματοποιούνται μετά την παραβίαση. Κάτι τέτοιο υποδεικνύει ότι οι εταιρίες που αποτελούσαν το δείγμα δεν προέβαιναν σε λογιστικές αλλαγές αναγκαστικά για να αποφύγουν την παράβαση των όρων του συμβολαίου. Πιθανολογείται, όμως, ότι οι

αλλαγές λάμβαναν χώρα για να ελαττωθεί η πιθανότητα μελλοντικών παραβιάσεων των συμφωνιών. Επιπλέον στοιχείο αποτελεί σύμφωνα με την έρευνα της συγγραφέως το γεγονός ότι από τις 22 εταιρείες που αθέτησαν συμφωνίες χρέους, μόνο οι 5 κατάφεραν να καθυστερήσουν την τεχνική αθέτηση (technical default) για ένα ή περισσότερα τρίμηνα μέσω μιας λογιστικής αλλαγής (Sweeney, A. P.1994).

- *Αποζημίωση της Διοίκησης*

Ένα άλλο κίνητρο για τη λογιστική επιλογή προέρχεται από το γεγονός ότι η αποζημίωση και η εργασιακή ασφάλεια είναι συχνά στενά συνδεδεμένα με τα δηλωθέντα κέρδη. Σύμφωνα με το Dechow και Sloan μάλιστα κάποια διευθυντικά στελέχη κατά το τέλος της εργασιακής τους θητείας στην εταιρία περιόρισαν τα έξοδα για έρευνα και ανάπτυξη (R&D), ενδεχομένως για να αυξήσουν τα δημοσιευόμενα κέρδη.

- *Λόγοι που σχετίζονται με τη φορολογία*

Τα διευθυντικά στελέχη έχουν κίνητρο να επηρεάσουν τη έκθεση των αποτελεσμάτων τους προκειμένου να φοροδιαφύγουν. Για παράδειγμα στις ΗΠΑ, επιβάλλεται στις εταιρείες η απογραφή με τη μέθοδο LIFO προκειμένου να χρησιμοποιηθεί και για την απόδοση φόρου. Στη περίπτωση της απογραφής LIFO, όταν οι τιμές αγοράς ανεβαίνουν, οι εταιρείες δηλώνουν χαμηλότερα κέρδη και κατά συνέπεια υφίστανται χαμηλότερη φορολογία. Υπάρχουν όμως εταιρείες οι οποίες διατίθενται να παραβλέψουν τη φορολογική ελάφρυνση προκειμένου να δηλώσουν υψηλότερα κέρδη. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις χώρες όπου δεν υπάρχει άμεση σύνδεση ανάμεσα στα αποτελέσματα και στη φορολόγηση δεν υπάρχει μεγάλο κίνητρο φοροδιαφυγής. (Scholes and Wolfson, 1992)

- *Ανταγωνισμός Οικονομικών Μονάδων*

Κάποιες εταιρείες στη προσπάθεια τους να μην αποκαλύψουν δεδομένα ευαίσθητα για τον ανταγωνισμό όπως περιθώρια κέρδους κλπ, προτιμούν να μην εκθέτουν τα πραγματικά τους κέρδη. Επιπλέον υπάρχουν περιπτώσεις όπου θέλοντας να αποθαρρύνουν τους ανταγωνιστές τους, δείχνουν λιγότερο ελκυστικά κέρδη. Τέλος, υπάρχει και η αντίθετη περίπτωση όπου κάποιες επιχειρήσεις, επειδή θέλουν να ενισχύσουν την εικόνα του ισχυρού, παρουσιάζουν υψηλότερα αποτελέσματα.

- *Εξαγορές και Συγχωνεύσεις*

Σε συγχωνεύσεις stock for stock, η εταιρία αγοραστής χρηματοδοτεί την αγορά της εταιρίας - στόχου με ίδιες μετοχές, παρέχοντας ένα πλαίσιο στο οποίο αναλύεται η διαχείριση κερδών σε συνδυασμό με ένα μεγάλο εξωτερικό οικονομικό γεγονός. Αυτό εμπίπτει στη περίπτωση όπου όπως παρατηρήθηκε από την Dechow και τους συνεργάτες της (1996), τα εξωτερικά οικονομικά γεγονότα παρέχουν ένα περίγραμμα μέσα στο οποίο η διοίκηση κατέχει ισχυρά κίνητρα για να χειραγωγήσει τα κέρδη.

Πιο συγκεκριμένα, η περίπτωση όπου η εταιρεία αγοραστής αγοράζει τις μετοχές ή την περιουσία της εταιρίας - στόχου με μετρητά είναι η πιο συχνή. Ωστόσο, σε κάποιες από αυτές η αγοράζουσα εταιρία ανταλλάσσει με τους μετόχους της εταιρίας - στόχου τις μετοχές της, για μετοχές ή περιουσιακά στοιχεία της εταιρίας - στόχου. Επειδή οι συναλλαγές συνήθως δεν αποπερατώνονται ως προσφορές με δυσμενείς όρους (tender offers), οι μέτοχοι της εταιρίας -στόχου θα πρέπει με τη σειρά τους να επικυρώσουν γενικά τις συμφωνίες που αφορούν τις συγχωνεύσεις.

- *Λόγοι που σχετίζονται με τη Νομοθεσία.*

Δεδομένου ότι τα λογιστικά αποτελέσματα χρησιμοποιούνται από τους νομοθέτες σε ένα ευρύ νομοθετικό πλαίσιο, πολλές εταιρείες επεμβαίνουν στα αποτελέσματα τους προκειμένου να επηρεάσουν ενδεχόμενες κυρώσεις του νόμου. Σχετικά παραδείγματα είναι η παραποίηση στοιχείων προκειμένου να προλάβουν παραβίαση του νόμου του ελεύθερου ανταγωνισμού, δασμών εισαγωγής, για να προστατεύσουν τις εγχώριες βιομηχανίες και της πολιτικές φορολογίας.

- *Κίνητρα που σχετίζονται με τις κεφαλαιαγορές*

Η ευρεία χρήση της λογιστικής πληροφόρησης από τους επενδυτές και τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές στην αξιολόγηση των μετοχών παρέχει ένα ισχυρό κίνητρο επιδίωξης επηρεασμού της τιμής των μετοχών προκειμένου να χειραγωγηθούν τα κέρδη.

1.3.3 Οικονομική κρίση και Ποιότητα λογιστικής

Η οικονομική κρίση επηρεάζει το εύρος της χειραγώγησης κερδών και τη σχετική αξία των δηλούμενων οικονομικών μεγεθών των επιχειρήσεων οι οποίες ελέγχονται. Στην ουσία, κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής κρίσης οι εταιρείες των χωρών που

υποφέρουν από την κρίση κάνουν σημαντικές προσαρμογές στις εμπορικές τους πολιτικές και στις πολιτικές της παραγωγής, προκειμένου να ξεπεράσουν τις συνέπειες της κρίσης και να συνεχίσουν να είναι βιώσιμες. Είναι γνωστό ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να εφαρμοστούν εναλλακτικές λογιστικές μεθόδους βασιζόμενες σε διάφορα κίνητρα. Αυτό συμβαίνει προκειμένου να επηρεάσουν το λογιστικό αποτέλεσμα του κάθε λογιστικού συστήματος σύμφωνα με το προφίλ και τις ανάγκες τους. Είναι πολύ πιθανό ότι κάτω από την πίεση της οικονομικής μιας οικονομικής κρίσης, οι επιχειρήσεις θα έχουν κίνητρα όπως είναι φυσικό να προβαίνουν σε λογιστικές επιλογές που μειώνουν το κόστος και ενισχύουν την εικόνα της οικονομικής τους κατάστασης. (Fields, Lys, & Vincent, 2001)

Σε έρευνα των Δήμητρα και Ιατρίδη που αφορούσε τις χώρες των PIIGS, τα ευρήματα έδειξαν ότι η Πορτογαλία, η Ιταλία και η Ελλάδα τείνουν να συμμετέχουν περισσότερο στη διαχείριση των εσόδων στην προσπάθειά τους να βελτιώσουν την κερδοφορία και τη ρευστότητα τους και να ενσωματώσουν το υψηλό χρέος τους και τη μεγέθυνση τους. Επιπλέον, τα δηλούμενα οικονομικά μεγέθη των πορτογαλικών και ελληνικών εταιρειών αποδείχθηκαν να είναι υψηλότερα σε ποιότητα πριν από την κρίση. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης είναι ιδιαίτερα χρήσιμα για τις λογιστικές ρυθμιστικές αρχές. Πιο συγκεκριμένα, σε περιπτώσεις προετοιμασίας λογιστικών κανόνων που επιδιώκουν να μειώσουν την ασυμμετρία πληροφόρησης, χειραγώγησης των κερδών και την αύξηση της ποιότητας των αναφερόμενων γνωστοποιήσεων υπό το πρίσμα της κρίσης. Τέλος, μπορεί να φανεί χρήσιμος και για τους επενδυτές που χρειάζονται περαιτέρω βοήθεια για τον καθορισμό μιας κερδοφόρας επενδυτικής στρατηγικής σε περιόδους που χαρακτηρίζονται από υψηλή αβεβαιότητα και μεταβλητότητα.

Κεφάλαιο 2. Η Αποτίμηση των επιχειρήσεων

2.1 Η Έννοια της αποτίμησης

Αποτίμηση είναι η διαδικασία μετατροπής των προβλέψεων σε μια εκτίμηση για την αξία της επιχείρησης ή ενός περιουσιακού της στοιχείου. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει:

- την επιλογή άριστης κεφαλαιακής διάρθρωσης της επιχείρησης
- τη διαμόρφωση στρατηγικής
- τις επενδυτικές προτάσεις αναλυτών
- τις εξαγορές και τις συγχωνεύσεις
- καθώς και σημαντική πληροφόρηση π.χ. για την πιστοληπτική ικανότητα της επιχείρησης

2.2 Λόγοι Αποτίμησης

Οι λόγοι είναι πολλοί αλλά οι βασικότεροι είναι οι εξής:

- Είναι πολύ δύσκολο να προσδιοριστεί η αξία μιας επιχείρησης.

Αυτό προκύπτει δεδομένου ότι ακόμα και αν ισχύει η πεποίθηση ότι οι αγορές είναι αποτελεσματικές, δεν υπάρχει αυτή η έννοια για τις ιδιωτικές μη εισηγμένες.

- Σε περιπτώσεις συγχωνεύσεων εξαγορών

Στη περίπτωση που ο επιχειρηματίας θέλει να πουλήσει την επιχείρηση του, θα πρέπει να καθοριστεί η αξία εξόδου του από αυτή μέσω μιας διαδικασίας που να είναι έγκυρη προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το τίμημα της πώλησης δεν είναι μικρότερο από το επιθυμητό. Είναι επίσης δεδομένο ότι μόνο εάν γνωρίζει επακριβώς τη συνολική αξία της επιχείρησης του θα μπορέσει να χαράξει μία στρατηγική διαπραγμάτευσης.

- Για να διευκολυνθεί ο επιχειρηματικός σχεδιασμός.

Στα πλαίσια αναζήτησης εναλλακτικών στρατηγικών σε μια επιχείρηση η αποτίμηση ενισχύει τους μετόχους στην αξιολόγηση του αποτελέσματος που θα έχουν οι στρατηγικές αυτές στην αξία της επιχείρησης. Επίσης, οι τιμές απεικονίζουν τις προσδοκίες της αγοράς για τις μελλοντικές προοπτικές της εταιρείας. Με αυτό τον τρόπο η ανώτερη διοίκηση της εταιρείας μπορεί να καταλήξει για το πώς εκτιμούν τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) τις επιχειρηματικές τους αποφάσεις και να αντιπαραβάλλουν τις δικές τους αναλύσεις – προβλέψεις.

- Για να προσδιοριστούν οι αμοιβές μελών του ΔΣ και γενικότερα στελεχών που συνδέονται με την αύξηση της αξίας της επιχείρησης.

Επιπρόσθετα, διαμέσου της διαδικασίας της αποτίμησης αναπτύσσεται διάλογος ανάμεσα στη διοίκηση, τους μετόχους και τους αναλυτές για θέματα που επηρεάζουν την αξία της.

- Για τη προσέλκυση κεφαλαίου.
- Αποτίμηση μη εισηγμένων εταιρειών

Στη περίπτωση των μη εισηγμένων όπου οι μετοχές τους δεν διαπραγματεύονται σε κάποια χρηματιστηριακή αγορά θεωρείται αναγκαία η αποτίμηση έτσι ώστε να εξακριβωθούν τα αποτελέσματα, η οικονομική κατάσταση, και οι προοπτικές της εταιρείας αυτής. (Λαζαρίδης)

2.3 Έκθεση Αποτίμησης

Η διαδικασία εκπόνησης μιας έκθεσης αποτίμησης περιλαμβάνει 4 βασικά στάδια

1. Διαδικασία ανάμειξης στην αποτίμηση
2. Συλλογή και έρευνα δεδομένων
3. Ανάλυση και Εκτίμηση Αξίας
4. Αποτελέσματα – Συμπεράσματα

Υπάρχουν ορισμένα θέματα τα οποία θα πρέπει να διευκρινίζονται εξ αρχής όπως ο ορισμός του τι πρόκειται να εκτιμηθεί, είτε αυτό αφορά το μετοχικό κεφάλαιο, είτε την αξία της επιχείρησης ή των παγίων της κλπ. Επίσης, θα πρέπει να καθοριστεί η ημερομηνία αποτίμησης ως στατική απεικόνιση της αξίας, ο σκοπός της αποτίμησης (εξαγορά, στρατηγικός σχεδιασμός κλπ), ο προσδιορισμός των μεθόδων που θα χρησιμοποιηθούν αλλά και των υποθέσεων που θα ελεγχθούν, οι βασικές λογιστικές αρχές που θα ληφθούν υπόψη και φυσικά θα επηρεάσουν άμεσα την οπτική γωνία της αποτίμησης και τέλος, ο καθορισμός της μορφής και του περιεχομένου της αναφοράς.

Η έρευνα και συλλογή στοιχείων μπορεί να συμπεριλάβει τα παρακάτω:

- ✓ Χρηματοοικονομικές καταστάσεις
- ✓ Φορολογικές καταστάσεις, δεδομένα
- ✓ Ισοζύγια κεφαλαίων κίνησης
- ✓ Συμβόλαια και συμφωνίες που έχουν γίνει μισθώσεις, αγορές, πωλήσεις και παραχωρήσεις
- ✓ Προϋπολογισμοί και προβλέψεις
- ✓ Πρακτικά και αποφάσεις διοικητικού συμβουλίου
- ✓ Οργανόγραμμα
- ✓ Σχέδιο μάρκετινγκ

2.4 Μύθοι για την Αποτίμηση

1^{ος} Μύθος: Εφόσον τα μοντέλα αποτίμησης είναι ποσοτικά, η αποτίμηση είναι αντικειμενική.

Οι αποτιμήσεις είναι μεροληπτικές. Τα μοντέλα που χρησιμοποιεί η αποτίμηση μπορεί να είναι αμερόληπτα αλλά τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται αφήνουν πολλά περιθώρια υποκειμενικότητας. Με δεδομένη την έκθεση σε εξωτερική πληροφόρηση και τις αναλύσεις και γνώμες σχετικά με την εταιρεία είναι δύσκολο να αποφευχθεί κάθε είδους μεροληψία. Μια μεγάλη σειρά υποθέσεων αποτίμησης, περιλαμβάνουν μοντέλα όπως το DCFM ή το DDM. Πολλές από τις υποθέσεις αυτές δεν μπορούν να εκτιμηθούν αντικειμενικά λόγω της φύσης των παραμέτρων, αλλά και λόγω της έλλειψης επαρκούς

πληροφόρησης ή γνώσης. Για παράδειγμα: Σε ποιο αντικειμενικό βαθμό μπορεί κάποιος να εκτιμήσει το μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης των κερδών (προ τόκων και φόρων) ή των μερισμάτων μιας επιχείρησης στο μέλλον ή ακόμη και στο διηνεκές; Είναι φυσικό σε πολλές από αυτές τις παραμέτρους/υποθέσεις αποτίμησης, να εισχωρεί ο υποκειμενικός παράγοντας του αναλυτή ή αυτού που εκτιμά που βασίζεται μεταξύ των άλλων και στις ακόλουθες συνισταμένες: Το βαθμό που «πιστεύει» κάποιος στην εταιρεία που αποτιμά, την έκταση της εξοικείωσης που διαθέτει με τον κλάδο της εκάστοτε εταιρείας, καθώς και την εμπειρία που έχει ο ίδιος ο αναλυτής αναφορικά με τις αποτιμήσεις εταιρειών.

Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι οι πολύπλοκες αποτιμήσεις δεν «παράγουν» απαραίτητα καλύτερα και πιο ακριβή αποτελέσματα. Σε κάθε περίπτωση δεδομένου ότι οι αποτιμήσεις στηρίζονται σε προβλέψεις μελλοντικών χρηματοοικονομικών στοιχείων είναι σχεδόν δεδομένο ότι πάντα θα υπάρχουν περιθώρια λάθους και αβεβαιότητας.

2^{ος} Μύθος: Μια καλά τεκμηριωμένη αποτίμηση της αξίας μιας εταιρείας ισχύει επ' αόριστο. (timeless)

Με δεδομένο τη συνεχή ροή της πληροφορίας στις χρηματοοικονομικές αγορές, η αποτίμηση μιας εταιρείας θα πρέπει να ανανεώνεται γρήγορα και να προσαρμόζεται σύμφωνα με τις νέες πληροφορίες και συνθήκες. Οι πληροφορίες αυτές μπορεί να επηρεάζουν συγκεκριμένα την υπό εξέταση εταιρεία, ολόκληρο το κλάδο εταιρειών ή και να αλλάξει όλη την αγορά. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η αποτίμηση ή οποία σχολιάζει και σχετίζεται με ένα επιχειρηματικό μοντέλο που έχει υιοθετήσει τελευταία η επιχείρηση. Γενικά, όταν οι ελεγκτές αλλάζουν την γνώμη τους βασιζόμενοι στις αλλαγές των συνθηκών, καλούνται να δικαιολογήσουν τη θέση τους. Αυτό αρκετές φορές θεωρείται προβληματικό. Η καλύτερη απόκριση είναι αυτή του John Maynard Keynes ο οποίος απάντησε σε κριτική που δέχτηκε επειδή άλλαξε τη γνώμη του σε ένα μείζον οικονομικό θέμα “Όταν τα πράγματα αλλάζουν , αλλάζω τη γνώμη μου. Εσείς τι κάνετε γι αυτό, κύριε;”

3^{ος} Μύθος: Δε μπορούν να αποτιμηθούν οι επιχειρήσεις που λειτουργούν λίγα μόνο χρόνια και παρουσιάζουν ζημιές. (Damodaran, 2013)

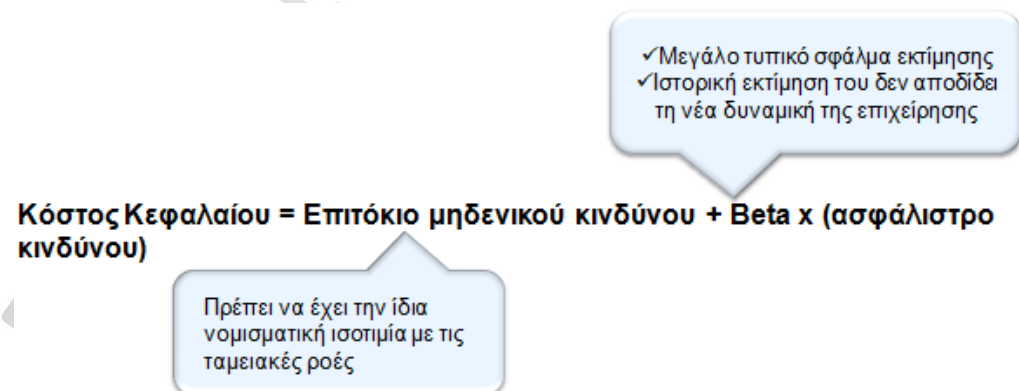
Στις νέες επιχειρήσεις συναντώνται προβλήματα όπως:

- ✓ Ζημίες (πχ λόγω αυξημένων αποσβέσεων, λόγω ταμειακών εκροών για προβολή, γενικότερα επενδύσεις, επιθετική πολιτική πωλήσεων και πιστώσεων)
- ✓ Δύσκολα βρίσκονται στοιχεία από επιχειρήσεις στην ίδια φάση του επιχειρηματικού κύκλου
- ✓ Δεν υπάρχουν ιστορικά χρηματοοικονομικά στοιχεία και καταστάσεις για ανάλυση και δημιουργία ασφαλών προβλέψεων.

Παρ' όλα αυτά, μπορεί κάποιος να κάνει κάποιες προβλέψεις σχετικά με μελλοντικά κέρδη και χρηματικέ ροές και να εκτιμήσει την εταιρεία κατά τον ίδιο τρόπο που ο Damodaran προσπάθησε να κάνει με τις εταιρείες Tesla και Twitter. Μπορεί κάποιος να διαφωνήσει με τις υποθέσεις του και να καταλήξει σε διαφορετικές αποτιμήσεις αλλά δε μπορεί να υποστηρίξει ότι η αποτίμηση τους είναι αδύνατη.

4^{ος} Μύθος: Μύθοι για το Κόστος κεφαλαίου. Τα κρατικά αξιόγραφα δεν εμπεριέχουν κινδύνους. Τα Beta υπολογίζονται με παλινδρόμηση και το ασφάλιστρο κινδύνου μπορεί να υπολογιστεί με σχετική ακρίβεια.

Τα ιστορικά ασφάλιστρα κινδύνου δεν είναι δεδομένο ότι θα είναι τα ίδια και στο μέλλον. Επίσης, πολλές φορές τα κρατικά αξιόγραφα δεν είναι ασφαλή και θα πρέπει να γίνει εκτίμηση και αξιολόγηση του κινδύνου που εμπεριέχουν.

Damodaran, Aswath, Living with Noise: Investing and Valuation in the Face of Uncertainty (July 10, 2013)

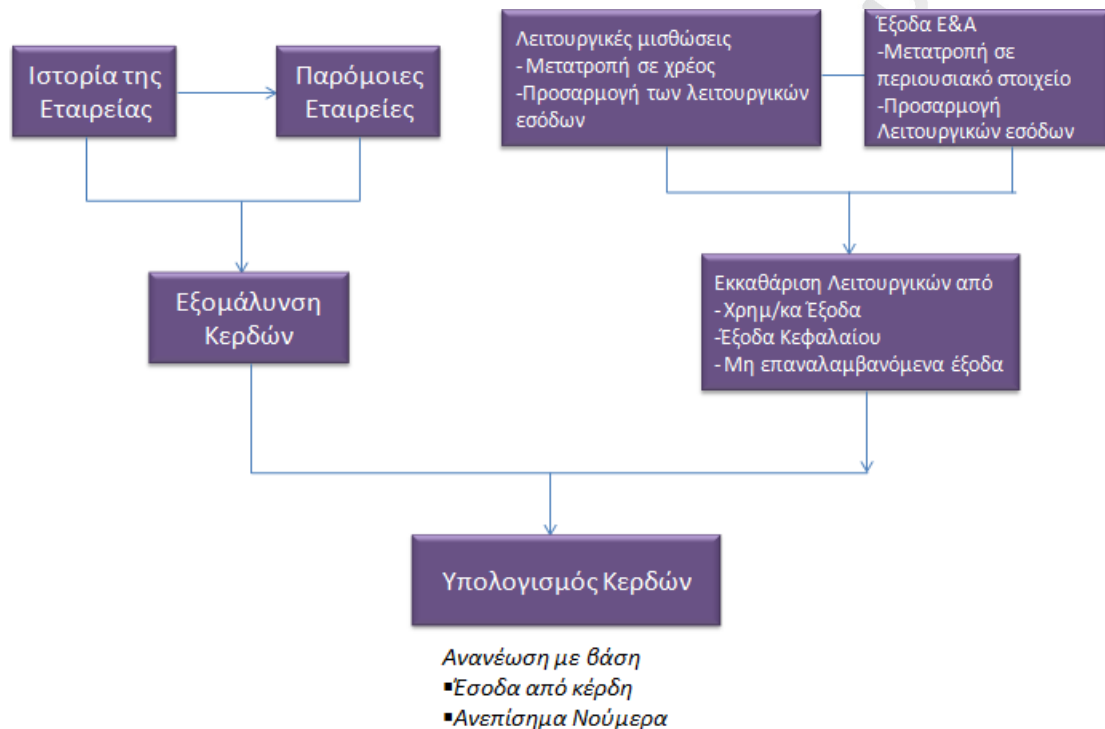
Σχήμα 1. Κόστος κεφαλαίου. Damodaran (2013)

5^{ος} Μύθος: Το επιτόκιο δανεισμού είναι και το κόστος δανεισμού.

Τα δύο αυτά στοιχεία δεν ταυτίζονται χρονικά. Το κόστος δανεισμού είναι το κόστος με το οποίο δανείζεται κάποιος σήμερα. Το κόστος δανεισμού υπολογίζεται χρησιμοποιώντας τα οικονομικά χαρακτηριστικά της εταιρείας.

$$\text{Δείκτης Κάλυψης Τόκων} = \text{EBIT} / \text{Τόκοι έξοδα}$$

6^{ος} Μύθος: Οι λογιστές ξέρουν να υπολογίσουν τα κέρδη.

Damodaran, Aswath, Living with Noise: Investing and Valuation in the Face of Uncertainty (July 10, 2013)

Σχήμα 2. Υπολογισμός Κερδών. Damodaran (2013)

Ο υπολογισμός των κερδών γίνεται σύμφωνα με τις φορολογικές υποχρεώσεις των επιχειρήσεων και των αναγκών των κυβερνήσεων για έσοδα. Πολλές φορολογικές και λογιστικές πρακτικές διαστρεβλώνουν την αξία των οικονομικών γεγονότων. Αυτό είναι και ο λόγος που κρίνεται σκόπιμη η εξομάλυνση των χρηματοοικονομικών στοιχείων για τον υπολογισμό εξομαλυμένων κερδών.

7^{ος} Μύθος: Σημασία έχει το αποτέλεσμα και όχι η διαδικασία αποτίμησης.

Η διαδικασία αποτίμησης διασφαλίζει τη συνάφεια των δεδομένων και τη συνέπεια του μελετητή. Αυτή, δίνει την αξία στο αποτέλεσμα και όχι το αντίθετο.

8^{ος} Μύθος: Η προεξόφληση των ταμειακών ροών είναι το καταληκτικό στάδιο της αποτίμησης.

Κάτι τέτοιο δεν υφίσταται αφού δεν είναι λίγες οι φορές όπου στη μελέτη αποτίμησης δεν περιλαμβάνονται η αξία των συμμετοχών και η δυναμική που προκύπτει από τη μίξη των επιχειρήσεων. Είναι γεγονός ότι το τελευταίο καιρό πολλές επιχειρήσεις κατέχουν μερίδια από άλλες γεγονός που αυξάνει δραματικά τη πολυπλοκότητα της διαδικασίας.

Υπάρχουν επίσης οι περιπτώσεις όπου δεν περιλαμβάνονται οι ο ενσώματες υποχρεώσεις της επιχείρησης. Αυτές μπορεί να είναι συμβόλαια ή υποχρεώσεις που όμως δεν έχουν απεικονιστεί ακόμα λογιστικά. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα stock options των διευθυντών, συμβόλαια επαναγοράς κλπ. (Damodaran, 1996)

2.5 Μέθοδοι Αποτίμησης

Οι πιο συχνά χρησιμοποιούμενοι είναι οι εξής:

2.5.1 Μέθοδος της Καθαρής Περιουσιακής Θέσης

$$\text{Αξία εταιρείας} = \text{Ενεργητικό} - \text{Παθητικό}$$

Σύμφωνα με τη μέθοδο της Καθαρής Περιουσιακής Θέσης, η αξία μια επιχείρησης είναι ίση με τα Ίδια Κεφάλαια της όπως αυτά εμφανίζονται στον ισολογισμό της. Πιο συγκεκριμένα, από το ενεργητικό (Ταμείο, Εγκαταστάσεις, Πελάτες κοκ) αφαιρείται το παθητικό (Δάνεια, Χρέη κοκ) και έτσι αποκτούμε μία εικόνα της περιουσιακής θέσης την εταιρείας. Χρησιμοποιείται κυρίως σε περιπτώσεις διακοπής εργασιών μιας εταιρείας η στη περίπτωση πραγματοποίησης μικρών κερδών.

Τα κύρια πλεονεκτήματα της είναι ότι εξάγει γρήγορα αποτελέσματα χωρίς να απαιτεί πολλές παραδοχές και πληροφορίες. Στην ουσία βασίζεται στη λογιστική και συνεπώς κάθε πληροφορία είναι διαθέσιμη από τις λογιστικές καταστάσεις.

Τα κύρια μειονεκτήματα της μεθόδου είναι ότι δε μπορεί να αποδώσει τη δυναμική της επιχείρησης αφού δε λαμβάνει υπόψη σημαντικές όψεις της διαδικασίας παραγωγής αξίας και τελικά στηρίζεται μόνο σε μία λογιστική κατάσταση για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Σχετικά με το τελευταίο, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας και το φορολογικό και εμπορικό δίκαιο καθώς και τις διάφορες πολιτικές και λογιστικές αρχές που διέπουν κι αλλοιώνουν τους ισολογισμούς των εταιρειών διαστρεβλώνοντας τελικά και τα αποτελέσματά τους.

2.5.2 Αναπροσαρμοσμένη καθαρή θέση βάσει παρατηρήσεων πιστοποιητικού ελέγχου

Η μέθοδος της αναπροσαρμοσμένης καθαρής θέσης είναι μια έμμεση μέθοδος αποτίμησης. Ακολουθώντας τη μέθοδο αυτή, η αξία της επιχείρησης υπολογίζεται σύμφωνα με τα παρακάτω:

Αξία Επιχείρησης = Καθαρή Θέση της όπως εμφανίζεται στον Ισολογισμό κατά την ημερομηνία αποτίμησης, αφού προηγουμένως γίνουν λογιστικές διορθώσεις στα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού με βάση τις παρατηρήσεις των πιστοποιητικών των Ορκωτών Ελεγκτών-Λογιστών.

Ένα αρνητικό της μεθόδου αυτής είναι το γεγονός ότι είναι στατική, δηλαδή δεν συνυπολογίζει την αξία που προσδίδουν στην εταιρεία άλλα στοιχεία περαιτέρω από αυτά που εμφανίζονται στις δημοσιευμένες καταστάσεις της, όπως είναι η φήμη και η πελατεία της, οι προοπτικές της Εταιρείας για πραγματοποίηση κερδών στο μέλλον και οι δεξιότητες της Διοίκησης. Κατά συνέπεια, η συγκεκριμένη μέθοδος χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με άλλες αναγνωρισμένες μεθόδους αποτίμησης.

2.5.3 Μέθοδοι των ταμειακών Ροών

Αξία εταιρείας = Παρούσα Αξία αναμενόμενων μελλοντικών καθαρών ταμειακών ροών που προκύπτουν από επιχειρηματική δραστηριότητα + την αξία των περιουσιακών στοιχείων που δε σχετίζονται.

Είναι καταλληλότερη στις περιπτώσεις όπου η εταιρεία έχει αυξημένα ή αυξανόμενα κέρδη. Ανάλογα με τη λειτουργική δραστηριότητα της κάθε εταιρείας που πρόκειται να αποτιμηθεί υπάρχουν κυρίως δύο προσεγγίσεις: Η προεξόφληση ελεύθερων ταμειακών ροών προς το σύνολο της Εταιρείας (Free Cash Flows to the Firm) ή η προεξόφληση ελεύθερων ταμειακών ροών προς τους μετόχους (Free Cash Flows to Equity). Ελεύθερες ταμειακές ροές προς την εταιρεία θεωρούνται οι ροές που απομένουν αφού καλυφθούν οι ανάγκες σε κεφάλαια κίνησης, επενδύσεις, πάγιο εξοπλισμό καθώς και σε χρηματοοικονομικές επενδύσεις και συμμετοχές. Στην περίπτωση των ελεύθερων ταμειακών ροών προς τους μετόχους θα πρέπει να καλυφθούν επιπροσθέτως των ανωτέρω οι τόκοι και η εξόφληση των δανείων της Εταιρείας.

Περισσότερες πληροφορίες εξάγονται όταν υπάρχει μία σχετικά μεγάλη χρονοσειρά αφού παρέχει πολλές πληροφορίες. Ως ποσοστό προεξόφλησης χρησιμοποιείται το σταθμικό μέσο κόστος χρήσεως κεφαλαίου της επιχείρησης που αποτελεί το σταθμικό μέσο κόστος των επιμέρους πηγών χρηματοδότησης της επιχείρησης και προέρχεται συνήθως από το CAPM. (Υπόδειγμα αποτίμησης κεφαλαιακών Στοιχείων). Η μέθοδος CAPM είναι από τις κυρίαρχες και επιστημονικά τεκμηριωμένες μεθόδους υπολογισμού προεξοφλητικού επιτοκίου για την αποτίμηση επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα, για την εκτίμηση του κόστους κεφαλαίου γίνονται ορισμένες παραδοχές σχετικά με τους παράγοντες κινδύνου και την αναμενόμενη απόδοση της επιχείρησης, οι οποίες περιγράφονται στη συνέχεια.

Ο τύπος υπολογισμού του CAPM είναι ο ακόλουθος

$$K_e = R_f + \beta * (R_m - R_f)$$

Όπου:

K_e : το κόστος μετοχικού κεφαλαίου της Εταιρείας

R_f : η απόδοση μηδενικού (άνευ) κινδύνου

β : ο συντελεστής κινδύνου β (beta coefficient)

Rm-Rf : η προσαύξηση κίνδυνου κεφαλαιαγοράς

Ως βασικό πλεονέκτημα θεωρείται το γεγονός ότι σε συνδυασμό με την ανάλυση αριθμοδεικτών και της βασικής χρηματοοικονομικής κατάστασης μπορεί να δώσει αρκετά αξιόπιστα αποτελέσματα.

Η μέθοδος αυτή μειονεκτεί στο γεγονός ότι απαιτείται η γνώση χρηματοοικονομικών εργαλείων. Επίσης, δεδομένου ότι προϋποθέτει παραδοχές και προβλέψεις για τη δημιουργία ταμειακών ροών, αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπόκειται τελικά σε μεροληψία ή και αστοχία. Τέλος, η επιχείρηση έχει πάντα τη δυνατότητα επηρεασμού των ταμειακών της πλεονασμάτων μέσω διαφόρων τρόπων όπως η μείωση των επενδύσεων. Αυτό καθορίζει ωστόσο την υπολειμματική αξία της εταιρείας αλλά και τη καθαρά παρούσα αξία των ταμειακών ροών.

2.5.4 Η μέθοδος Κεφαλαιοποιημένων οργανικών κερδών

Είναι μέθοδος που αποδεικνύεται κατάλληλη στη περίπτωση σταθερών διαχρονικών εσόδων. Παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με τη μέθοδο της προεξόφλησης ταμειακών ροών και της υπερπροσόδου.

Στα θετικά τις μεθόδους υπολογίζονται η δημιουργία οργανικών κερδών που βασίζονται στις βασικές δραστηριότητες της επιχείρησης. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη καταγραφή της δυναμικής της επιχείρησης. Ταυτόχρονα, είναι δυνατή η προβολή των οργανικών κερδών στο μέλλον.

Ως αρνητικά θεωρούμε τη μεγάλη χρονική διάρκεια της μεθόδου προκειμένου να καταλήξουμε σε αποτελέσματα αποτίμησης. Επίσης, στη μέθοδο αυτή δεν λαμβάνεται υπόψη η κεφαλαιακή και περιουσιακή θέση της επιχείρησης με αποτέλεσμα μία εταιρεία εντάσεως κεφαλαίου να έχει τα ίδια οργανικά κέρδη με μία εντάσεως εργασίας και τελικά να αξίζει το ίδιο. Τέλος, η μέθοδος είναι αρκετά περίπλοκη και απαιτεί ένα στάδιο προετοιμασίας.

2.5.5 Η μέθοδος της καθαρής περιουσιακής θέσης προσαυξημένη με τη κεφαλαιοποιημένη υπερπρόσοδο των τελευταίων ή των επόμενων 5 ετών.

Αξία επιχείρησης = Καθαρή περιουσιακή θέση + Παρούσα υπερπρόσοδος

Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, η αξία της επιχείρησης είναι μεγαλύτερη από το άθροισμα των περιουσιακών της στοιχείων. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι το κεφάλαιο της εταιρείας διασφαλίζει μεγαλύτερες αποδόσεις λόγω του τραπεζικού επιτοκίου. Με βάση τη παραπάνω εξίσωση, η υπερπρόσοδος είναι η διαφορά σε ετήσια βάση των οργανικών εσόδων της επιχείρησης και του τόκου του απασχολούμενου κεφαλαίου.

Έχει παρατηρηθεί ότι είναι πιο κατάλληλη στις εταιρείες που έχουν κερδοφορία στα πλαίσια της τελευταίας υπό εξέταση πενταετίας. Επίσης, οι επιχειρήσεις με μεγάλη καθαρή περιουσιακή θέση όπως οι βιομηχανικές χρησιμοποιούν τη συγκεκριμένη μέθοδο.

Ως μέθοδος παρουσιάζει όλα τα σχετικά με τη καθαρή περιουσιακή θέση πλεονεκτήματα μόνο που επιτρέπει και την αξιολόγηση της δυναμικής της επιχείρησης καθώς και την αρμονική αξιολόγηση του ισολογισμού με τη κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσεως. Ακόμα, άλλο θετικό της μεθόδου αυτής είναι το γεγονός ότι λαμβάνει υπόψη το σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Επίσης, όπως θα περίμενε κανείς παρουσιάζει όλα τα αρνητικά που σχετίζονται με τη μέθοδο καθαρής θέσης και επιπροσθέτως δε μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε κλάδους όπως τον τριτογενή τομέα της οικονομίας. Επίσης, παρά το γεγονός ότι επιβάλλεται η χρήση πολλών παραδοχών ταυτοχρόνως απαιτούνται και πολλές πληροφορίες.

Χρηματιστηριακές μέθοδοι

Οι μέθοδοι αποτίμησης αυτές, χαρακτηρίζονται ως χρηματιστηριακές καθώς χρησιμοποιούνται κατά κόρον από χρηματιστηριακές και εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες. Συνοψίζονται στις εξής μεθόδους:

2.5.6 Η μέθοδος της χρηματιστηριακής τιμής

Η μέθοδος αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο σε εισηγμένες εταιρείες οι οποίες δε παρουσιάζουν μεγάλες διακυμάνσεις στη τιμή τους. Με τρόπο αυτό μπορούμε να θεωρήσουμε τις συνθήκες της αγοράς ως δεδομένες και γνωστές και να προβούμε σε αξιολογήσεις σχετικές.

Θεωρείται θετικό το γεγονός ότι συμπεριλαμβάνει και ποιοτικά χαρακτηριστικά εκτός από οικονομικά. (πχ διακυβέρνηση). Επίσης, είναι δυνατή η σύγκριση μεταξύ επιχειρήσεων που ανήκουν σε διαφορετικούς κλάδους. Τέλος, βραχυχρόνια μπορεί να απεικονίσει γεγονότα που δε μπορούν να συνοπολογισθούν με άλλες μεθόδους.

Εφαρμογή της Μεθόδου:

Η πρόγνωση και πρόβλεψη της τιμής της μετοχής γίνεται είτε με τη θεμελιώδη ανάλυση, δηλαδή από λογιστικά χρηματοοικονομικά δεδομένα, ή με τη τεχνική ανάλυση, δηλαδή με ανάλυση διαγραμμάτων, σχημάτων και δεικτών γενικότερα. Η τεχνική ανάλυση χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά από χρηματιστηριακούς και χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς για τη πρόβλεψη των τιμών με άμεσο σκοπό τη κερδοσκοπία. Στο συγκεκριμένο τύπο ανάλυσης, βασική υπόθεση που λαμβάνεται υπόψη είναι ότι η «η συμπεριφορά» των μετοχών επαναλαμβάνεται. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιούνται

- Γραμμές Τάσης
- Κινητοί Μέσοι Όροι
- Δείκτες Συμπεριφοράς τιμών
- Ταλαντωτές
- Σχηματισμοί Τιμών και Όγκων.

2.5.7 Η μέθοδος προεξόφλησης μελλοντικών μερισμάτων

Βασική αρχή της μεθόδου είναι ότι ο επενδυτής είναι μακροχρόνιος και βασίζει την επιλογή της επένδυσης του μόνο σε μερίσματα που εισπράττει από την επιχείρηση.

Βασικές Υποθέσεις είναι ότι η εταιρεία

- 1) Θα έχει σχεδόν σταθερές ταμειακές ροές και κέρδη
- 2) Θα συνεχίσει να έχει την ίδια πολιτική μερισμάτων
- 3) Η αγορά θα είναι σταθερή και δε θα παρουσιάζει διακυμάνσεις

Εφαρμογή της Μεθόδου:

Η εφαρμογή της μεθόδου γίνεται , ανάλογα με τις υποθέσεις που μπορούν κάθε φορά να γίνουν δεκτές με τέσσερις διαφορετικούς τρόπους:

- Προεξόφληση των μερισμάτων όπως παράγονται από την ανάλυση και πρόβλεψη των χρηματοοικονομικών στοιχείων
- Προεξόφληση μερισμάτων τα οποία παρουσιάζουν σταθερή άνοδο (Τύπος Gordon)
- $P_0 = \frac{D_1}{r - g}$

Όπου D_1 = Το μέρισμα

r = Το επιτόκιο κινδύνου

g = Ο ρυθμός μεταβολής (Ανόδου)

- Προεξόφληση μερισμάτων σε δύο στάδια-περιόδους
- Περίοδος όπου τα μερίσματα παρουσιάζουν μεγάλη άνοδο
- Περίοδος όπου τα μερίσματα επιστρέφουν σε κανονικούς ρυθμούς ανάπτυξης

$$P_0 = D_0 \left[\frac{1 + g_H}{r - g_H} \right] \left[1 - \left(\frac{1 + g_H}{r - g_H} \right)^n \right] + \frac{D_0 (1 + g_H)^n (1 + g_L)}{(r - g_L)(1 + r)^n}$$

Όπου D_1 = Το μέρισμα

r = Το επιτόκιο κινδύνου

g_H = Ο ρυθμός μεταβολής (Ανόδου) κατά τη περίοδο της μεγάλης αύξησης του ρυθμού

g_L = Ο ρυθμός μεταβολής (Ανόδου) κατά τη περίοδο της σταθερότητας

- Προεξόφληση μερισμάτων σε τρία στάδια-περιόδους

2.5.8 Η μέθοδος του P/E- EPS

Ο δείκτης τιμής μετοχής/Κέρδη (P/E) εμπεριέχει δύο βασικές πληροφορίες χρηματοοικονομικού ενδιαφέροντος, την αγοραία Αξία της Μετοχής και τα κέρδη. Πρακτικά εάν μία επιχείρηση έχει P/E=12, αυτό σημαίνει ότι η αξία της επιχείρησης ισούται με κέρδη 12 ετών. Αυτές οι πληροφορίες είναι κρίσιμες για έναν επενδυτή καθώς τον βοηθούν ως προς τη ταξινόμηση και εύκολη σύγκριση των εταιρειών μεταξύ τους.

Ο δείκτης θα πρέπει να χρησιμοποιείται σε συνάρτηση και με ποιοτικές πληροφορίες όπως:

- 1) Ο κλάδος στον οποίο ανήκει η εταιρεία
- 2) Οι συνθήκες ανταγωνισμού
- 3) Οι προοπτικές ανάπτυξης του κλάδου
- 4) Η μετοχική σύνθεση σε σχέση με την ελκυστικότητα της εταιρείας για εξαγορά ή συγχώνευση
- 5) Η εταιρική διακυβέρνηση της κάθε εταιρείας κλπ.

Τέλος, ορισμένες ποιοτικές πληροφορίες όπως η μερισματική πολιτική της εταιρείας, ο κίνδυνος αφερεγγυότητας και άλλοι επενδυτικοί κίνδυνοι μπορεί να προέρχονται από τη σύνθεση του παθητικού.

2.5.9 Η μέθοδος συνολικής απόδοσης Μετόχου (Total Return to Shareholder) TRS

Αξία της επιχείρησης = Αγοραία Τιμή του Μετοχικού Κεφαλαίου + Μερισμάτων

Αποτελεί προέκταση των μεθόδων που περιγράφηκαν πιο πάνω και ισχύουν οι ίδιες υποθέσεις. Σχετικά με τις προβλέψεις σχετικά με τις τιμές των μετοχών γίνονται με τη βοήθεια της τεχνικής ανάλυσης ενώ για τα κέρδη εφαρμόζονται οι κλασσικές μέθοδοι. Σε αυτή τη μέθοδο όπως και στη παραπάνω, ο υπολογισμός του δείκτη P/E παρουσιάζει ορισμένα προβλήματα, όπως:

- Ποια τιμή θα επιλεγθεί (ο μέσος όρος του τελευταίου μήνα, η τελευταία κλπ)

- Ποια κέρδη θα επιλεγθούν για τον υπολογισμό του δείκτη (Τα κέρδη ορό φόρων, τα λειτουργικά κέρδη, τα αναπροσαρμοσμένα κοκ)

2.5.10 Η μέθοδος της επιτροπής κεφαλαιαγοράς

Η επιτροπή κεφαλαιαγοράς μέσω κάποιου αριθμοδείκτη εκτιμά την αξία της κάθε επιχείρησης. Προκειμένου να εφαρμοστεί η μέθοδος γίνονται δεκτές όλες οι υποθέσεις παραδοχές που σχετίζονται με τη μέθοδο της καθαρής Περιουσιακής Θέσης αλλά και του μεγαλύτερου μέρους της μεθόδου των κεφαλαιοποιημένων Οργανικών Κερδών. Αυτό είναι φυσικό, δεδομένου ότι ο αριθμοδείκτης βασίζεται στα αποτελέσματα των δύο αυτών μεθόδων.

Ο υπολογισμός της Αξίας της επιχείρησης δίνεται από το παρακάτω τύπο:

$$\text{Αξία της Επιχείρησης} = \frac{\text{ΚΠΘ} + \text{ΜΟΚ} * \text{ΠΚ}}{2}$$

Όπου *ΚΠΘ* = Καθαρή Περιουσιακή Θέση

ΜΟΚ = Μέσο Οργανικό Κέρδος τελευταίας πενταετίας

ΠΚ = Πολλαπλασιαστής Κερδών

2.5.11 Η μέθοδος της Αγοραίας προστιθέμενης Αξίας

MVA = Αγοραία αξία του Μετοχικού κεφαλαίου και των λοιπών υποχρεώσεων (δανείων) – το ποσό του επενδυμένου κεφαλαίου

Οι υποθέσεις που θα πρέπει να γίνουν δεκτές είναι ίδιες με αυτές της χρηματιστηριακής τιμής και της Καθαρής Περιουσιακής Θέσης.

2.5.12 Η μέθοδος της συγκριτικής ανάλυσης εισηγμένων εταιρειών και χρήσης δεικτών κεφαλαιαγοράς.

Αποδεικνύεται χρήσιμη μέθοδος όταν υπάρχουν ομοειδείς επιχειρήσεις όπου επιτρέπεται η σύγκριση μεταξύ τους διαμέσου βέβαια επαρκών στοιχείων για αυτές. Ως μέθοδος είναι αρκετά εύχρηστη καθώς οι δείκτες μπορούν να κατανοηθούν καλύτερα από τους αναλυτές αλλά και επενδυτές. Επίσης, λαμβάνουμε υπόψη και τις προσδοκίες των επενδυτών για τη μελλοντική απόδοση της υπό εξέταση εταιρείας καθώς λαμβάνουμε υπόψη τις χρηματιστηριακές τιμές και όχι τις λογιστικές ή ονομαστικές τιμές των μετοχών.

Παρόλα αυτά, δε λαμβάνει υπόψη τα χαρακτηριστικά της κάθε εταιρείας ενώ στηρίζεται αποκλειστικά σε ιστορικά στοιχεία και δε λαμβάνει υπόψη τις προοπτικές – στρατηγικές και πλεονεκτήματα της εταιρείας. Ακόμα, δε συμπεριλαμβάνει όλους τους κινδύνους που εμπλέκονται στην ανάλυση και επεξεργασία και κατά συνέπεια δεν είναι τόσο αναλυτική όσο οι άλλες μέθοδοι.

Τύπος Υπολογισμού της Αγοραίας Προστιθέμενης Αξίας της Επιχείρησης:

MVA= Αγοραία αξία του μετοχικού κεφαλαίου της επιχείρησης και των λοιπών υποχρεώσεων (δανείων) – το επενδυμένο κεφάλαιο.

2.5.13 Η μέθοδος συγκριτικών συναλλαγών

Αφορά ομοειδείς και κατά το δυνατόν άμεσα συγκρίσιμες επιχειρήσεις και είναι εύκολη και κατανοητή μέθοδος. Το πρόβλημα είναι ότι δεν υπάρχουν πάντα διαθέσιμα στοιχεία για τις συναλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί. Τέλος, οι συναλλαγές επηρεάζονται από διάφορους παράγοντες όπως ο χρονισμός, η κατάσταση στην αγορά, η δυνατότητα καταβολής του τιμήματος της συναλλαγής. Οι παράγοντες αυτοί ελέγχονται δύσκολα και τα συνέπεια δυσχεραίνουν και την εφαρμογή της μεθόδου.

2.5.14 Η μέθοδος της προστιθέμενης αξίας (Κέρδη στα πλαίσια πενταετίας)

Αγοραία Αξία της επιχείρησης = Λογιστική Αξία μετοχικού κεφαλαίου + Παρούσα Αξία Μελλοντικών ΠΟΑ

Ως μέθοδος χρησιμοποιείται εκτός από την αποτίμηση της αξίας της επιχείρησης και στη ρύθμιση αμοιβών και συστημάτων απόδοσης του ανθρώπινου δυναμικού. Στα θετικά της προσμετράται ότι καλύπτει όλες τις πτυχές του επιχειρηματικού κύκλου και επιπλέον οι πληροφορίες που εξάγονται είναι καλύτερης ποιότητας από στοιχεία που δίνονται από δείκτες όπως κέρδη ανά μετοχή και απόδοση ανά μετοχή. Αρνητικό θεωρείται το γεγονός ότι είναι πολύπλοκη μέθοδος και απαιτείται σημαντικός χρόνος και ποσότητα πληροφορίας για την υλοποίηση της. Επίσης, επικεντρώνεται στα άμεσα οικονομικά αποτελέσματα και δε προσφέρει κίνητρο για ανάπτυξη μακροπρόθεσμων στρατηγικών.

Η βασική αρχή για τον υπολογισμό της βασίζεται στο παρακάτω τύπο όπου και γίνεται σαφές μέσω του μεσοσταθμικού κόστους κεφαλαίου ότι λαμβάνονται υπόψη οι προσδοκίες των ενδιαφερόμενων μερών.

ΠΟΑ = Λειτουργικά Έσοδα μετά από Φορολογία - (Επενδυμένα Κεφάλαια * Σταθμικό μέσο κόστος κεφαλαίου)

Εναλλακτικά, υπάρχει ο χρηματοοικονομικός τρόπος υπολογισμού:

ΠΟΑ = (ROI - WACC) * Επενδυμένο κεφάλαιο

Η Προστιθέμενη οικονομική Αξία αποτελεί ένα οικονομικό ποσό το οποίο μπορεί να είναι θετικό αλλά και αρνητικό. Στη πρώτη περίπτωση, η επιχείρηση έχει δημιουργήσει πλούτο. Το λειτουργικό εισόδημα μετά τη φορολογία δηλαδή είναι μεγαλύτερο από ότι το κόστος των κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται για να παράγει αυτό το εισόδημα. Όπως είναι αναμενόμενο στόχος μιας επιχείρησης είναι να έχει θετική και αυξανόμενη ΠΟΑ.

Στα παρακάτω διαγράμματα εξετάζεται η Αγοραία έναντι της Λογιστικής Αξίας του Μετοχικού κεφαλαίου μιας κερδοφόρας επιχείρησης:

Λαζαρίδης Γ. Θεμιστοκλής(2005), Αποτίμηση Επιχειρήσεων, Θεωρία, Μεθοδολογία, Πρακτική.

Σχήμα 3. Αγοραία Αξία Μετοχικού Κεφαλαίου μίας κερδοφόρας επιχείρησης. Πηγή: Λαζαρίδης 2005

Παρακάτω, βλέπουμε τη περίπτωση της **ζημιογόνου επιχείρησης** όπου οι αρνητικές προστιθέμενες αξίες επηρεάζουν σημαντικά και την αγοραία αξία του μετοχικού κεφαλαίου.

Λαζαρίδης Γ. Θεμιστοκλής(2005), Αποτίμηση Επιχειρήσεων, Θεωρία, Μεθοδολογία, Πρακτική.

Σχήμα 4. Λογιστική Αξία Μετοχικού Κεφαλαίου μίας ζημιογόνου επιχείρησης. Πηγή: Λαζαρίδης 2005

Σύμφωνα με το πατέρα της μεθόδου της οικονομικής Προστιθέμενης Αξίας Stern Stewart, θα μπορούσαμε να περιγράψουμε τη μέθοδο αυτή με τη βοήθεια των αρχικών 4Ms.

Measurement (Επιμέτρηση) καθώς αποτελεί ένα από τα βασικά μέτρα απόδοσης της εταιρείας. Πιο συγκεκριμένα, είναι μία ολοκληρωμένη μέθοδος καθώς εξετάζει όλες τις χρηματοοικονομικές παραμέτρους και προσαρμόζεται καλύτερα στις απαιτήσεις της εποχής.

Motivation System (Σύστημα Κινήτρων) καθώς παρέχει κίνητρα στα στελέχη, αλλά και αποτελεί σημείο αναφοράς για τη διαμόρφωση αυτών. Ουσιαστικά, επιβάλλει στους διευθυντές να εργάζονται σαν να ήταν ιδιοκτήτες αφού αμείβονται με το ίδιο σύστημα όπως αυτοί.

Management System (Σύστημα Διοίκησης) αφού η πραγματικής της αξία εστιάζεται στο γεγονός ότι χρησιμοποιείται για τη χάραξη

- Διαδικασιών
- Μεθόδων
- Πολιτικών και
- Στρατηγικών

Mindset (Συμπεριφορά) Το να διοικείς και να προσφέρεις κίνητρα με βάση τη ΠΟΑ βαθμιαία επιφέρει αλλαγές στο τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς και κατ'επέκταση στη επιχειρησιακή κουλτούρα της εταιρείας. Η ΠΟΑ συγκροτεί μία κοινή βάση επικοινωνίας και ρύθμισης προβλημάτων, ευκαιριών και απειλών, δημιουργώντας ένα περίγραμμα λειτουργίας καθολικά αποδεκτό χωρίς τη δυνατότητα μεροληψίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη σύμπλευση όλων των εργαζομένων, ανεξάρτητα από τη βαθμίδα τους στην εργασία προς τα συμφέροντα των ιδιοκτητών. Τέλος, η λήψη ανά δίνεται η ικανότητα αποκέντρωσης της λήψης αποφάσεων αφού μπορεί να γίνεται τμήμα, επιχειρησιακή μονάδα κλπ. Αυτό επίσης, έχει ως συνέπεια τη διευκόλυνση αναγνώρισης των ευθυνών για αποτυχία και επιτυχία.

3ο Κεφάλαιο Ελεγκτική

3.1 Βασικά θέματα Ελεγκτικής

Η Ελεγκτική ασχολείται με τέσσερα βασικά θέματα:

- Το αντικείμενο του ελέγχου
- Το υποκείμενο του ελέγχου
- Τις μεθόδους ελέγχου
- Τη σκοπιμότητα του ελέγχου

3.1.1 Το αντικείμενο του ελέγχου

Το αντικείμενο του ελέγχου σχετίζεται με

- ✓ τον εντοπισμό και την αποτροπή ακουσίων ή εκουσίων λογιστικών λαθών, απατών κτλ.
- ✓ Την εξέταση, αποκάλυψη και καταστολή ηθελημένων ή και αθέλητων σφαλμάτων και απατών καθώς επίσης και
- ✓ την πιστοποίηση της επάρκειας ή ανεπάρκειας της διαχρονικής κατάρτισης των κάθε είδους αριθμοδεικτών για την εξαγωγή των ανάλογων συμπερασμάτων.
- ✓ Υπογράμμιση των ατελειών και καθορισμός των αδυναμιών στο όλο κύκλωμα της επιχειρησιακής και διαχειριστικής απεικόνισης.
- ✓ Υπολογισμός των πιθανοτήτων ικανοποίησης των κάθε λογής απαιτήσεων της επιχείρησης, ώστε να υπολογιστούν οι πιθανές επισφάλειες και να σχηματιστούν σωστά οι προβλέψεις.

3.1.2 Το υποκείμενο του ελέγχου

Αφορά τον ελεγκτή. Εξετάζει δηλαδή το ποιός διεξάγει τον έλεγχο, ποιες προδιαγραφές πρέπει να καλύπτει και ποια πρέπει να είναι τα προσόντα του, ώστε να είναι σε θέση να ανταπεξέλθει στα ελεγκτικά του καθήκοντα. Η ουσιαστική διάκριση ανάμεσα στους εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές βοηθά στο καθορισμό των προσόντων,

ουσιαστικών και τυπικών που θα πρέπει να διαθέτουν ώστε οι πράξεις πιστοποίησης που εκδίδουν να χαρακτηρίζονται από εγκυρότητα και αξιοπιστία.

3.1.3 Τις μεθόδους ελέγχου

Αφορούν τις επιστημονικές διαδικασίες και τεχνικές που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια του ελέγχου προκειμένου να αποπερατωθεί το ελεγκτικό έργο.

3.1.4 Σκοπιμότητα Ελέγχου

Καθώς εξελίσσεται διαρκώς το επιχειρησιακό περιβάλλον, τα εκάστοτε διευθύνοντα στελέχη, θα πρέπει να λαμβάνουν έγκαιρα τις αναγκαίες εκείνες αποφάσεις οι οποίες θα καθορίσουν την μελλοντική πορεία της επιχείρησής τους. Η λήψη αυτών των αποφάσεων προϋποθέτει την ορθολογική εκτίμηση όλων των αντικειμενικών δεδομένων της επιχείρησης στο κατάλληλο χρόνο.

Από κοινωνικό-οικονομική σκοπιά, το μικροκύτταρο της οικονομικής δραστηριότητας αποτελεί το πυρήνα παραγωγής πλούτου. Η συνεχόμενη ενοποίηση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων πολλών κλάδων σε μεγαλύτερους και πιο εύρωστους οικονομικούς σχηματισμούς, οδηγεί στη συγκέντρωση κεφαλαίων στα χέρια μιας μειοψηφίας μετόχων που τελικά διοικούν αυτού του είδους τις επιχειρήσεις. Είναι λογικό λοιπόν, να είναι επιρρεπείς σε κάθε είδους κατάχρηση. Μόνο ο συστηματικός και εμπειριστατωμένος εξωτερικός έλεγχος μπορεί να εμποδίσει την απληστία πιθανών παραβατών. Επίσης, η ύπαρξη τεχνοκρατών στις διοικήσεις αυτών των επιχειρήσεων χρήζει ελέγχου προκειμένου να εξασφαλιστούν τα συμφέροντα της πλειοψηφίας των μεγάλων μετόχων. Τέλος, το κράτος μέσω του παρεμβατισμού του αλλά ενδιαφέρεται έντονα για την ύπαρξη ενός κατατοπιστικού εξωτερικού ελέγχου. Κατά αυτό τον τρόπο διασφαλίζει τα διάφορα συμφέροντα από ενδεχόμενες παραμορφώσεις των ορθών λογιστικών αρχών .

Αξίζει να αναφερθούμε και στις ατομικές ή μικρού μεγέθους επιχειρήσεις. Σε αυτές, η προσυπογραφή των οικονομικών τους στοιχείων από εξωτερικό έλεγχο συνθέτουν το καλύτερο πιστοποιητικό αξιοπιστίας και εγκυρότητας προς το συναλλασσόμενο κοινό.

3.2 Ιστορική Εξέλιξη της Ελεγκτικής

Ο έλεγχος αρχικά θεσμοθετήθηκε λόγω της ανάγκης για επισκόπηση των οικονομικών συναλλαγών της καθημερινής ζωής και διασφάλιση της διαφάνειας. Στην Αρχαία Βαβυλώνα, μόλις το 3000 π. Χ υπάρχουν γραπτά που αποδεικνύουν την ύπαρξη γραπτών νόμων και λογιστικών εκθέσεων στη ζωή των Νινευιτών. Στην Αρχαία Αίγυπτο, καθιερώθηκε από τους Φαραώ το αξίωμα των «Επιστατών» για τη συλλογή φόρων στα σιτηρά. Στην Αρχαία Αθήνα, είχε δημιουργηθεί το συνέδριο των Λογιστών, πριν το πριν το 300 π.Χ. ώστε να επιτηρούν τα οικονομικά του κράτους. Επίσης, υπήρχαν αυτοί που ήταν διορισμένοι να ελέγχουν τους «Λογαριασμούς Διαχείρισης» αυτών των αρχόντων που αποχωρούσαν από τα αξιώματά τους, και ονομάζονταν «Ευθυνοί», λειτουργούσαν δε μαζί με τους «Λογιστές». Στην υπόλοιπη αρχαία Ελλάδα, υπήρχαν διάφορα αξιώματα που είχαν ελεγκτικές αρμοδιότητες όπως οι «Εξεταστές», οι «Συνήγοροι», οι «Δοκιμαστήριοι», οι «Απόλογοι». Στον χρυσό αιώνα του Περικλή κάθε πολίτης ήταν και ελεγκτής αφού οι εργολάβοι ανέγερσης δημοσίων κτιρίων υποχρεούνταν να γράφουν σε πινακίδες, που ήταν βρίσκονταν στις προσόψεις των οικοδομών τα έσοδα και τις δαπάνες του έργου. Επίσης, στην Αθήνα του 400 π.Χ. επιβλήθηκε για πρώτη φορά η δημοσίευση των λογαριασμών των εταιριών, κατά αναλογία με αυτό που συμβαίνει τη σημερινή εποχή με τους ισολογισμούς.

Αργότερα στην Αρχαία Ρώμη, υπήρχαν οι Ύπατοι, οι Κήνσορες, οι Τιμητές, και οι Ταμίες οι οποίοι υποχρεούνταν να υποβάλλουν εκθέσεις στη Σύγκλητο σχετικά με τη διαχείριση του Δημόσιου Χρήματος. Στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια του μεσαίωνα δεν υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις Ελεγκτικής. Ωστόσο, στη πατρίδα του Ελέγχου, την Ιταλία, κατά τη διάρκεια της Αναγέννησης, στις αρχές του 16^{ου} αιώνα, η Πίζα είχε τον επίσημο Ελεγκτή της. Η διπλογραφική μέθοδος λογιστικής εμφανίζεται κατά προσέγγιση το 1340 ενώ τα πρώτα ελεγμένα βάσει λογιστικών συμφωνιών διπλογραφικά βιβλία θεωρούνται αυτά των αδελφών Soranto της Γένουας το 1406. Επίσης την περίοδο της Βασίλισσας Ελισάβετ (1533-1603) οι έλεγχοι των δημοσίων

εσόδων ήταν συστηματικοί. Αναλυτικότερα, οι λογαριασμοί των πλούσιων μοναστηριών και των φιλανθρωπικών οργανώσεων ελέγχονταν από δικαστές, βαρόνους και αξιωματούχους του στέμματος, ενώ και οι ευγενείς γαιοκτήμονες χρησιμοποιούσαν ελέγχους στη διαχείριση των κτημάτων τους. Τέλος, η Σκωτία ακολουθώντας το παράδειγμα της Αγγλίας είχε επιφορτίσει τους λόρδους-ελεγκτές με τον έλεγχο των βιβλίων της διεύθυνσης των οικονομικών.

Στην ουσία, ο όρος «Ελεγκτής-Auditor» εμφανίζεται για πρώτη φορά το 1285 στην Αγγλία. Συγκεκριμένα, ο Εδουάρδος ο Α΄ εξέδωσε διάταγμα στο οποίο ορίζονταν ότι όλοι οι διαχειριστές δημοσίου Χρήματος θα ελέγχονταν από τους Auditors. Ωστόσο, η πρώτη επίσημη «Ένωση Επαγγελματιών Λογιστών» με τίτλο «Collegio dei Raxonati» εμφανίστηκε στη Βενετία το 1581. Μετά από αρκετό καιρό, παρεμφερείς οργανώσεις εμφανίζονται στις ΗΠΑ και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Σύμφωνα με έρευνες σχετικά με την γέννηση, την εξέλιξη και την εδραίωση του ελεγκτικού θεσμού, αυτός είναι αποτέλεσμα κάθε φορά του κοινωνικό-οικονομικού συστήματος που επικρατεί. Συνεπώς, η τεχνοοικονομική μετεξέλιξη του συστήματος ενίσχυσε την αυξητική πορεία των υποχρεώσεων και αρμοδιοτήτων των ελεγκτών. (Τσακλάγκανος,1994)

3.3 Το επάγγελμα του Ελεγκτή

Με πρόσφατες ακόμα τις μνήμες από τη κατάρρευση της εταιρείας Enron αλλά και τα σκάνδαλα στο χρηματοοικονομικό τομέα πληροφόρησης, η εμπιστοσύνη των επενδυτών στις κεφαλαιαγορές αλλά και η αξιοπιστία του κλάδου των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών κλονίστηκε. Τα σκάνδαλα αυτά ανάγκασαν τόσο την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και τις ΗΠΑ να πάρουν νέα μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν τη ποιότητα του ελεγκτικού έργου αλλά και τη πλήρη ανεξαρτησία των ελεγκτών. Αυτός είναι και ο λόγος που εκσυγχρονίστηκε η 8η Κοινοτική Οδηγία, προκειμένου δηλαδή το επάγγελμα του Ορκωτού ελεγκτή να λειτουργεί κάτω από μία ενιαία δομή με τους ίδιους κανόνες σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.3.1.Ο ρόλος και η δράση του Εξωτερικού Ελεγκτή.

Σε κάποιες οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες, ο εξωτερικός έλεγχος θεωρείται λειτούργημα. Συγκεκριμένα, η αύξηση της πολυπλοκότητας στις οικονομικές σχέσεις και οι τάσεις συγκεντρωτισμού των επιχειρήσεων έχουν οδηγήσει στη συγκρότηση του εξωτερικού ελέγχου ως ανεξάρτητο λειτούργημα σε οριοθετημένο θεσμικό πλαίσιο δράσης.

Ο εξωτερικός ελεγκτής δεν έχει υπαλληλική ή άλλη εξάρτηση προς την επιχείρηση που ελέγχει και διενεργεί ανεξάρτητο έλεγχο επί των οικονομικών καταστάσεών της. Οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι επαγγελματίες και ειδικά εκπαιδευμένοι ελεγκτές, οι οποίοι στην Ελλάδα ονομάζονται ως ορκωτοί ελεγκτές και στις Αγγλοσαξονικές χώρες ως ορκωτοί λογιστές.

Το επάγγελμα του εξωτερικού ελεγκτή έχει μεγάλες απαιτήσεις, σε ότι αφορά τόσο στην προσωπικότητα του όσο και στην επαγγελματική του συγκρότηση. Κύριο προσόν κρίνεται ότι είναι η εντιμότητα και η ακεραιότητα του χαρακτήρα του. Είναι χαρακτηριστικό ότι η ιδιαιτερότητα του επαγγέλματός του τον κατατάσσει, σε αντίστοιχη θέση με αυτή του δικαστή. Επίσης απαιτείται να έχει άρτια επιστημονική κατάρτιση και μάλιστα θα πρέπει να ανανεώνονται κάθε φορά αυτές με βάση τις δυναμικές οικονομικές και νομοθετικές εξελίξεις. Η πείρα επιπλέον, θεωρείται εξαιρετικά χρήσιμη καθώς με το πέρασμα του χρόνου η ενασχόληση με το διάφορα θέματα ελέγχου τον καθιστά όλο και πιο ικανό. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα αντικείμενα της έρευνας του ελεγκτή θα πρέπει να έχουν ένα αύξοντα βαθμό δυσκολίας έτσι ώστε όχι μόνο να αξιοποιεί πλήρως τη πρότερη εμπειρία αλλά και να εξελίσσεται συνεχώς στο τομέα του. Ακόμα, θα πρέπει να διαθέτει ταχεία αντίληψη και κριτικό πνεύμα καθώς σταθμίζει τις δυσκολίες που θα συναντήσει κερδίζοντας χρόνο αλλά και καθώς ερευνά θέματα κονδυλίων και λογαριασμών. Τέλος, θα πρέπει να διαθέτει εφευρετικότητα για την ανεύρεση των ατασθαλιών και γενικά εργατικότητα και επιμονή στο λεπτό του έργο.

Πέρα από τα παραπάνω, σημαντικό κρίνεται η αυτοπεποίθηση του ελεγκτή για το έργο του. Υπάρχει περίπτωση, εάν δε είναι σίγουρος για τα συμπεράσματά του να παρασυρθεί από αντιφατικά μεγέθη και μεθόδους και τελικά να μη καταλήξει κάπου η

έρευνα του. Επίσης, η διακριτικότητα και διπλωματία έναντι των ελεγχόμενων είναι ουσιαστικό χαρακτηριστικό. Αναλυτικότερα, είναι βασικό να αναπτυχθούν σχέσης αμοιβαίας κατανόησης και αλληλοενημέρωσης. Έτσι, θα μπορέσει να αποκτήσει κάθε είδους χρήσιμη πληροφορία. Όλα τα προηγούμενα φυσικά απαιτούν λεπτότητα, διπλωματία και διακριτικότητα στις καθημερινές επαφές του με τα εμπλεκόμενα μέρη. Άλλωστε, δεν είναι εύκολη υπόθεση ο έλεγχος των οικονομικών στοιχείων τρίτων. Πολλές φορές η κακοπιστία και οι ηθελημένες παρεξηγήσεις λαμβάνουν χώρα και ο ελεγκτής θα πρέπει να τα υπερβεί όλα αυτά προκειμένου να ολοκληρώσει το έργο του. Τέλος η ευχέρεια στον γραπτό και προφορικό λόγο είναι σαφέστατα προαπαιτούμενο. (Τσακλάγκανος,1994)

3.3.1.1 Ποιοτικός Έλεγχος Ελεγκτικού επαγγέλματος

Τη τελευταία περίοδο έχει παρατηρηθεί μια γενικότερη δυσaréσκεια σε ότι αφορά το ελεγκτικό επάγγελμα με επιχείρημα τη κακή ποιότητα των λογιστικών ελέγχων που διενεργούνται από ανεξάρτητους ελεγκτές λογιστές. Έχουν καταγραφεί λοιπόν ορισμένες περιπτώσεις προσφυγής στα δικαστήρια ενώ οι βασικότεροι κατηγοροι είναι:

- Οι ίδιοι οι ελεγκτές
- Πανεπιστημιακοί κύκλοι
- Οργανώσεις Προστασίας των καταναλωτών

Προκειμένου να εκτονωθεί κάπως η κατάσταση το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών προτείνει τα θέματα βάσει των οποίων θα καθορίζοντα πρότυπα ποιοτικού ελέγχου εργασίας καθώς και εθελούσιο έλεγχο για τα γραφεία τα οποία συνεργάζονται με την επιτροπή αξιών του Χρηματιστηρίου. Στις ΗΠΑ στα πλαίσια του ποιοτικού ελέγχου υπάρχουν πολλά γραφεία τα οποία έχουν «ειδικές ομάδες εποπτείας» και αξιολογούν το σύστημα ποιοτικού ελέγχου των υπολοίπων τμημάτων με στόχο την άσκηση κριτικής. Στις ομάδες αυτές συμμετέχουν διευθυντές διαφόρων τμημάτων. Τέλος, τα μεγάλα γραφεία κάποιες φορές ζητούν τη κριτική άλλων γραφείων και παρότι είναι μια προαιρετική διαδικασία θεσπισμένη από το συμβουλευτικό πρόγραμμα του

ΑΙΟΛ, οι εταιρείες δείχνουν να ωφελούνται από αυτό και για αυτό το προωθούν. (Τσαγκλάνος,1994)

Στην Ελλάδα η αρμόδια αρχή για την εποπτεία του συστήματος ποιοτικού ελέγχου των νόμιμων ελεγκτών και ελεγκτικών γραφείων είναι η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων. (ΕΛΤΕ) Η πραγματοποίηση του ποιοτικού ελέγχου καθώς και η διοίκηση έχει ανατεθεί στο Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου (ΣΠΕ). Ο στόχος αυτής της αρχής είναι η παρακολούθηση η προώθηση και επιβολή και βελτιώσεων στη ποιότητα εργασίας των ελεγκτών.

Η εκτέλεση των ελέγχων πραγματοποιείται από τους εκάστοτε εντεταλμένους ελεγκτές του ΣΠΕ, με βάση τη Κανονιστική πράξη της ΕΛΤΕ 007/2010 «Ρύθμιση του Περιεχομένου και του τρόπου άσκησης των ποιοτικών ελέγχων» και περιέχουν την

- ✓ Αξιολόγηση των εργασιών των ελεγκτών επί των υποχρεωτικών ελέγχων
- ✓ Αξιολόγηση της Επάρκειας των μέτρων και διαδικασιών που έχουν υιοθετηθεί από τα διάφορα ελεγκτικά γραφεία σε σχέση με τη πρόληψη αλλά και καταστολή του λεγόμενου «ξεπλύματος μαύρου χρήματος» (004/2009 Κανονιστική Πράξη ΕΛΤΕ)
- ✓ Αξιολόγηση του σχεδιασμού του εσωτερικού συστήματος ποιοτικού ελέγχου που υποχρεούται να διατηρεί το ελεγκτικό γραφείο.
- ✓ Αξιολόγηση του περιεχομένου της πιο πρόσφατης έκθεσης διαφάνειας (άρθρο 36 του ν 3693/2008) <http://www.elte.org.gr/>

Η επιλογή των φορέων που πρόκειται να υπαχθούν σε ποιοτικό έλεγχο γίνεται μέσω της κινδυνοκεντρικής προσέγγισης, και επηρεάζεται από παράγοντες όπως ο κίνδυνος για το δημόσιο συμφέρον, η εν δυνάμει διακύβευση της ανεξαρτησίας του ελεγχόμενου φορέα, θέματα της επικαιρότητας, διαπιστωθείσες παραβάσεις καταγγελίες και ευρήματα του παρελθόντος.

3.3.1.2 Το επάγγελμα του ελεγκτή στην Αμερική

Τη χρονιά του 2000, το λογιστικό ελεγκτικό επάγγελμα στην Αμερική κυριαρχήθηκε από 5 μεγάλες εταιρείες, γνωστές ως «Οι μεγάλες 5» και απαρτίζονταν από τη

PriceWaterhouseCoopers, Deloitte and Touche, KPMG, Ernst & Young και Arthur Andersen.) Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εκατό μεγαλύτερες λογιστικές εταιρείες κατείχαν το 50% περίπου του μεριδίου της αγοράς και οι «Μεγάλες 5» το 84% των εσόδων των προηγούμενων. Παρόλα αυτά, οι μεγάλες πέντε κατείχαν ένα πολύ μεγάλο ποσοστό από την ελεγκτική αξιολόγηση των χρεογράφων με δημόσια εγγραφή του διαδικτύου. (Internet IPOs). Ύστερα από τη χρεοκοπία των εταιρειών που σχετίζονταν με το διαδίκτυο (Dot com crash) οι εταιρείες αυτές δέχτηκαν ισχυρή κριτική καθώς δεν θεωρήθηκε ότι προειδοποίησαν τους επενδυτές για την αβέβαιη οικονομική κατάσταση των υπό εξέταση εταιρειών. Τα σημάδια ήταν προφανή καθώς, οι εταιρείες αυτές δεν ήταν βιώσιμες δεδομένου ότι στηρίζονταν στην εξωτερική χρηματοδότηση παρά στην ίδια. Οι ελεγκτές υποστήριζαν τη θέση τους, υποστηρίζοντας ότι οποιαδήποτε γνώμη τέτοιου είδους θα μπορούσε να θεωρηθεί υποκειμενική και ότι δε θα μπορούσαν να προβλέψουν τις εξελίξεις καλύτερα από τις κεφαλαιαγορές.

Γενικά, όλα αυτά τα λογιστικά τεχνάσματα ορισμένων εταιρειών της λεγόμενης «νέας οικονομίας», αποτέλεσαν προκλήσεις για τους ελεγκτές και επενδυτές. Παρότι κάποιιοι παρατηρητές θεώρησαν ότι οι ελεγκτές δεν έκαναν στην ουσία καλή δουλειά, ωστόσο άλλοι υποστηρίζουν ότι και οι ελεγκτικοί νόμοι ήταν κάπως ασαφείς με αποτέλεσμα να το εκμεταλλευτούν αυτό οι εταιρείες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν

- Ο χειρισμός των εσόδων σε εταιρείες οι οποίες διαχειρίζονται διαφημιστικό χώρο στο διαδίκτυο.
- Τις πρακτικές για τις κρατήσεις των μεικτών παρά των καθαρών εσόδων στις επιχειρήσεων που βασίζονται σε προμήθειες (πχ Priceline)
- Το θέμα της αναγνώρισης προσόδου στα πολυετή συμβόλαια.

Στην Αμερική οι ανεξάρτητοι ελεγκτές οφείλουν να ακολουθούν τα γενικά αποδεκτά Ελεγκτικά Πρότυπα (GAAS), ένα σύνολο προτύπων παρόμοια με τα ΔΛΠ. Επίσης, όλες οι ελεγκτικές οφείλουν να εγγραφούν σε μία εποπτική επιτροπή (PCAOB), που αποτελεί ένα κανονιστικό όργανο που έχει τη δυνατότητα να επιβλέπει και να εξετάζει το ελεγκτικό έργο και εάν χρειάζεται να επιβάλλει και ποινές. Όπως ισχύει με την 8^η Οδηγία για τις εταιρείες που υπάγονται στην Ε.Ε., η Αμερικάνικη Sarbanes Oxley Act καθορίζει τη σχέση ανάμεσα στην εταιρεία και στον εξωτερικό έλεγχο για παράδειγμα απαιτώντας

για παράδειγμα οι ελεγκτές αυτοί να λογοδοτούν και να επιβλέπονται από μια επιτροπή ελέγχου της εταιρείας και όχι από διοικητικά στελέχη.

Ο Ορκωτός Ελεγκτής είναι στην ουσία οικονομολόγος, ελεγκτής αυξημένων προσόντων, ο οποίος ασκεί δημόσιο λειτούργημα δεδομένου ότι έχει επιφορτιστεί με τη προάσπιση του δημόσιου συμφέροντος. Υποχρεούται λοιπόν να εκτελεί με μεγάλη υπευθυνότητα το έργο του, αφού ούτως ή άλλως η δουλειά του παρακολουθείται σε όλα τα στάδια και υπόκειται σε δημόσια εποπτεία. Επιπλέον, η εργασία του ελέγχεται και ποιοτικά αλλά και με αυστηρή πειθαρχική διαδικασία. Το κράτος όμως, καθώς και η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλουν να εξασφαλίσουν πλήρη ανεξαρτησία στην εκτέλεση των καθηκόντων του προκειμένου να διασφαλίσουν τη προστασία των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων αλλά και του επενδυτικού κοινού.

Βάση νόμου ο Ορκωτός Λογιστής υποχρεούται να διατυπώσει τη γνώμη του στην έκθεση ελέγχου για το εάν και κατά πόσο η οικονομική θέση της υπό έλεγχο εταιρείας κατά τη διάρκεια της σύνταξης του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης της είναι ακριβοδίκαιη. Το ίδιο ορίζεται και από τα ελληνικά ελεγκτικά πρότυπα και τα Διεθνή Πρότυπα της IFAC.

Πιο συγκεκριμένα, ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής μπορεί να κάνει αναφορά επί των οικονομικών καταστάσεων

- Ανεπιφύλακτα
- Με επιφυλάξεις
- Αρνητικά
- Να αρνηθεί να εκφέρει γνώμη

Οι εκθέσεις ελέγχου απευθύνονται τόσο προς τον εντολέα και αποδέκτη ελέγχου όσο και σε κάθε χρήστη οικονομικών καταστάσεων όπως τράπεζες, επενδυτές, ασφαλιστικοί οργανισμοί, το ελληνικό δημόσιο, πελάτες κλπ. Επίσης, εκτός από τη διατύπωση των παρατηρήσεων του στην έκθεση ελέγχου έχει νόμιμη υποχρέωση να αναφέρει τυχόν παραβάσεις του νόμου στα αρμόδια όργανα και τίποτα περεταίρω όπως για παράδειγμα η συμμόρφωση των ελεγχόμενων με τις εκθέσεις ελέγχου. (Paleru, Healy, Peek, 2010)

3.3.1.3 Η Ελεγκτική στην Ευρώπη

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα συνέθεσε ή αναθεώρησε ορισμένες οδηγίες οι οποίες επηρέασαν σημαντικά τις οικονομικές εκθέσεις καθώς και τις πρακτικές ελέγχου μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ενημερωμένη όγδοη οδηγία (σε ισχύ από το 2008) ορίζει τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Επιπροσθέτως, η οδηγία της Διαφάνειας καθώς και οι οδηγίες κατά της παραβίασης της αγοράς ορίζουν τις περιοδικές και ad hoc γνωστοποιήσεις των στοιχείων των επιχειρήσεων με γνώμονα τη βελτίωση της ποιότητας και των χρονικών ορίων των πληροφοριών που παρέχονται στους επενδυτές. Μερικά από τα κύρια σημεία αυτών των οδηγιών περιλαμβάνουν:

- I. Θεσπίζουν ότι επιχειρήσεις των οποίων η καθαρή θέση είναι αρνητική θα πρέπει να δημοσιεύουν την ετήσια έκθεση των στοιχείων τους μόλις τέσσερις μήνες μετά το τέλος του οικονομικού έτους. Η ετήσια έκθεση πρέπει να περιλαμβάνει τις ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις, μια έκθεση διαχείρισης, και μια κατάθεση υπευθυνότητας της διαχείρισης η οποία να πιστοποιεί ότι οι οικονομικές καταθέσεις δίνουν μια αληθινή και δίκαιη εικόνα της επιχείρησης και της οικονομικής της θέσης. (Transparency Directive)
- II. Απαιτεί οι εισηγμένες επιχειρήσεις να δημοσιεύουν ενδιάμεσα του χρόνου οικονομικές εκθέσεις συμπεριλαμβανομένου συμπυκνωμένων οικονομικών καταστάσεων κλπ (Transparency Directive)
- III. Διασφάλιση ότι το κάθε κράτος - μέλος θα έχει ένα κεντρικό συμπλήρωσης και αποθήκευσης των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων του. (Transparency Directive)
- IV. Απαγορεύει την απασχόληση του εξωτερικού ελεγκτή της επιχείρησης με οποιοδήποτε άλλο τρόπο πέραν του ελέγχου διασφαλίζοντας έτσι την αμεροληψία του. (8^η Οδηγία)

- V. Ενισχύει την ανεξαρτησία του ελεγκτή απαγορεύοντας την απασχόληση του στην ίδια εταιρεία για περισσότερα από 7 συναπτά χρόνια. (8^η Οδηγία)
- VI. Υπαγορεύει ότι το κάθε εταιρεία θα πρέπει να έχει μια επιτροπή ελέγχου που παρακολουθεί τη γνωστοποίηση στοιχείων της εταιρείας, τον εσωτερικό έλεγχο της και την απογραφή της. (8^η Οδηγία)

Το κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να προσαρμοστεί και να υιοθετήσει τις Οδηγίες εισάγοντας νέα νομοθεσία ή αλλάζοντας την υπάρχουσα εθνική. Δεδομένου ότι το κάθε κράτος μέλος έχει μία ελευθερία στο να αποφασίσει τον τρόπο με τον οποί θα εφαρμόσει τη κάθε οδηγία, υπάρχουν κάποιες διαφορές στις οικονομικές εκθέσεις και τη νομοθεσία του ελέγχου. (Papelu, Healy, Peek, 2010)

3.3.1.4 Η αποτίμηση και ο έλεγχος στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα ο βασικός λίθος για την διασφάλιση της διαφάνειας στις οικονομικές συναλλαγές πραγματοποιήθηκε με τη θέσπιση των ελεγκτικών προτύπων (1931). Συγκεκριμένα, στα σχετικά άρθρα 30-31 του Ν. 5076/31 «περί ανωνύμων εταιριών και τραπεζών» υφίσταντο μία πρόβλεψη για τη σύσταση και λειτουργία σώματος Ορκωτών λογιστών» Ωστόσο η πρώτη οργανωμένη προσπάθεια ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων των ανωνύμων εταιρειών πραγματοποιήθηκε με τη σύσταση του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.), (Ν.Δ. 3329/1955). Επισημαίνεται ότι ο έλεγχος μέχρι και το 1956, χρονιά λειτουργίας του Σ.Ο.Λ., ήταν εντελώς τυπικός δεδομένου ότι δεν υπήρχαν, ούτε φορείς, ούτε συστήματα οργανωμένου ελέγχου.

Μετά τη λήξη του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου οι αλληπάλληλες προσπάθειες για την οικονομική πρόοδο της χώρας οδήγησαν στην ανάγκη οργάνωσης ενός θεσμού, που μέχρι τη σύσταση του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, ήταν ελλιπής και ασκείτο μόνο από εξαρτημένους από τη Διοίκηση και με ελλιπή κατάρτιση ελεγκτές, που απλώς υπέγραφαν την σχετική γνωμάτευση επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Έτσι με το Ν.Δ. 3329/1955, συστάθηκε επίσημα το Σώμα Ελλήνων Ορκωτών Λογιστών, του οποίου ξεκίνησε να λειτουργεί το 1956 με τη βοήθεια Άγγλων ορκωτών λογιστών και τον έμμεσο έλεγχο του κράτους. Αρχικώς ορκίσθηκαν εννέα ορκωτοί λογιστές και στη

συνέχεια στις 14 Ιανουαρίου 1957 εννέα βοηθοί ορκωτοί λογιστές και εννέα Δόκιμοι ορκωτοί λογιστές.

Το 1979 ιδρύθηκε το Σ.Ε.Λ.Ε. (φορέας ελέγχου των εταιρειών) και το 1992 υπήρξε έτος απελευθέρωσης της ελεγκτικής αγοράς. Από το 1992, πολλές ξένες ελεγκτικές εταιρείες δραστηριοποιήθηκαν στην ελληνική αγορά καταλαμβάνοντας σημαντικό μερίδιο αυτής. Στη συνέχεια ιδρύθηκε το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών (Σ.Ο.Ε.) Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.) και η μετονομάστηκε σε Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών (2733/1999). Επίσης, σύμφωνα με στοιχεία του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών το 1997 υπήρχαν στην Ελλάδα 32 ελεγκτικές εταιρίες, οι οποίες απασχολούσαν 427 ορκωτούς ελεγκτές και 460 ελεγκτές των λοιπών βαθμίδων, αριθμός που φανερώνει μία αύξηση της τάξης του 50% σε σχέση με τον αριθμό των 600 ελεγκτών διαφόρων βαθμίδων, που συνολικά απασχολούνταν στο Σώμα Ορκωτών Λογιστών το 1992, πριν την κατάργησή του.

Σκοπός των ελεγκτών είναι πραγματοποίηση ελέγχων κάτω από διεθνείς προδιαγραφές. Τα Ελληνικά Ελεγκτικά πρότυπα κατά συνέπεια επιδιώκουν τη συνδρομή στο έργο των ελεγκτών οι οποίοι εστιάζουν στους οικονομικούς ελέγχους των εταιρειών. Η βάση των προτύπων αυτών είναι οι αρχές των Διεθνών Λογιστικών προτύπων και στόχος είναι η διευρυμένη προσαρμογή τους στα Διεθνή Ελεγκτικά πρότυπα.

Για την απόκτηση υπογραφής ορκωτού, απαιτείται η εγγραφή του στο μητρώο του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, αφού βέβαια κατέχει τα απαιτούμενα προσόντα σύμφωνα με το ΠΔ.341/1997, προκειμένου να αποκτήσουν αρχικά τη βαθμίδα του ασκούμενου ορκωτού ελεγκτή και στη συνέχεια του δοκίμου, επίκουρου και τέλος του ορκωτού ελεγκτή. Για τη μετάβαση από τη μια βαθμίδα στην άλλη απαιτείται συγκεκριμένος αριθμός ωρών ελέγχου και επιτυχία στις εξετάσεις σε συγκεκριμένα μαθήματα λογιστικής του ΣΟΕΛ, που είναι και ο υπεύθυνος φορέας.

3.4 Τα είδη και οι κατηγορίες του Ελέγχου

Οι έλεγχοι κατατάσσονται σε κατηγορίες ανάλογα με το αντικείμενο στο οποίο επιλέγει να δώσει βαρύτητα ο κάθε έλεγχος.

Ακολουθώς έχουμε τις εξής κατηγορίες:

✓ Έλεγχος χρηματοοικονομικής φύσης

Έλεγχος που αφορά στη διαπίστωση της ορθής έκθεσης των οικονομικών μεγεθών στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις που αφορούν στη χρηματοοικονομική θέση και στα αποτελέσματα της δράσεως των οικονομικών μονάδων.

✓ Λειτουργικός έλεγχος

Έλεγχος που αφορά στη αξιολόγηση του κατά πόσον μια λειτουργία, συνολική ή αποσπασματική και όχι απαραίτητα χρηματοοικονομικής φύσεως, εκτελείται σύμφωνα με κανόνες δεοντολογίας ή με επιστημονικά κριτήρια και άλλες αρχές που οφείλουν να διέπονται. Οι λειτουργικοί έλεγχοι αποσκοπούν στην αναβάθμιση και την προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας της επιχείρησης

✓ Έλεγχος αποδοτικότητας

Αφορά στην εξακρίβωση της συνεισφοράς σε μία οικονομική μονάδα σε όρους αποτελέσματος μίας διαδικασίας ή μιας διεργασίας γενικότερα ως τμήμα του συνολικού συστήματος στο οποίο υπάγεται.

✓ Έλεγχος συμμόρφωσης

Έλεγχος που αφορά στη διαπίστωση της συμμόρφωσης με κάποιους προκαθορισμένους όρους ή προκαθορισμένες διαδικασίες των εμπλεκόμενων μερών (π.χ. συμμόρφωση σε προδιαγραφές έργου κλπ.).

✓ Ειδικοί έλεγχοι

Ειδικός έλεγχος μπορεί να είναι κάθε έλεγχος ο οποίος δεν εμπίπτει σε μια από τις παραπάνω συγκεκριμένες

Ανάλογα με το ποιος διενεργεί τον έλεγχο και τη σχέση εργασίας του με τον ελεγχόμενο, υπάρχουν τα εξής είδη ελέγχου:

Εσωτερικοί: Είναι οι έλεγχοι οι οποίοι διενεργούνται από τον ίδιο τον ελεγχόμενο φορέα και ειδικότερα από υπαλλήλους της εταιρείας ειδικά εκπαιδευμένους οι οποίοι ονομάζονται εσωτερικοί ελεγκτές

Εξωτερικοί: Είναι οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται από εξωτερικούς ελεγκτές. Οι ελεγκτές αυτοί δεν είναι υπάλληλοι της εταιρείας ούτε έχουν καμία σχέση εξαρτημένης εργασίας με την εταιρεία την οποία ελέγχουν.

Μικτοί: Οι μικτοί έλεγχοι διενεργούνται από τους εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές, αν και αρχικά οργανώνονται και συντονίζονται από τους εσωτερικούς ελεγκτές.

Στη συνέχεια, ανάλογα με την έκταση που διεκπεραιώνεται ο έλεγχος, υπάρχουν τα εξής είδη ελέγχου:

Ειδικοί: Είναι οι έλεγχοι οι οποίοι επικεντρώνονται σε ένα συγκεκριμένο τομέα όπως οι εισπράξεις, οι προμήθειες, οι πωλήσεις ή οι πληρωμές.

Γενικοί: Είναι οι έλεγχοι που αφορούν τη συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα μίας χρονικής περιόδου. Για παράδειγμα, ο έλεγχος ισολογισμού τέλους χρήσης που διενεργείται από τους εξωτερικούς ελεγκτές είναι ένας γενικός έλεγχος.

Επίσης, ανάλογα με το τι επιδιώκει ο κάθε έλεγχος, έχουμε τα παρακάτω είδη ελέγχου:

Προληπτικοί: Είναι οι έλεγχοι που σχεδιάζονται και συντονίζονται εσωτερικά. Σα σκοπό έχουν τη την αποτροπή των αρνητικών για την επιχείρηση αποκλίσεων

Κατασταλτικοί: Είναι οι έλεγχοι που λαμβάνουν χώρα μετά το πέρας ή την ολοκλήρωση κάποιας διαδικασίας ή γεγονότος μόνο από εσωτερικούς Ελεγκτές. Οι κατασταλτικοί έλεγχοι αποβλέπουν

- ✓ στη διαπίστωση εφαρμογής συγκεκριμένων διαδικασιών
- ✓ στην επιβεβαίωση ότι οι στόχοι που είχαν τεθεί πραγματοποιήθηκαν,
- ✓ και στην ανακάλυψη τυχόν λαθών, αμέλειας, υπεξαιρέσεων ή κακών χειρισμών αναφορικά με υλικά μέσα ή παραγωγικούς πόρους.

Τέλος, ανάλογα με τη διάρκεια τους, υπάρχουν τα εξής είδη ελέγχου:

Μόνιμοι ή διαρκείς: Πραγματοποιούνται συνέχεια και κατά την εκτέλεση της οικονομικής πράξης, συναλλαγής ή οικονομικής λειτουργίας. Οι διαρκείς έλεγχοι ανήκουν στους προληπτικούς ελέγχους.

Τακτικοί ή περιοδικοί: Διεξάγονται αποκλειστικά από εσωτερικούς ελεγκτές και λαμβάνουν χώρα ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Έκτακτοι ή περιστασιακοί: Λαμβάνουν χώρα

- ✓ σε έκτακτες περιπτώσεις
- ✓ ύστερα από εντολή του τμήματος εσωτερικού ελέγχου
- ✓ κατόπιν εντολής της διοίκησης
- ✓ είτε κατόπιν καταγγελιών

Ο έλεγχος διαχείρισης αποτελεί ξεχωριστό είδος ελέγχου καθώς είναι εκείνος που εξετάζει το μέτρο στο οποίο έχουν επιτευχθεί οι στόχοι που έχουν τεθεί από την επιχείρηση και θέτει ως ζήτημα την αποτελεσματική ή μη εκμετάλλευση των χρησιμοποιούμενων παραγωγικών πόρων. Ο έλεγχος διαχείρισης ελέγχει τις διαδικασίες και τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη αυτών των αποτελεσμάτων και όχι το αν τελικά επιτυγχάνονται ή όχι. Τέλος, εξετάζει τα επιτεύγματα της επιχείρησης σε σχέση με το εσωτερικό και εξωτερικό της περιβάλλον.

3.5 Ελεγκτικές Τεχνικές

Οι ελεγκτικές τεχνικές σχετίζονται με τους μηχανισμούς και τις μεθόδους που μεταχειρίζεται ο ελεγκτής προκειμένου να συγκεντρώσει ικανά τεκμήρια, με σκοπό τη διαμόρφωση γνώμης επί του αντικειμένου του ελέγχου. Υπάρχουν διάφορες ελεγκτικές τεχνικές οι οποίες εξαρτώνται από το αντικείμενο του ελέγχου και η επιλογή τους εξαρτάται από τον ελεγκτή. Οι βασικότερες ελεγκτικές τεχνικές είναι οι εξής:

- Άμεση επαλήθευση υπολοίπων απαιτήσεων και υποχρεώσεων με τους εμπλεκόμενους τρίτους
- Εξέταση πρακτικών και εξουσιοδοτήσεων Διοικητικών Συμβουλίων και Γενικών Συνελεύσεων που αφορούν διαδικασίες και τετελεσμένες πράξεις της ελεγχόμενης περιόδου

- Η αυτοψία διαφόρων στοιχείων και ο επί τόπου έλεγχος
- Η επαλήθευση και διασταύρωση διάφορων λογαριασμών, ισοζυγίων και λογιστικών εγγράφων
- Η κατάρτιση γραπτών προγραμμάτων ελέγχου, που προσανατολίζουν το έργο της ελεγκτικής ομάδας
- Συνεντεύξεις με τα στελέχη και το υπαλληλικό προσωπικό της επιχείρησης με σκοπό την κατανόηση του επιχειρησιακού περιβάλλοντος και την περάτωση του ελέγχου
- Η συσχέτιση πληροφοριών ο οποίες προέρχονται από το ευρύ οικονομικό περιβάλλον, με τους στόχους του συγκεκριμένου ελέγχου
- Η ανάστροφη εξέταση της πορείας των λογιστικών μεγεθών από τις λογιστικές καταστάσεις στα αρχικά παραστατικά
- Έλεγχος των λειτουργιών και διαδικασιών με τη συνδρομή και των εσωτερικών ελεγκτών, με στόχο την υποβολή ανάλογης έκθεσης προς τη Διοίκηση, που περιλαμβάνει εντοπισμό των αδύναμων περιοχών του συστήματος και προτάσεις για βελτίωση
- Ο δειγματοληπτικός έλεγχος των λογιστικών και διαχειριστικών κινήσεων της ελεγχόμενης περιόδου με σκοπό τη ταχύτερη ελεγκτική διαδικασία και τη περιστολή του κόστους, χωρίς να επηρεαστεί η ποιότητα του ελέγχου.

3.6 Μέθοδοι Ελέγχου

Οι σύνθετες και μεγάλες σε όγκο συναλλαγές της σημερινής εποχής, δεν επιτρέπουν τον σχολαστικό έλεγχο κάθε πτυχής της λογιστικής και διαχειριστικής χρήσης, καθώς κάτι τέτοιο θα απαιτούσε πολύμηνη απασχόληση και μεγάλο αριθμό ελεγκτών. Έτσι, υιοθετήθηκε σε παγκόσμια κλίμακα ο δειγματοληπτικός έλεγχος. Σε αντίθετη περίπτωση, ο έλεγχος θα ήταν ιδιαίτερα αντιοικονομικός και θα καθυστερούσε το σύνολο των λογιστικών υπηρεσιών της οικονομικής μονάδας. Ο δειγματοληπτικός έλεγχος εφαρμόζεται με δύο μεθόδους τον κάθετο ή αναδρομικό και τον οριζόντιο ή προοδευτικό έλεγχο, ταυτόχρονα φυσικά με όλες τις σκόπιμες διαδικασίες επαλήθευσης.

Αναδρομικός ή Κάθετος έλεγχος: Στο είδος αυτού του ελέγχου το οποίο ακολουθούν κατά κόρον οι ελεγκτές, ο ελεγκτής ξεκινά αναδρομικά να ελέγχει, δηλαδή από τα

σχηματισμένα κονδύλια του ισολογισμού και λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως που το ακολουθεί και προχωρά στη συνέχεια εξετάζοντας τα ισοζύγια να ελέγξει τα αναλυτικά καθολικά των επιμέρους λογαριασμών. Κατά αυτό τον τρόπο, και μέσω της γενικότερης επισκόπησης των κινήσεων, καταλήγει να διαλέξει το ποια παραστατικά τελικά θα ελέγξει. Έτσι σχηματικά, η διενέργεια του ελέγχου μπορεί να παρουσιαστεί όπως παρακάτω:

Ισολογισμός και Λογαριασμός Αποτελεσμάτων Χρήσης

Γενική εκμετάλλευση - Ισοζύγιο Γενικού Καθολικού (Οριστικό)

Ισοζύγια Αναλυτικών Καθολικών (Γενικό Καθολικό, Γενικό Συγκεντρωτικό Ημερολόγιο)

Αναλυτικά Καθολικά Λογαριασμών / Αναλυτικά Ημερολόγια

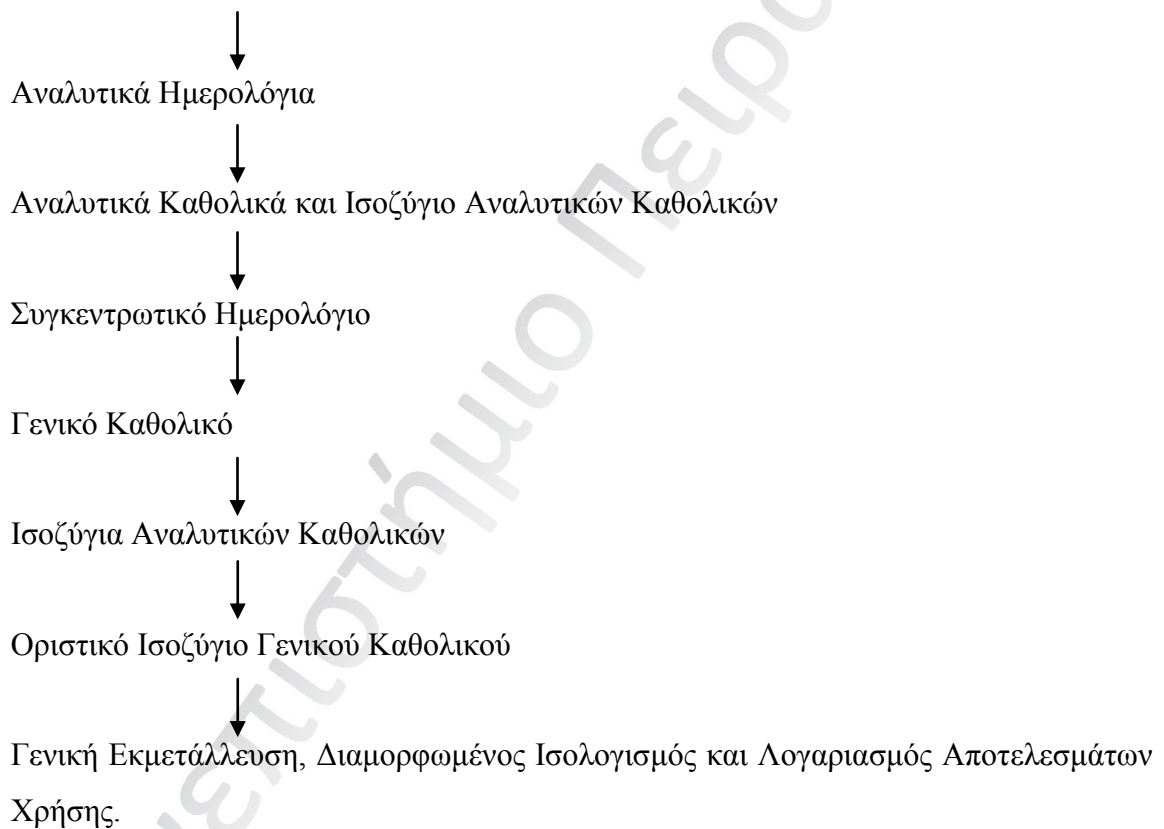
Έλεγχος Πρωτογενών Παραστατικών (Δειγματοληπτικός)

Στην ουσία ο ελεγκτής αρχίζει με το προσαρμοσμένο ισοζύγιο των λογαριασμών ή και τον ισολογισμό της υπό έλεγχο εταιρείας. Επαληθεύει τα σχετικά μεγέθη που παρουσιάζονται εκεί, ακολουθώντας μια ανάστροφη πορεία από αυτήν που πραγματοποιήθηκε για την εμφάνιση των εν λόγω μεγεθών στις λογιστικές καταστάσεις. Τελικά φτάνει στα αρχικά παραστατικά και εξετάζει μεταγενέστερες πράξεις. Τέλος επικοινωνεί με τρίτους προκειμένου να έχει μία αντικειμενικότερη τεκμηρίωση πράξεων και σχέσεων, ειδικά όταν η ίδια η επιχείρηση έχει εκδώσει τα παραστατικά αυτά και δεν συνιστούν κατά αυτό τον τρόπο, ισχυρά τεκμήρια. Υπάρχει ένα σημείο του αναδρομικού ελέγχου, εκεί όπου η ομάδα ελέγχου πλέον ο έχει φτάσει στο ημερολόγιο που περιέχει αυτοτελείς όλες τις πράξεις που, έχουν οικονομική σημασία, έχουν λογιστικοποιηθεί και έχουν καταχωρηθεί στο σύστημα. Η ομάδα ελέγχου θα πρέπει να αποφασίσει αν θα προβεί σε λεπτομερή έλεγχο ή αν θα αποφασίσει να ακολουθήσει το δειγματοληπτικό έλεγχο. Όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα, ο δειγματοληπτικός είναι και ο πλέον ενδεδειγμένος τρόπος λόγω του απαγορευτικού κόστους του ελέγχου όλων των πράξεων. Υπάρχει ωστόσο και η

περίπτωση που το σύστημα εσωτερικού ελέγχου μπορεί να κριθεί αναξιόπιστο και ο έλεγχος να διευρυνθεί σε ορισμένα σημεία.

Οριζόντιος ή Προοδευτικός Έλεγχος: Ο οριζόντιος έλεγχος ακολουθεί αντίστροφη πορεία από το κάθετο αφού ξεκινά από τα πρωτογενή παραστατικά και καταλήγει στα κονδύλια του ισολογισμού. Η συγκεκριμένη μέθοδος ακολουθείται από τους ελεγκτές προκειμένου να ελέγξουν τη λογιστική οργάνωση της εταιρείας αλλά και να εξετάσουν τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου.

(Δειγματοληπτικός) Έλεγχος Πρωτογενών Παραστατικών

Ουσιαστικά η ομάδα ελέγχου επιλέγει δειγματοληπτικά ένα τμήμα που να εκπροσωπεί συνολικά τα έγγραφα ή τις πράξεις και αρχίζει τον έλεγχο από το φάκελο πρωτότυπων παραστατικών που ήταν έως εκείνη τη στιγμή αντικειμενικά τεκμήρια. Προχωρά λοιπόν προκειμένου να εξετάσει τη πληρότητα και τη νομιμότητα των πράξεων αφού πρώτα διασταυρώσει τις εγγραφές με τα εμπλεκόμενα μέρη. Σίγουρα, ελέγχει και το εάν οι εγγραφές καταχωρήθηκαν στα αναλυτικά ημερολόγια και ενημερώθηκαν τα αναλυτικά καθολικά διασπώμενες κατά λογαριασμό στους αντιστοίχους λογαριασμούς.

Κατά συνέπεια, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τελικά ο ελεγκτής είναι αυτός ο οποίος επιλέγει την έκταση του ελέγχου είτε αυτός είναι κάθετος ή οριζόντιος. Κριτήριο του είναι η ποιότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που έχει η κάθε επιχείρηση, η διάσταση και το βάθος του ελέγχου και η σπουδαιότητα των υπό έλεγχο κονδυλίων. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο κάθετος έλεγχος σε καμία περίπτωση δεν υποκαθίσταται από τον οριζόντιο, απλώς ο οριζόντιος λειτουργεί συμπληρωματικά σε αυτόν ώστε τελικά η ομάδα ελέγχου να διατυπώσει γνώμη.

3.7 Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα

Η πολυπλοκότητα και ο όγκος των συναλλαγών των σύγχρονων επιχειρηματικών μονάδων, δεν επιτρέπουν τον λεπτομερειακό έλεγχο ολόκληρης της λογιστικής και διαχειριστικής δουλειάς της ελεγχόμενης χρήσης, στο βαθμό που θα απαιτούσε πολύμηνη απασχόληση και πολλούς ελεγκτές, οπότε ο έλεγχος θα γινόταν αφενός μεν τροχοπέδη στις λογιστικές υπηρεσίες της ελεγχόμενης μονάδας και αφετέρου ιδιαιτέρως αντιοικονομικός. Για το σκοπό αυτό στα πλαίσια περιορισμού του κόστους του ελέγχου και την ολοκλήρωσή του σε εύλογο χρονικό διάστημα έχει υιοθετηθεί παγκοσμίως ο δειγματοληπτικός έλεγχος, ο οποίος εφαρμόζεται με δύο μεθόδους τον κάθετο ή αναδρομικό και τον οριζόντιο ή προοδευτικό έλεγχο, παράλληλα βέβαια με όλες τις απαιτούμενες και δυνατές διαδικασίες επαλήθευσης

3.7.1 Ελληνικά ελεγκτικά Πρότυπα

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (Ε.Ε.Π.) συντάχθηκαν από το Διοικητικό Συμβούλιο της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχου (Ε.Λ.Τ.Ε.) και θεσπίστηκαν με την Κανονιστική Πράξη της ΕΛΤΕ 483/6-10-2004 (ΦΕΚ 1589 Β). Η ΕΛΤΕ ασχολείται, μεταξύ άλλων, με τη διοικητική εποπτεία του έργου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών. Επίσης, πραγματοποιεί ποιοτικό έλεγχο στην εργασία των ορκωτών ελεγκτών λογιστών, όπως προκύπτει από το Νόμο 3148/2003.

Τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα μπορούν να ομαδοποιηθούν στις παρακάτω κατηγορίες:

1. Εισαγωγικά Θέματα (Ε.Ε.Π. 1100, 1110, 1120)
2. Γενικές Αρχές και Ευθύνες (Ε.Ε.Π. 2200, 2210, 2220, 2230, 2240, 2250, 2260)
3. Εκτίμηση και Αντιμετώπιση του Ελεγκτικού Κινδύνου (Ε.Ε.Π. 3300, 3310, 3315, 3320, 3330, 4400, 4401, 4402)
4. Ελεγκτική Μαρτυρία (Ε.Ε.Π. 5500, 5501, 5505, 5510, 5520, 5530, 5540, 5545, 5550, 5560, 5570, 5580)
5. Χρησιμοποίηση της Εργασίας των Τρίτων (Ε.Ε.Π. 6600, 6610, 6620)
6. Ελεγκτικά Συμπεράσματα και Πιστοποιητικά (Ε.Ε.Π. 7700, 7710, 7720)
7. Εξειδικευμένοι Στόχοι (Ε.Ε.Π. 8800)

Ελληνικό Ελεγκτικό Πρότυπο 1120

Σύμφωνα με το ΕΕΠ 1120, καθορίζονται τα όρια του μεγέθους της διασφάλισης στην περίπτωση του Ελέγχου ή της Επισκόπησης.

	Έλεγχος	Επισκόπηση	Προσυμφωνημένες Διαδικασίες	Συντακτική Εργασία
Φύση των Παρεχόμενων Υπηρεσιών	Έλεγχος	Επισκόπηση	Προσυμφωνημένες Διαδικασίες	Συντακτική Εργασία
Σχετικό Επίπεδο της Παρεχόμενης από τον Ελεγκτή Διασφάλισης	Υψηλή, αλλά όχι απόλυτη, διασφάλιση	Μετρία διασφάλιση	Καμία διασφάλιση	Καμία διασφάλιση
Τύπος Έκθεσης	Θετική διαβεβαίωση	Λανθάνουσα διαβεβαίωση	Παράθεση των ευρημάτων	Προσδιορισμός των παραχθεισών πληροφοριών

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, τεύχος 2^ο, Αρ. Φύλλου 1589, 22 Οκτ 2004 «Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα»

Πίνακας 3 Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα . Πηγή: Διδακτορική διατριβή Δρόγαλα Γεώργιου

Το συγκεκριμένο κανονιστικό πλαίσιο ξεχωρίζει τους ελέγχους από τις «συγγενείς υπηρεσίες» που σχετίζονται με τον έλεγχο ή τη λογιστική. Τέτοιες θεωρούνται:

- ✓ Οι (ελεγκτικές) επισκοπήσεις
- ✓ Οι προσυμφωνημένες (ελεγκτικές) διαδικασίες
- ✓ Και οι συντακτικές εργασίες

Όπως γίνεται σαφές στο παραπάνω σχήμα, ο έλεγχος και η επισκόπηση στοχεύουν στη παροχή συγκριτικά υψηλής και μέτριας διασφάλισης και άρα συνεπάγεται ότι στις ελεγχθείσες οικονομικές καταστάσεις δεν εντοπίζονται ουσιώδη λάθη ή παραλείψεις

ενώ στις προσυμφωνημένες διαδικασίες και στη συντακτική εργασία δε προβλέπεται καμία διασφάλιση έναντι λαθών ή παραλείψεων αντίστοιχα.

3.7.2 Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα

Τα ελεγκτικά Πρότυπα (Auditing Standards) αποτελούν ένα «ελεγκτικό πλαίσιο» που καθορίζει διαδικασίες και αρχές εκτέλεσης του συνολικού ελεγκτικού έργου. Σκοπός αυτών, έτσι όπως εκδίδονται από το Συμβούλιο Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης (International Auditing and Assurance Standards Board -IAASB) είναι η επίτευξη σε παγκόσμια κλίμακα της ομοιόμορφης εκτέλεσης του ελεγκτικού έργου με γνώμονα το όφελος των τελικών χρηστών αυτού του έργου.

3.7.2.1 ΔΕΠ 200

Θεωρείται χρήσιμο να αναφερθώ σε συγκεκριμένα πρότυπα τα οποία σχετίζονται άμεσα με τη αξιολόγηση και διακρίβωση παραπονημένων οικονομικών στοιχείων.

ΔΕΠ 200- Σκοπός και Γενικές Αρχές που διέπουν τον Έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων.

Στη παράγραφο 23 του ΔΕΠ αυτού αναφέρεται ο ελεγκτικός κίνδυνος. Ο κίνδυνος συνίσταται στο ενδεχόμενο ο ελεγκτής να διαπιστώσει μη κατάλληλη ελεγκτική γνώμη στη περίπτωση που οι οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν ουσιώδη σφάλματα ή παραλείψεις. Στο σύνολο των οικονομικών καταστάσεων, ελεγκτικός κίνδυνος συνίσταται στο να μη καταφέρει ο ελεγκτής να εντοπίσει λάθη και παραλείψεις που περιέχονται σε αυτές. Στη μείωση αυτού του κινδύνου συντελούν οι σωστά σχεδιασμένες ελεγκτικές διαδικασίες. Στη συνήθη πρακτική ο ελεγκτής δύσκολα διατυπώνει «διαφοροποιημένη γνώμη» (modified audit option) ή και «άρνηση γνώμης» (adverse option). Αυτό συμβαίνει γιατί κατά κύριο λόγο οι επιχειρήσεις γνωρίζοντας τη βαρύτητα που έχουν οι εκθέσεις ελέγχου καταβάλλουν όλες τις δυνατές προσπάθειες προκειμένου να μη περιέχουν ουσιώδη λάθη και παραλείψεις. (Λουμιώτης, 2008)

3.7.2.2 Μοντέλο Ελεγκτικού Κινδύνου

Ο Ενιαίος ελεγκτικός κίνδυνος (AR) εμπεριέχει το κίνδυνο οι οικονομικές καταστάσεις να περιέχουν παραλείψεις ή και σφάλματα οπότε διαχωρίζεται σε:

- *Εγγενή κίνδυνο* (inherent risk) πχ. Διαθέσιμα, περίπλοκες συναλλαγές, λογιστικές εκτιμήσεις για υπόλοιπα λογαριασμών ύστερα από αβέβαιες μετρήσεις και υπολογισμούς, εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν τις τάσεις της αγοράς.

Σύμφωνα με τους Colbert and Alderman (1995) ο εγγενής κίνδυνος είναι ο κίνδυνος

- ✓ Μη συμμόρφωσης με κανονισμούς και κανόνες (έλεγχος συμμόρφωσης)
  - ✓ Ανεπαρκείς ή ατελέσφορες διαδικασίες (λειτουργικός έλεγχος)
  - ✓ Περιπτώσεις σημαντικών λανθασμένων διατυπώσεων που εισάγονται στο σύστημα (οικονομικός έλεγχος)
- *Κίνδυνος συστήματος εσωτερικού ελέγχου* ή κίνδυνος επάρκειας ή δυσλειτουργίας δικλίδων ασφαλείας (control risk)

Ο κίνδυνος του συστήματος εσωτερικού ελέγχου αφορά τη περίπτωση όπου οι ανακρίβειες και οι διάφορες παραλείψεις μπορεί να εμφανιστούν αλλά να μην ανιχνευθούν άμεσα λόγω των πολιτικών και άλλων διαδικασιών του εσωτερικού ελέγχου.

Για τη πληρέστερη εικόνα των παραπάνω προσεγγίσεων παρατίθεται ένας πίνακας με παραδείγματα διαφορετικών επιπέδων κινδύνου και βοηθούν στη καλύτερη κατανόηση των όρων.

Κύκλος Δραστηριότητας Ελέγχου	Α. Πωλήσεις	Β. Παραγωγή	Γ. Ανθρωπ. Δυναμικό	Δ. Παραγγελίες
Inherent Risk	Προσδοκίες πολλών Ανακριβειών- Παραλείψεων (Υψηλός)	Προσδοκούνται λίγες ανακρίβειες παραλείψεις (Χαμηλός)	Προσδοκίες πολλών Ανακριβειών- Παραλείψεων (Υψηλός)	Προσδοκούνται λίγες ανακρίβειες παραλείψεις (Χαμηλός)
Control Risk	Υψηλή αποτελεσματικότητα συστήματος Εσ.	Υψηλή αποτελεσματικότητα συστήματος Εσ.	Χαμηλή αποτελεσματικότητα συστήματος Εσ.	Μεσαία αποτελεσματικότητα συστήματος Εσ.

	Ελέγχου (Χαμηλός)	Ελέγχου (Χαμηλός)	Ελέγχου (Υψηλός)	Ελέγχου (Μέτριος)
Audit Risk	Χαμηλή Επιθυμία (Χαμηλός)	Χαμηλή Επιθυμία (Χαμηλός)	Χαμηλή Επιθυμία (Χαμηλός)	Χαμηλή Επιθυμία (Χαμηλός)
Detection Risk	Μεσαίο Αριθμό (Μέτριος)	Χαμηλό Αριθμό (Υψηλός)	Μεγάλο Αριθμό (Χαμηλό)	Μεσαίο Αριθμό (Μέτριο)

Πίνακας 4. Επίπεδα Κινδύνου. Πηγή: Διδακτορική διατριβή Δρόγαλα Γεώργιου.

Όπως είναι εμφανές στον εγγενή κίνδυνο η πιθανότητα για ουσιώδεις ανακρίβειες και παραλήψεις όταν δε λαμβάνει υπόψη το Σύστημα Εσωτερικού ελέγχου είναι σημαντική σε τομείς όπως οι πωλήσεις και ο ανθρώπινος παράγοντας ενώ στο τομέα παραγωγής και παραγγελιών είναι χαμηλός.

Στο κίνδυνο συστήματος εσωτερικού ελέγχου ή κίνδυνο επάρκειας ή δυσλειτουργίας δικλίδων ασφαλείας η εκτίμηση της ελεγκτικής ομάδας σχετικά με το σύστημα εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με τις πωλήσεις ή τη παραγωγή είναι χαμηλός ενώ σε ό,τι αφορά το ανθρώπινο δυναμικό είναι ψηλά.

Σε ότι αφορά τη προθυμία του ελεγκτή να επιτρέψει τις ουσιώδεις ανακρίβειες μετά τη περάτωση του ελέγχου, στο τομέα των πωλήσεων είναι χαμηλός και κατά συνέπεια ο κίνδυνος είναι χαμηλός και το ίδιο συμβαίνει και στα άλλα παραδείγματα.

Τέλος, με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που ο ελεγκτής σκοπεύει να συλλέξει παρατηρούμε ότι στο τομέα των πωλήσεων όπου ο αριθμός των αποδεικτικών είναι μεσαίος ο κίνδυνος είναι μέτριος όπως και στις παραγγελίες ενώ στο τομέα της παραγωγής όπου υπάρχει χαμηλή επιθυμία συλλογής τεκμηρίων, ο κίνδυνος είναι υψηλός.

Ο ενιαίος ελεγκτικός κίνδυνος ωστόσο συνίσταται επίσης στο μη εντοπισμό από τον ελεγκτή σφαλμάτων ή παραλείψεων των οικονομικών καταστάσεων. Έτσι διαχωρίζεται σε

- Δειγματοληπτικός έλεγχος (sampling test)

- Μη δειγματοληπτικός έλεγχος (non sampling test). Περίπτωση που ενώ κάποιος σφάλμα εμπεριέχεται στο υπό εξέταση δείγμα ο ελεγκτής αποτυγχάνει να το εντοπίσει.

Οι τρεις παραπάνω κίνδυνοι πολλαπλασιαζόμενοι μεταξύ τους δίνουν τον ενιαίο ελεγκτικό Κίνδυνο (AR)

$$AR = IR \times CR \times DR$$

Το παραπάνω μοντέλο εξειδικεύεται μέσω της ποσοτικοποίησης των συστατικών κινδύνων ενώ άπτεται στην επαγγελματική κρίση του ελεγκτή. Η εκτίμηση του ελεγκτικού έργου πραγματοποιείται στην ουσία με την πραγματοποίηση ερωτηματολογίου όπου περιλαμβάνονται κάθε είδους παράγοντες που συντελούν στην αύξηση αυτού του όπως το περιβάλλον της επιχείρησης, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου κλπ.

3.7.2.3 ΔΕΠ 240- Η ευθύνη του ελεγκτή στη διαπίστωση Απάτης ή Λάθους κατά τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων.

Ο ελεγκτής σύμφωνα με το ΔΕΠ 240 οφείλει:

- ✓ Να μπορεί να αξιολογεί κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού και εκτέλεσης της αξιολόγησης το κίνδυνο της παρουσίας ανακριβειών ή σφαλμάτων.
- ✓ Να διακατέχεται από «επαγγελματικό σκεπτικισμό» σε ότι αφορά την ύπαρξη πιθανότητας σφάλματος ή εξαπάτησης για τα οποία μπορεί να οφείλεται ευθέως η διοίκηση της υπό εξέταση εταιρείας.
- ✓ Να υποβάλλει κάθε είδους ερωτήματα προκειμένου να οδηγηθεί στην άρτια εξέταση της εταιρείας. Συγκεκριμένα μπορεί να υποβάλλει ερωτήματα στην επιχείρηση σχετικά με
  - ο Τον εσωτερικό έλεγχο της εταιρείας
  - ο Την αξιολόγηση του κινδύνου ύπαρξης λάθους από τη πλευρά της αλλά και έγγραφης διαβεβαίωσης αυτής της εκτίμησης.
  - ο Τις διαδικασίες κοινοποίησης της πολιτικής της σχετικά με θέματα επιχειρηματικής ηθικής

- ✓ Εφόσον διαπιστώσει ανακρίβεια να προσδιορίσει
  - ο το πώς αυτή επηρεάζει τελικά τη διαδικασία ελέγχου.
  - ο Τους λόγους που τον οδήγησαν στο συμπέρασμα διάπραξης απάτης

3.7.2.4 ΔΕΠ 700 και 701 – Έκθεση του ανεξάρτητου ελεγκτή επί των Οικονομικών καταστάσεων & Διαφοροποιήσεις στην έκθεση του ανεξάρτητου ελεγκτή.

Σύμφωνα με τα ΔΕΠ, ο ελεγκτής οφείλει:

- Να διενεργεί αναλυτικό έλεγχο ετήσιων οικονομικών καταστάσεων των υπό έλεγχο εταιρειών. Ο έλεγχος αυτός θα πρέπει να διενεργείται σύμφωνα με τις οδηγίες των ΔΕΠ. Επίσης, θα πρέπει να πραγματοποιείται επισκόπηση της ενδιάμεσης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης σύμφωνα με το Διεθνές Ελεγκτικού Προτύπου 2400.
- Με το πέρας του αναλυτικού ελέγχου ετήσιων οικονομικών καταστάσεων να παρέχει μία έκθεση ελέγχου. Αντίστοιχα, με τη περάτωση της επισκόπησης της ενδιάμεσης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης να παρέχει μία έκθεση επισκόπησης.

Όσο αφορά τις παρατηρήσεις των εκθέσεων ελέγχου τα ποιοτικά χαρακτηριστικά από τα οποία διακρίνονται είναι τα παρακάτω:

- ✓ Συντομία, δηλαδή να περιέχουν μόνο τις απαραίτητα στοιχεία
- ✓ Σαφήνεια
- ✓ Πληρότητα στη τεκμηρίωση ώστε να κατανοείται η όποια αντίρρηση του ελεγκτή και η επίπτωση σε κονδύλια των οικονομικών καταστάσεων. Στη περίπτωση αυτή θα πρέπει να αναφέρεται ποσοτικά ο ελεγκτής στην επίδραση στα κονδύλια έστω και προσεγγιστικά.
- ✓ Οι παρατηρήσεις θα πρέπει να κατηγοριοποιούνται με βάση συγκεκριμένες θεματικές και το όποιο συμπέρασμα θα πρέπει να ξεκινά οπωσδήποτε με τη φράση «Κατά τη γνώμη μας».

3.8 Θέματα Παρατηρήσεων Ελεγκτών και έκφραση γνώμης

Τα θέματα που περιλαμβάνονται στη παράγραφο παρατηρήσεων είναι τα παρακάτω:

-Θέματα απόκλισης από την κείμενη νομοθεσία και τις δεδομένες λογιστικές αρχές, για παράδειγμα:

- ο Σχηματισμός ανεπαρκών προβλέψεων
- ο Λάθος αποσβέσεων επί των πάγιων στοιχείων

-Θέματα σχετικά με τις απαιτήσεις. Συγκεκριμένα, επιστολές σε τρίτους στη περίπτωση που ο ελεγκτής δε διαθέτει επαρκή στοιχεία που να τεκμηριώνουν την ύπαρξη αυτών.

-Θέματα σχετικά με επισφάλεια απαιτήσεων

-Θέματα σχετικώς με υποτίμηση των αποθεμάτων

-Θέματα που προκύπτουν σε περίπτωση θυγατρικής-μητρικής επιχείρησης

-Θέματα σχετικά με την αγωγή τρίτων οι οποίες στέκουν ορθά κατά τη γνώμη του ελεγκτή και επιδρούν στις οικονομικές καταστάσεις.

-Θέματα σχετικά με υπόλοιπα λογαριασμών οικονομικών καταστάσεων προϋπάρχουσας χρήσης

-Θέματα σχετικά με την αδυναμία μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου.

-Θέματα σχετικά με τη εξακολούθηση λειτουργίας της οικονομικής μονάδας.

Συγκεκριμένα υπάρχουν κάποια ζητήματα δύναται να προκύψουν και να επηρεάσουν σημαντικά την άποψη του ελεγκτή σχετικά με αυτό.

- ο Εργασιακές Δυσχέρειες
- ο Αξιόλογη μείωση Ιδίων Κεφαλαίων
- ο Υποχρεώσεις οι οποίες είναι ληξιπρόθεσμες και δύναται να επηρεάσουν το οικονομικό αποτέλεσμα.
- ο Μεταβολές στη νομοθεσία κλπ.

-Θέματα σχετικά με το οριοθέτηση της έκτασης του ελέγχου από τη πλευρά της ελεγχόμενης εταιρείας. Τέτοιες περιπτώσεις είναι για παράδειγμα

- ο Άρνηση της επιχείρησης να διευκολύνει τον ελεγκτή με την αποστολή επιστολών σε συσχετιζόμενα μέρη (π.χ. Πελάτες, προμηθευτές, Τράπεζες)
- ο Άρνηση της επιχείρησης να παραχωρήσει πληροφορίες που θα διευκολύνουν το έργο του.

3.8.1. Έκφραση γνώμης

Εφόσον ο ελεγκτής θεωρεί ότι έχει μία πλήρη και σαφή εικόνα της υπό εξέταση εταιρείας με δεδομένο ότι έχει συγκεντρώσει επαρκώς τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία, τότε μπορεί να εκφράσει οποιαδήποτε γνώμη.

Υπάρχουν ωστόσο και οι περιπτώσεις όπου ο ελεγκτής αδυνατεί να προβεί σε κάποιο ασφαλές συμπέρασμα και άρα δεν εκφράζει γνώμη (**Αρνηση Γνώμης**). Τέτοιες περιπτώσεις βέβαια δεν συμβαίνουν συχνά αλλά προκύπτουν για τους παρακάτω λόγους:

- ✓ Δεν έχει στη διάθεση του τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία
- ✓ Αδυνατεί να ελέγξει ορισμένα οικονομικά μεγέθη, όπως στοιχεία του ισολογισμού ή να καθορίσει την έκβαση ορισμένων γεγονότων
- ✓ Στη περίπτωση που θεωρήσει ότι δε παρέμεινε ανεξάρτητος αλλά με κάποιο τρόπο μερολήπτησε εις βάρος ή υπέρ της εταιρείας.

Υπάρχει η περίπτωση ο ελεγκτής να τα καταφέρει να προβεί σε μια ασφαλή εκτίμηση και κατά συνέπεια να εκφέρει «**Ανεπιφύλακτη γνώμη**». Κάτι τέτοιο προκύπτει στη περίπτωση όπου ο ελεγκτής θεωρεί ότι ο έλεγχος του διαθέτει, τόσο το βάρος όσο και την έκταση που αρμόζει στη συγκεκριμένη περίπτωση. Το έργο του διευκολύνεται σαφώς όταν τα λάθη και οι παραλείψεις που παρατήρησε στη διάρκεια του ελέγχου είναι άνευ ουσίας καθώς και δεν επηρεάζουν σημαντικά τη θέση της εταιρείας. Σαφώς και η τήρηση του Γενικού Λογιστικού σχεδίου από τη πλευρά της εταιρείας οδηγεί πιο εύκολα τον ελεγκτή προς την έκφραση ανεπιφύλακτης γνώμης. Η έκφραση αυτή γνώμης απαντάται πολύ συχνά πλέον λόγω της τήρησης του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου. (Παπάς, 2009)

Παράδειγμα γνώμης χωρίς επιφυλάξεις είναι το παρακάτω: «Κατά τη γνώμη μας, οι συνημμένες Οικονομικές Καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα από κάθε ουσιώδη άποψη την οικονομική κατάσταση της Εταιρείας και του Ομίλου κατά την x Δεκεμβρίου 20xx, την χρηματοοικονομική της επίδοση και τις Ταμειακές της Ροές για τη χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή, σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής

Πληροφόρησης, όπως αυτά υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση.» (Έκθεση ελέγχου ΟΣΕ)

Η «Γνώμη με Επιφύλαξη» διατυπώνεται όταν συντρέχουν τα παραπάνω στοιχεία της ανεπιφύλακτης γνώμης αλλά πολλές φορές εκλείπει η καθολικότητα στην αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η επιφυλακτική γνώμη είναι διατυπωμένη τόσο προσεκτικά που μοιάζει περισσότερο με ανεπιφύλακτη γνώμη. Ωστόσο, κάτι τέτοιο υποδεικνύει φόβο ελεύθερης και ανεξάρτητης γνώμης και πρέπει να αποφεύγεται. Η επιφυλακτικότητα προκύπτει για τους παρακάτω λόγους:

- Διαπίστωση ότι τα μεγέθη των λογιστικών καταστάσεων δεν είναι αξιόπιστα και άρα δε μπορεί ο ελεγκτής να εξάγει ασφαλή συμπεράσματα
- Διαπίστωση περιπτώσεων όπου δεν εφαρμόζεται το Γενικό Λογιστικό σχέδιο
- Διαπίστωση ύπαρξης γεγονότων όπου μπορεί να προκαλέσουν σημαντική αβεβαιότητα στα αποτελέσματα της εταιρείας
- Διαπίστωση παρέμβασης της διοίκησης στο ελεγκτικό έργο.

Παράδειγμα γνώμης με επιφύλαξη :

«Από τον έλεγχο προέκυψαν τα εξής θέματα: Στο Λογαριασμό «Χρεώστες Διάφοροι» περιλαμβάνονται και επισφαλείς και αμφιβόλου είσπραξης απαιτήσεις ποσού x περίπου. Η εταιρεία δεν έχει σχηματίσει πρόβλεψη για τη κάλυψη ζημιών από τυχόν μη είσπραξη τους κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών που προβλέπονται από Ελληνική Νομοθεσία (κωδ. Ν 2190/1920 και ΕΓΛΣ) Λόγω του μη σχηματισμού της πρόβλεψης αυτής, η αξία των απαιτήσεων κατά χρεωστών, τα αποτελέσματα χρήσης και τα Ίδια Κεφάλαια εμφανίζονται αυξημένα κατά x ποσό περίπου.» (Απόσπασμα από έκθεση ελέγχου της ΤΕΤΡΑΣ Α.Ε.Ε.Τ.Τ.Ν.Ε. Ξενοδοχειακές Τουριστικές Επιχειρήσεις 2012)

Τέλος, υπάρχει η σπάνια περίπτωση έκφρασης **αρνητικής γνώμης**. Αυτό συμβαίνει στις περιπτώσεις όπου οι παραπάνω επιφυλάξεις εκφράζονται με απόλυτο τρόπο. Δηλαδή, όταν το λογιστικό σύστημα λειτουργεί αναποτελεσματικά και ο εσωτερικός έλεγχος παρατηρείται ως χαλαρός ή ανεπαρκής. Επίσης, όταν το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο δε τηρείται κατά γενική άποψη. Προκειμένου να εκφραστεί η αντίθετη γνώμη θα πρέπει να γίνει λεπτομερής έλεγχος για ανεύρεση αποδεικτικών στοιχείων που δικαιολογούν την αντίθετη γνώμη. Η αρνητική γνώμη συνοδεύεται από υποδείξεις οι οποίες συνήθως

υιοθετούνται από τη πλευρά τα διοίκησης. Κατά συνέπεια, δημιουργείται ένα βελτιωμένο σύστημα το οποίο εάν ικανοποιεί τις προδιαγραφές του ελεγκτή, τότε προβαίνει σε θετική πλέον γνώμη, με επιφυλάξεις ή χωρίς.

Σε γενικές γραμμές, η έκφραση γνώμης είναι η βάση για έναν ουσιαστικό έλεγχο. Υπάρχουν ωστόσο περιστατικά όπου ο ελεγκτής μη έχοντας τη σύμφωνη γνώμη της εταιρείας- πελάτη για να ερευνήσει σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα, περιορίζει την ευθύνη του σε μια έκθεση προσεκτικά φτιαγμένη και με πολλές δυνατότητες παρερμηνείας. Έτσι καταντάει να μην έχει αξία και να φαίνεται όπως αναφέρει και ο Άγγελος Τσακλάγκανος «επιδέξιο τέχνασμα κάλυψης των ελεγκτών». Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις όπου ο ελεγκτής δε μπορεί να συμφωνήσει με το πελάτη για τη μέθοδο ελέγχου που θα ακολουθήσει. Στη προσπάθεια του να ακολουθήσει εναλλακτικές μεθόδους και όχι τα γενικά παραδεκτά πρότυπα ελέγχου, τα μέρη που έχουν οφέλη από αυτές έχουν τη τάση να τους κατηγορούν για σφάλματα και αδυναμίες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Κεφάλαιο 4^ο Ελεγκτική των οικονομικών καταστάσεων

Χρησιμότητα Ελέγχου

Όπως έχει προαναφερθεί η ανάγκη για αξιόπιστη λογιστική πληροφόρηση είναι απαραίτητη στους επενδυτές, στους πιστωτές, στους ρυθμιστικούς φορείς και γενικά στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, ώστε να λάβουν αποφάσεις σχετικά με την πιο αποτελεσματική κατανομή των περιορισμένων πόρων. . Τέτοια παραδείγματα αποτελούν η χορήγηση πιστώσεων, η επιλογή επενδύσεων, η αμοιβή στελεχών και εργαζομένων. Ο έλεγχος μειώνει τον κίνδυνο αναξιόπιστης πληροφόρησης και προσθέτει αξία στις οικονομικές καταστάσεις. Η προστιθέμενη αξία που απορρέει από τον έλεγχο δύναται να οδηγήσει σε αναβάθμιση της πιστοληπτικής δυνατότητας της επιχείρησης και της εικόνας της στο ευρύτερο επιχειρηματικό και οικονομικό περιβάλλον. Και αυτό γιατί ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων προσφέρει μία λογική διασφάλιση ότι οι οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν με λογική και χωρίς ουσιώδη σφάλματα την οικονομική κατάσταση, την περιουσία και το αποτέλεσμα των συναλλαγών της υπό έλεγχο οικονομικής μονάδας. (Τσακλάγκανος, 1994)

4.1 Έλεγχος Ταμείου – Εισπράξεων Πληρωμών

Ο έλεγχος των εισπράξεων και πληρωμών μετρητών είναι ένα από τα βασικότερα θέματα της ελεγκτικής καθώς τα μετρητά αποτελούν δύναμη απόκτησης παντοειδών αγαθών, μεταφέρονται εύκολα και κατ επέκταση είναι υποκείμενα σε διάφορες καταχρήσεις και παράνομες πράξεις σε σχέση με άλλα περιουσιακά στοιχεία. Τα μετρητά προέρχονται συνήθως από

- ✓ Εισπράξεις από πελάτες
- ✓ Πωλήσεις μετρητοίς
- ✓ Εισπράξεις γραμματίων εισπρακτέων
- ✓ Πώληση άλλων περιουσιακών στοιχείων
- ✓ Δανεισμό
- ✓ Είσπραξη τόκων, ενοικίων

- ✓ Επιστροφές Φόρων κλπ

Οι πληρωμές ως εκροές μετρητών γίνονται μέσω:

- ✓ Πληρωμών σε πιστωτές
- ✓ Πληρωμών γραμμάτων πληρωτέων
- ✓ Αγορά Εμπορευμάτων και διαφόρων περιουσιακών στοιχείων μετρητοίς
- ✓ Πληρωμής εξόδων όπως ενοίκια, τόκοι, μισθοί, προμηθειών
- ✓ Πληρωμής Φόρων
- ✓ Εξόφληση δανείων
- ✓ Πληρωμή μερισμάτων και ασφαλιστικών οργανισμών

Τα μετρητά βρίσκονται είτε μέσα στην επιχείρηση και διαχειρίζονται από τον αρμόδιο ταμία και στο λογαριασμό καταθέσεων όψεως στη Τράπεζα. Ο έλεγχος διενεργείται μέσω της σύγκρισης και συμφωνίας υπολοίπων των τραπεζών με τα βιβλία της επιχείρησης.

4.1.1 Αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που αφορά ταμειακές συναλλαγές

Ο εσωτερικός έλεγχος εφαρμόζει κάποιες διαδικασίες και κρίνεται μέσω αυτών. Αυτές οι διαδικασίες είναι οι παρακάτω:

1. Όλες οι συναλλαγές θα πρέπει να ελέγχονται
2. Όταν όλες οι εγκρίσεις έχουν εκτελεστεί τότε θα πρέπει
  - Να γίνεται έλεγχος όλων των εισπράξεων και σύγκριση με το με το υπόλοιπο του καθολικού και του αντίστοιχου αναλυτικού καθολικού πελατών
  - Να γίνει έλεγχος των επιταγών εάν δεν έχουν φτάσει στη τράπεζα που εξεδόθησαν για μεγαλύτερα από τα προβλεπόμενα ποσά τα οποία μάλιστα κυκλοφορούν περισσότερο από το προβλεπόμενο χρόνο.
3. Πρόσβαση στα περιουσιακά στοιχεία επιτρέπεται μόνο στα εξουσιοδοτημένα πρόσωπα

4. Οι ευθύνες λειτουργίας και οι λογιστικές ευθύνες θα πρέπει να διαχωρίζονται και να υπόκεινται στους κατάλληλους ελέγχους όπου κρίνεται απαραίτητο.
5. Καταχωρήσεις στα λογιστικά βιβλία θα πρέπει να γίνονται μόνο για συναλλαγές που είναι έγκυρες.
6. Όλες οι συναλλαγές οφείλουν να αντικατοπτρίζονται στα λογιστικά βιβλία
7. Οι λογιστικές έγγραφες θα πρέπει να εκπροσωπούν μόνο τα πραγματικά συναλλασσόμενα ποσά
8. Οι συναλλαγές έχουν ταξινομηθεί σωστά στις αντίστοιχες εγγραφές.
9. Πραγματοποίηση τακτικής σύγκρισης υπολοίπων βιβλίων και πραγματικών περιουσιακών στοιχείων
10. Ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να λειτουργεί αποτελεσματικά. Αυτό συνοψίζεται στα παρακάτω:
  - Επιθεώρηση διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου και εισαγωγή μέτρων βελτίωσης όπου κρίνεται απαραίτητο
  - Συμφωνία υπολοίπων σχετικών λογαριασμών και αιφνίδιοι έλεγχοι ταμείου
  - Πραγματοποίηση ελέγχου αξιολόγησης της απόδοσης της διοίκησης.

Παράδειγμα Παραποίησης :

Κάποιες επιχειρήσεις μεταφέρουν τους τόκους – έξοδα της χρήσεως στο κόστος προϊόντος και όχι στο κόστος περιόδου, σύμφωνα με την επιταγή του νόμου. Με αυτό τον τρόπο, βελτιώνουν την χρηματοοικονομική κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης, εμφανίζοντας υψηλότερα κέρδη, γιατί όπως είναι γνωστό κόστος προϊόντος είναι το κόστος που ενσωματώνεται στο προϊόν, αποθεματοποιείται και επιβαρύνει το αποτέλεσμα χρήσεως μόνο όταν πουληθεί. Αντίθετα, κόστος περιόδου είναι το κόστος που επιβαρύνει εξ αρχής τα αποτελέσματα χρήσεως. Σε άλλη περίπτωση εταιρείας που επιθυμούσε να εμφανίσει μειωμένα κέρδη, τότε μπορούμε να θεωρήσουμε ως έξοδο κάποιο κόστος προϊόντος όπως παραδείγματος χάρη το μισθό του φύλακα.

4.2 Έλεγχος Αποθεμάτων και κόστους αποθεμάτων

Αρχικά ως αποθέματα εννοούμε την ποσότητα προϊόντος που αποθηκεύεται προκειμένου να αντιμετωπιστεί η μελλοντική ζήτηση γι' αυτό. Κατ' ουσία, τα αποθέματα αποτελούν κυκλοφοριακά περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης για τα οποία ο σκοπός είναι να πουληθούν. Όπως έχουμε δει και στις αρχές της κοστολόγησης, στα αποθέματα περιλαμβάνονται επίσης, τα έτοιμα προς πώληση αγαθά, τα ημικατεργασμένα και οι πρώτες και βοηθητικές ύλες.

Η οικονομική πορεία των περισσότερων επιχειρήσεων στηρίζεται στο λογαριασμό των αποθεμάτων. Τα αποθέματα συνθέτουν περιουσιακό στοιχείο για μια επιχείρηση. Η ίδια η διοίκηση μιας επιχείρησης δείχνει το πόσο είναι ικανή για αποδοτική λειτουργία από το ύψος αποθεμάτων και από την χρονική διατήρησή τους.

Τα αποθέματα έχουν μεγάλη αξία για την ελεγκτική καθώς:

- ✓ Η αξία των αποθεμάτων επηρεάζει ο κόστος πωληθέντων αγαθών και κατ' επέκταση έχει σημαντική επίπτωση στα καθαρά ετήσια κέρδη
- ✓ Οι διαχρονικές αυξομειώσεις διαχρονικά των αποθεμάτων λόγω πληθωρισμού προκαλεί τη προσοχή των ελεγκτών λόγω των κινδύνων που εμπεριέχονται σε κάτι τέτοιο.
- ✓ Είναι πιο δύσκολο και πολύπλοκο τα εξακριβωθεί και να επαληθευθεί η αξία και η ποσότητα των αποθεμάτων σε σχέση με άλλα χρηματοοικονομικά στοιχεία των οικονομικών καταστάσεων. Στη περίπτωση που γίνει όμως σωστά αυτό, παρουσιάζεται μία αληθινή εικόνα στον ισολογισμό

Οι στόχοι των ελεγκτών κατά την εξέταση των αποθεμάτων είναι να καθορίσουν τη ποσότητα και άρα την επάρκεια αυτών, να ελέγξουν τη ποιότητα τους και τη καταλληλότητα των μεθόδων αποτίμησης.

4.2.1 Ουσιαστικοί Έλεγχοι

- Ποιος διενεργεί τον έλεγχο αποθεμάτων;

Ο έλεγχος διενεργείται από έναν εντεταλμένο υπάλληλο της «πελάτισσας-εταιρείας» και είναι ο ευθέως υπεύθυνος για τη διενέργεια της απογραφής

- Τι εμπεριέχει ο σχεδιασμός του ελέγχου;

Ο ελεγκτής θα πρέπει να επιλέξει τη κατάλληλη ημερομηνία διεξαγωγής της απογραφής και θα πρέπει να έχει φροντίσει να υπάρχουν όσο το δυνατόν λιγότερα αγαθά προς επεξεργασία. Στο μεταξύ θα πρέπει να έχει τεκμηριώσει το λόγο κλεισίματος για το διάστημα της απογραφής των παραγωγικών μονάδων. Επίσης, θα πρέπει να έχουν διαχωριστεί τα ελαττωματικά προϊόντα και να δοθούν γραπτά οι οδηγίες απογραφής. Στη συνέχεια, θα πρέπει να σχεδιαστούν οι κατάλληλες ετικέτες αποθεμάτων και το πως θα προχωρήσουν στη κατάλληλη ταξινόμηση των αγαθών για να διευκολυνθεί η απογραφή. Μόλις προετοιμαστούν οι παραπάνω παράμετροι, οι γραπτές οδηγίες στέλνονται από τους ορκωτούς ελεγκτές στο πελάτη.

4.2.2 Επισκόπηση των μεθόδων και τεχνικών αποτίμησης αποθεμάτων

Οι ελεγκτές είναι αυτοί που θα πρέπει να καθορίσουν τις μεθόδους και τεχνικές αποτίμησης και το κατά πόσο αυτές θα συμφωνούν με τις γενικές αρχές της λογιστικής. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να δει η ομάδα ελέγχου ποια μέθοδο χρησιμοποιεί ο πελάτης και εάν αυτή είναι κοντά σε αυτές που χρησιμοποιούσε ως τώρα. Στη περίπτωση που αλλάζει η μέθοδος, θα πρέπει να γίνει ποσοτικοποίηση των στοιχείων ώστε να μπορέσει ο έλεγχος να αποφανθεί σχετικά με την αποτελεσματικότητα της μεθόδου. Επίσης, θα πρέπει να γίνει κάποια υπόμνηση στον ισολογισμό.

Κατά κύριο λόγο η αποτίμηση των αποθεμάτων γίνεται στη τιμή κόστους. Αυτό συμβαίνει προκειμένου να υπάρχει μία ισορροπία ανάμεσα στο κόστος και τα έσοδα. Ο κανόνας λοιπόν της «μικρότερης τιμής» είναι ένας κανόνας που βοηθά στη μέτρηση της απώλειας χρησιμότητας. Εάν η χρησιμότητα είναι μικρότερη από το κόστος τότε η ζημία που προκύπτει βαραίνει τη τρέχουσα χρήση.

Κύριο σημείο στην αποτίμηση των αποθεμάτων αποτελεί ο καθορισμός του διαχωριστικού σημείου τέλους χρήσης έτσι ώστε οι αγορές να αντανακλώνται μέσα στην ίδια χρήση. Κλασικό παράδειγμα είναι όταν έχουμε αγορές στο τέλος της χρήσης

και κατά συνέπεια χρεώνεται ο λογαριασμός «Αποθέματα» με πίστωση του λογαριασμού «Λογαριασμοί Πληρωτέοι». Στη περίπτωση που το απόθεμα αυτό δε συμπεριληφθεί στο τέλος χρήσης, τότε το τιμολόγιο αγοράς θα καταχωρηθεί στην επόμενη. Έτσι ο έλεγχος των αποθεμάτων έχει νόημα να γίνεται συγκριτικά με τα προηγούμενα χρόνια εφαρμόζοντας τη μέθοδο ακαθάριστου ποσοστού κέρδους, με βάση το δείκτη κίνησης των αποθεμάτων.

4.2.3 Εξέταση κόστους πωληθέντων και συνήθη λάθη

Τα πιο συνήθη λάθη είναι αυτό που αναλύθηκε και ανωτέρω με τη καταχώρηση αποθεμάτων στην αρχή και το τέλος της χρήσης. Οι ελεγκτές οφείλουν να εξετάσουν όλους τους λογαριασμούς του γενικού καθολικού για την αποφυγή λάθους. Δεδομένης της δυσκολίας που έχει η εξέταση του κόστους πωληθέντων, οι ελεγκτές καλό είναι να ζητούν μία ανάλυση του κόστους για κάθε μήνα που αφορά τους τρεις παράγοντες κόστους, την άμεση εργασία, τις πρώτες ύλες και τις γενικές δαπάνες.

Κατά τη παρουσίαση των αποθεμάτων στον ισολογισμό θα πρέπει να αναφερθεί η μέθοδος αποτίμησης που έχει ακολουθηθεί καθώς και η κατάλληλη μέθοδος. (FIFO στη περίπτωση που οι μεταβολές των τιμών επηρεάζουν τα κέρδη ή LIFO στη περίπτωση που χρειάζεται να περιοριστεί η αύξηση τιμών.) Γενικά στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή σε ενδεχόμενες μεταβολές των μεθόδων αποτίμησης. Υπάρχει η δυνατότητα για μια επιχείρηση να κάνει αλλαγή της μεθόδου αποτίμησης, με τη χρήση σχετικής άδειας, αν συμβεί κάτι τέτοιο τότε θα πρέπει ο ορκωτός ελεγκτής να αναγράψει στο πιστοποιητικό του τις πιθανές επιπτώσεις που επιφέρει η συγκεκριμένη αλλαγή στα αποτελέσματα της χρήσεως. Επίσης, θα πρέπει να διαχωρίζονται τα εμπορεύματα σε υποκατηγορίες όπως έτοιμα προϊόντα και υπό επεξεργασία, πρώτες και βοηθητικές ύλες κλπ. Οι ορκωτοί προκειμένου να διεξάγουν το έργο τους ζητούν μία πιστοποίηση από τους πελάτες τους ότι τα αποθέματα είναι σωστά.

4.2.4 Εξέταση κόστους πωληθέντων – απάτες

Παρακάτω αναφέρονται τρόποι παραποίησης του λογαριασμού των αποθεμάτων:

- *Αποτίμηση των πεπαλαιωμένων αποθεμάτων της επιχείρησης στην τιμή κτήσης.*

Κανονικά σχετικά με τα πεπαλαιωμένα αποθέματα θα πρέπει να γίνει καταγραφή του ποσού ως ζημιά, λόγω της μηδενικής αξίας που έχουν πλέον, παρ' όλα αυτά οι επιχειρήσεις προτιμούν να τα συμπεριλαμβάνουν τα αποθέματα και στο ενεργητικό του ισολογισμού. Βασικά, με την συγκεκριμένη μέθοδο, η επιχείρηση καταφέρει και δεν εμφανίζει τις ζημιές που στην πραγματικότητα υπάρχουν. Κατά συνέπεια, μπορεί και επηρεάζει τα καθαρά της αποτελέσματα και δεν εμφανίζονται μειωμένα εξαιτίας των πεπαλαιωμένων αποθεμάτων της. Ταυτόχρονα, ο λογαριασμός «αποθέματα» εμφανίζεται αυξημένος αντίθετα με την πραγματική του κατάσταση. Όταν η διοίκηση μιας επιχείρησης επιλέγει την συγκεκριμένη πρακτική παραποίησης των αποθεμάτων που κατέχει, επηρεάζει τον δείκτη αποδοτικότητας ROI, όπως και τον δείκτη γενικής ρευστότητας ενώ ο δείκτης δανειακής επιβάρυνσης παραμένει αμετάβλητος καθώς δεν εξαρτάται από το λογαριασμό των αποθεμάτων.

- *Αλλαγή μεθόδου Αποτίμησης του λογαριασμού Αποθέματα.*

Η αλλαγή της μεθόδου αποτίμησης των αποθεμάτων αποτελεί μια πρακτική παραποίησης του λογαριασμού των αποθεμάτων, η οποία χρησιμοποιείται σε μεγάλο εύρος από τις διοικήσεις των επιχειρήσεων. Προχωρώντας σε αλλαγή του τρόπου αποτίμησης οι οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης δεν ακολουθούν την αρχή της συνέπειας, σύμφωνα με την οποία η οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να διακατέχονται από σταθερότητα και ομοιομορφία. Έτσι αν μια διοίκηση επιθυμεί να επηρεάσει τον ισολογισμό και τα αποτελέσματα χρήσης, μπορεί στη μια χρήση να χρησιμοποιήσει την μέθοδο αποτίμησης LIFO και στην επόμενη χρήση να χρησιμοποιήσει τη μέθοδο FIFO. Τέτοιες παραποιήσεις διαχείρισης των αποθεμάτων φαίνονται από τις παρατηρήσεις του εκάστοτε ορκωτού λογιστή, ο οποίος ελέγχει τις οικονομικές καταστάσεις για ύπαρξη τέτοιων πρακτικών.

- *Εικονική Ποσοτική Αύξηση του τελικού αποθέματος.*

Με την εικονική αύξηση του αποθέματος βελτιώνεται η εικόνα του κυκλοφορούντος ενεργητικού και βελτιώνονται οι οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης. Καταγράφοντας και συνυπολογίζοντας μη υπαρκτά αποθέματα η επιχείρηση παρουσιάζει αυξημένα αποτελέσματα. Γενικά, είναι δύσκολο να εντοπιστεί η ύπαρξη εικονικών αποθεμάτων στα οικονομικά στοιχεία μιας επιχείρησης. Αυτό συμβαίνει γιατί ο ελεγκτής δεν μπορεί να έχει στοιχεία λεπτομερούς απογραφής.

- *Αποτίμηση όλων των αποθεμάτων στην τελευταία τιμή αγοράς τους.*

Η αποτίμηση στην τελευταία τιμή αγοράς των αποθεμάτων επιδρά στο τελικό απόθεμα αυξάνοντας το. Ταυτόχρονα, παραποιούνται ο δείκτης γενικής ρευστότητας και ο δείκτης της αποδοτικότητας. Τέλος, η ποσοστιαία αύξηση των καθαρών κερδών (αριθμητής) είναι μεγαλύτερη από την ποσοστιαία του συνολικού λειτουργικού ενεργητικού (παρανομαστής).

- *Μη καταγραφή ζημιών από ανασφάλιστα εμπορεύματα*

Ανασφάλιστα εμπορεύματα τα οποία θεωρούνται κατεστραμμένα εξαιτίας της μη σωστής συντήρησης, της παρέλευσης αρκετού χρόνου, φωτιάς, πλημμύρας κλπ. ενώ θα έπρεπε να καταγράφονται ως ζημιά στα αποτελέσματα, δεν εμφανίζονται.

Στη περίπτωση μικρών επιχειρήσεων, συνήθως το κίνητρο είναι η παρουσίαση μικρότερων αποτελεσμάτων για λόγους φορολογικούς. Για να πετύχουν το στόχο της μείωσης ακολουθούν τις εξής μεθόδους παραποίησης, οι οποίες είναι ουσιαστικά αντίθετες με όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως. Κατά συνέπεια, ακολουθούν και τις αντίστροφες μεθόδους. Τέτοιες είναι για παράδειγμα η εικονική μείωση του τελικού αποθέματος. Στη συγκεκριμένη περίπτωση πραγματοποιείται αύξηση του κόστους προϊόντων που έχουν πουληθεί και μείωση των κερδών τους. Επίσης, άλλη τεχνική που ακολουθούν είναι η ηθελημένη μη έκδοση τιμολογίων πώλησης των προϊόντων τους. Κατ' αυτό τον τρόπο, η επιχείρηση δεν επιβαρύνεται ούτε με το ΦΠΑ, ούτε με το φόρο εισοδήματος που είναι ίσος με 35% ή 40%.

4.3 Απαιτήσεις σε γραμμάτια εισπρακτέα και πωλήσεις με πίστωση

Οι απαιτήσεις περιλαμβάνουν όλους τους εισπρακτέους λογαριασμούς όπως αυτούς που προέρχονται από πώληση εμπορευμάτων, αλλά και πολλούς άλλους όπως δάνεια σε μέλη του διοικητικού συμβουλίου και θυγατρικές, απαιτήσεις προς το δημόσιο για επιστροφή φόρου, απαιτήσεις που προκύπτουν από προκαταβολές προμηθειών, ασφάλιστρα., γραμμάτια τα οποία έχουν διαμαρτυρηθεί, τόκοι προς είσπραξη κλπ. Στον ισολογισμό εμφανίζονται συνήθως στους λογαριασμούς:

- ✓ Πελάτες,
- ✓ Γραμμάτια Εισπρακτέα,
- ✓ Χρεώστες, δηλαδή απαιτήσεις δανείων τρίτων σε ανοιχτό λογαριασμό
- ✓ Τόκοι Εισπρακτέοι
- ✓ Προμηθευτές με Χρεωστικό Υπόλοιπο
- ✓ Δάνεια σε προσωπικό ή μετόχους, προκαταβολές προσωπικού
- ✓ Απαιτήσεις από επιστροφές φόρου, ασφαλίσεων, δασμών κλπ.

Ο έλεγχος της συγκεκριμένης ομάδας λογαριασμών έχει ως στόχο:

- Διαπίστωση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου σε ότι σχετίζεται με απαιτήσεις και πώληση με πίστωση και γενικότερα, η ορθή και πλήρης καταχώρηση και αποτύπωση των απαιτήσεων στα βιβλία της εταιρείας.
- Διαπίστωση της εγκυρότητας και γνησιότητας των σχετικών καταχωρήσεων στα λογιστικά βιβλία.
- Εξακρίβωση της δυνατότητας είσπραξης των απαιτήσεων και γραμμάτων εισπρακτέων και άρα κατά πόσο είναι επισφαλής ή όχι.
- Η αποτίμηση της αξίας περιουσιακών στοιχείων, ειδικά στις περιπτώσεις που αποτιμώνται σε ξένο νόμισμα.
- Ο σωστός διαχωρισμός πωλήσεων και εσόδων παροχής υπηρεσιών από περιεχόμενες επιβαρύνσεις και τόκους όπως ΦΠΑ ή έξοδα μεταφορικών.

Οι Summers and Sweeny (1998), ο Persons (1995), ο Schilit (1993), ο Stice (1991) και ο Green (1991) αναφέρουν ότι η διοίκηση μπορεί να αλλοιώσει τους λογαριασμούς των απαιτήσεων. Οι συνηθισμένες και πιο σημαντικές απάτες που απαντώνται κατά τη διάρκεια του ελέγχου είναι:

1. Παρεκκλίσεις στις καταχωρήσεις των βιβλίων από πρόθεση
2. Εντύπωση δυνατότητας υψηλής κερδοφορίας και οικονομικής ανάπτυξης μέσω της διόγκωσης των πωλήσεων
3. Εκούσια παράλειψη κάποιας πώλησης στα βιβλία το οποίο προκαλεί ζημίες μειώνοντας τη κερδοφορία σε περιπτώσεις που θέλει να αποφευχθεί η φορολόγηση ή να συγκαλυφθεί η απώλεια ή κλοπή εμπορευμάτων
4. Συγκάλυψη ποσού από κάποιο τιμολόγιο μέσω αθροιστικών λαθών.
5. Παρατυπίες στις επιστροφές και εκπτώσεις πωλήσεων.
6. Διαχωρισμός των τόκων σε δεδουλευμένους και μη θεωρώντας ένα μέρος μόνο των τόκων αυτών να βαραίνει την εκάστοτε χρήση. Επιτυγχάνεται έτσι προσαύξηση των κερδών ίση με το υπόλοιπο ποσό που μεταφέρεται στην επόμενη χρήση. Παράπλευρη απώλεια αποτελεί η μη χρησιμοποίηση των πληροφοριών που περιέχονται σε χρονολογικές σειρές αφού τα μεγέθη δεν θα είναι συγκρίσιμα.
7. Παράλειψη διενέργειας προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις και κατ'επέκταση παραποίηση στο λογαριασμό των απαιτήσεων ώστε να βελτιωθούν τα καθαρά αποτελέσματα.
8. Πελάτες που δεν χαρακτηρίζονται ως επισφαλείς. Μπορεί να κάνει κάτι τέτοιο μόνο στη περίπτωση που κατά τις προηγούμενες χρήσεις σχημάτισε προβλέψεις για τους πελάτες αυτούς
9. Η εικονική μεταφορά μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων στις βραχυπρόθεσμες. Με τον τρόπο αυτό βελτιώνεται η ποιότητα του ισολογισμού και βελτιώνονται οι αριθμοδείκτες της ρευστότητας.

4.4 Χρεόγραφα, Έσοδα από επενδύσεις και Λοιπές επενδύσεις

Σύμφωνα με το ΕΓΛΣ χρεόγραφα θεωρούνται οι μετοχές ανωνύμων εταιριών (που αντιπροσωπεύουν μέχρι 10% του συνολικού κεφαλαίου της εκδότριας και τις οποίες μπορούμε να πουλήσουμε στην επόμενη χρήση- σε αντίθετη περίπτωση καταχωρούνται στον 18-Συμμετοχές), τα έντοκα γραμμάτια ελληνικού δημοσίου, τις ομολογίες ομολογιακών δανείων, τα ομόλογα Ελληνικού Δημοσίου και τα Repos, τα μερίδια

αμοιβαίων κεφαλαίων, τα ομόλογα τραπεζών, οι μερισματοποδείξεις μετοχών (που έχουν αποκοπεί από τις μετοχές μετά την ημερομηνία λήξης των μερισμάτων),

Οι επιχειρήσεις επενδύουν σε χρεόγραφα είτε για να επιδιώξουν μόνιμο και σταθερό έσοδο από τις κερδοφόρες επιχειρήσεις ή για να αποκτήσουν μερίδιο ελέγχου σε μία ανταγωνιστική ή απλά πρωτοπόρα εταιρεία. Στη περίπτωση που ο σκοπός της επενδύτριας επιχείρησης είναι να λαμβάνει ένα σταθερό ποσοστό απόδοσης μακροχρόνια, τότε αυτό κατατάσσεται στο πάγιο ενεργητικό της εταιρείας στη κατηγορία των επενδύσεων ή άλλων συμμετοχών σε εταιρείες. Οι βραχυχρόνιες επενδύσεις σε χρεόγραφα παρουσιάζονται στον Ισολογισμό στο λογαριασμό, χαρτοφυλάκιο χρεογράφων ή βραχυχρόνια χρεόγραφα και αποτιμώνται στη μικρότερη τιμή μεταξύ τιμής κτήσης και τρέχουσας τιμής αγοράς.

Οι συνηθισμένες και πιο σημαντικές απάτες και λάθη που απαντώνται κατά τη διάρκεια του ελέγχου είναι:

- Αγοροπωλησίες χρεογράφων από μη εξουσιοδοτημένα πρόσωπα και μη ύπαρξη διαχωρισμού καθηκόντων σε ότι αφορά την έγκριση αγοραπωλησίας χρεογράφων και στη φύλαξη και τήρηση στοιχείων και βιβλίων των επενδύσεων.
- Μη τήρηση επενδυτικής πολιτικής και εντολών Διοίκησης στις αγοροπωλησίες χρεογράφων.
- Λάθη κατά τη καταχώρηση των αγοραπωλησιών στα βιβλία όπως καταχώρηση μερισμάτων των κοινών μετοχών σαν έσοδο ή μη τήρηση των αρχών ΕΓΛΣ μέσω της διάκρισης των συμμετοχών/ χρεογράφων.
- Αποτίμηση των χρεογράφων στις λάθος τιμές. Η αποτίμηση τους γίνεται στη συνολικά μικρότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτίσεως και της τρέχουσας τιμής (Ν.2190/1920). Η παραποίηση του λογαριασμού στη πραγματικότητα αφορά τη αποτίμηση των χρεογράφων στην ιστορική τιμή κτήσεως τους. Ο Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων αναφέρει ότι η αποτίμηση μη εισηγμένων μετοχών γίνεται στην ιστορική τιμή κτήσεως τους. Συνεπώς, δεν μπορούμε να χαρακτηρίσουμε την πράξη αυτή ως απάτη. Οι ορκωτοί λογιστές ωστόσο, βασιζόμενοι στον Ν.2190/1920 οφείλουν να καταγράψουν στα πιστοποιητικά τους τις επιπτώσεις μια τέτοιας αποτίμησης στις οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης. Για παράδειγμα, μια επιχείρηση που έχει συμμετοχές €10 μέση χρηματιστηριακή τιμή και €11 τιμή

κτίσης, θα παρουσιάσει ζημιές και θα πραγματοποιηθεί απόσβεση των εν λόγω ζημιών τα επόμενα πέντε έτη. Αν αντίθετα η επιχείρηση επιλέξει σαν τιμή αποτίμησης των συμμετοχών της στη τιμή κτήσης τους, η οποία είναι €11, θα παρουσιάζει μια καλή εικόνα των αποτελεσμάτων της χρήσης ενώ πραγματικά έχει ζημιές.

- Ανακρίβειες στα δεδουλευμένα τοκομερίδια κατά την ημερομηνία κατάρτισης ισολογισμού.
- Παρατυπίες στην αγορά Ιδίων μετοχών
- Λάθος διαχωρισμός στις χρήσεις.

Τα σημαντικότερα σημεία που πρέπει να αποκαλυφθούν κατά τη παρουσίαση στον Ισολογισμού είναι

- Τα μεικτά κέρδη που δεν έχουν πραγματοποιηθεί από χρεόγραφα των οποίων η αξία υπερβαίνει το κόστος και αντίστοιχα οι μεικτές ζημιές που προκύπτουν όταν η τρέχουσα αξία είναι χαμηλότερη του κόστους.
- Η μέθοδος της αποτίμησης (FIFO, μέσο κόστος, χαμηλή τιμή κ.α.)
- Το συνολικό κόστος και η τρέχουσα αξία των χρεογράφων
- Τα καθαρά κέρδη ή ζημιές οι οποίες προέκυψαν από την αγοραπωλησία και καταχωρήθηκαν στα καθαρά έσοδα
- Η μεταβολή στη πρόβλεψη από αποτίμηση που περιλαμβάνεται στα καθαρά έσοδα και του ποσού που καταχωρείται στο μετοχικό κεφάλαιο κοινών μετοχών.

4.5 Έλεγχος Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων

Στο πάγιο ενεργητικό περιλαμβάνεται το σύνολο των αγαθών, αξιών και δικαιωμάτων, που προορίζονται να παραμείνουν στην εταιρεία μακροχρόνια και με την ίδια περίπου μορφή, στοχεύοντας να τα χρησιμοποιήσει για την επίτευξη των σκοπών της. Τα πάγια διακρίνονται ενσώματα πάγια (υλικά αγαθά που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής τους, που είναι οπωσδήποτε μεγαλύτερη του ενός έτους για την εκπλήρωση του σκοπού της εταιρείας), σε ασώματες ακινητοποιήσεις και χρησιμοποιούνται παραγωγικά για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους και

μακροπρόθεσμες απαιτήσεις (των οποίων το περιθώριο εξόφλησης λήγει μετά το τέλος της επόμενης χρήσης). Τα πάγια εκτός από τις συμμετοχές που καταχωρούνται στις μακροχρόνιες απαιτήσεις αποτιμώνται στην τιμή κτήσης ή στο κόστος ιδιοκατασκευής.

Τιμή κτήσης = τιμολογιακή αξία + ειδικά έξοδα αγοράς + κόστος εγκατάστασης + μη εκπιπόμενο ΦΠΑ

Η αξία τους υπόκειται σε προσαυξήσεις με τις δαπάνες προσθηκών ή βελτιώσεων και μειώσεις μέσω των αποσβέσεων και η συγκεκριμένη αξία μπορεί να αναπροσαρμοσθεί αποκλειστικά με ειδικό νόμο. Αναφορικά με τις συμμετοχές – μακροχρόνιες απαιτήσεις, αυτές αποτιμώνται στην κατείχες χαμηλότερη τιμή (κτήσης, λογιστικής, χρηματιστηριακής) ή στην παρούσα αξία τους στο τέλος χρήσης (τίτλοι με χαρακτήρα προθεσμιακής καταθέσεως)

Οι στόχοι της διενέργειας ελέγχου είναι οι παρακάτω:

- ✓ Διαπίστωση για το εάν ο εσωτερικός έλεγχος είναι αποτελεσματικός και εφαρμόζονται σωστά οι μέθοδοι αποτίμησης
- ✓ Διαπίστωση για το εάν παρουσιάζονται σωστά τα πάγια στον ισολογισμό
- ✓ Διαπίστωση για το εάν έχουν διενεργηθεί σωστά οι αποσβέσεις, δηλαδή εάν οι προβλεπόμενοι συντελεστές απόσβεσης έχουν υπολογιστεί σωστά (μέθοδος απόσβεσης, προβλεπόμενη ωφέλιμη ζωή, υπολειμματική αξία)
- ✓ Διαπίστωση για το εάν έχουν καταχωρηθεί σωστά τα κέρδη και οι ζημιές που προέρχονται από αγοραπωλησία παγίων

Οι αρχές που θα πρέπει να διέπουν τη παρουσίαση των πάγων περιουσιακών στοιχείων στον ισολογισμό είναι οι παρακάτω:

1. Θα πρέπει να διαχωρίζονται σαφώς τα πάγια που λειτουργούν ως εγγύηση για την εξασφάλιση δανείων
2. Τα πάγια που δε χρησιμοποιούνται θα πρέπει να αναφέρονται ρητά.
3. Θα πρέπει να αναφέρεται η βάση της αποτίμησης. (που είναι το κόστος)
4. Τα πάγια θα πρέπει να κατηγοριοποιούνται στις κατάλληλες ομάδες του ισολογισμού
  - i. Γήπεδα, βελτιώσεις γηπέδων
  - ii. Κτίρια
  - iii. Μηχανήματα - εξοπλισμοί

- iv. Έπιπλα και εξοπλισμός γραφείου υπό κατασκευή
- v. Αυτοκίνητα
- vi. Ηλεκτρονικός εξοπλισμός
- vii. Εργαλεία κ.α.

Οι συνηθισμένες παρατυπίες και κίνδυνοι που συναντώνται κατά τη διάρκεια του ελέγχου είναι:

- ✓ Εικονικές συναλλαγές στα βιβλία (πάγια που δεν ανήκουν στην εταιρία ή «πάγια του επιχειρηματία»)
- ✓ Ασυνεπής διάκριση τακτικών-πρόσθετων αποσβέσεων
- ✓ Αναφορικά με τα έξοδα πολυετούς απόσβεσης, ελλιπής διαχωρισμός εξόδων χρήσης και κεφαλαιοποιηθέντων εξόδων. Το σύνολο των ποσών που δίδονται από την επιχείρηση για επισκευές και συντηρήσεις θα έπρεπε να καταχωρούνται σαν έξοδο χρήσης και μόνο ότι αφορά επεκτάσεις ή και βελτιώσεις των ενσώματων πάγιων στοιχείων θα έπρεπε να παγιοποιούνται ως ενεργητικό. Ένα μειονέκτημα της καταχώρησης στο ενεργητικό είναι ότι η επιχείρηση θα εμφανίζει μειωμένα μελλοντικά κέρδη εξαιτίας της απόσβεσης των παγιοποιημένων εξόδων.
- ✓ Ανακριβής προσδιορισμός κόστους κτήσης.
- ✓ Αύξηση είτε της προβλεπόμενης ωφέλιμης ζωής είτε της υπολειμματικής αξίας των κτιρίων και των μηχανημάτων. Έτσι μειώνεται ο συντελεστής απόσβεσης και η ένταση των αποσβέσεων και παρουσιάζονται αυξημένα αποτελέσματα χρήσης κατά την επιθυμία της διοίκησης.
- ✓ Μη καταγραφή εξόδων απομείωσης παλιού και άχρηστου εξοπλισμού μηδενικής αξίας, κτιρίων απαξιωμένων ή με σημαντικές φθορές και άχρηστων πια στην παραγωγική διαδικασία. Έτσι, η επιχείρηση καταφέρνει να μη χρεώνει τα αποτελέσματα χρήσης με το ποσό από τις αναλογούσες ζημίες και εμφανίζει αυξημένα κέρδη σε σχέση με εκείνα που θα είχε στην πραγματικότητα.

4.6 Έλεγχος Βραχυχρόνιων Υποχρεώσεων προς Τρίτους και προβλέψεων

Οι υποχρεώσεις είναι οφειλές της επιχείρησης που θα εξοφληθούν στο μέλλον μέσω της εκχώρησης στοιχείων του ενεργητικού ή διαμέσου της παροχής υπηρεσιών. Σε αυτές

συμπεριλαμβάνονται κάποιες αναβαλλόμενες πιστώσεις που δεν είναι υποχρεώσεις, αλλά αναγνωρίζονται και μετρώνται με τις γενικώς παραδεκτές αρχές (π.χ. προβλέψεις). Οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις αποτιμώνται στην ονομαστική τους αξία. Σπάνια αν εμπεριέχουν τόκους στην παρούσα αξία τους κατά την ημέρα κλεισίματος του ισολογισμού.

Αυτό που είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί για την ελεγκτική είναι το γεγονός ότι η υποεκτίμηση των υποχρεώσεων μεγαλώνει πλασματικά την οικονομική ισχύ της εταιρείας και επιδρά με τον ίδιο τρόπο όπως η υπερεκτίμηση των καθαρών κερδών. Κατά συνέπεια, οι ελεγκτικές διαδικασίες θα πρέπει να είναι έτσι σχεδιασμένες ώστε να αποκαλύπτουν εν δυνάμει υποεκτιμήσεις. Στη ουσία, υποεκτίμηση μπορεί να γίνει αν δε καταχωρηθεί μία λογιστική εγγραφή που αφορά συναλλαγή που δημιουργεί υποχρεώσεις. Δυστυχώς, είναι πιο δύσκολο να αποκαλυφθεί μία παράλειψη εγγραφής από μία πλασματική καθώς εφόσον απεικονίζονται οι συναλλαγές σε λογιστικά βιβλία, υπάρχουν τεχνικές για την επαλήθευσή τους. Βασικό επίσης στοιχείο για την ελεγκτική αποτελεί το γεγονός ότι αντίθετα από τα περιουσιακά στοιχεία, στη περίπτωση των υποχρεώσεων δε τίθεται θέμα αποτίμησης. Τέλος, ο απαιτούμενος χρόνος ελέγχου και επαλήθευσης των λογαριασμών των υποχρεώσεων είναι πολύ περισσότερος από τον αντίστοιχο των περιουσιακών στοιχείων.

Εκτός από τα γραμμάτια και τους λογαριασμούς πληρωτέους σημαντικά κονδύλια στο τμήμα τρεχουσών συναλλαγών του Ισολογισμού αποτελούν :

- I. Παρακρατηθέντα ποσά από τη μισθοδοσία υπαλλήλων
- II. ΦΠΑ
- III. Προκαταβολές Πελατών
- IV. Υποχρεώσεις που προκύπτουν από πρόστιμα και άλλες ποινές
- V. Έξοδα (δεδουλευμένες υποχρεώσεις). Τέτοια είναι οι τόκοι πληρωτέοι, δεδουλευμένοι τόκοι ακίνητης περιουσίας, δεδουλευμένες προμήθειες και βραβεία, πληρωτέοι φόροι εισοδήματος κλπ.
- VI. Μη δεδουλευμένα έσοδα
- VII. Εργοδοτικές εισφορές
- VIII. Δάνεια προσωπικού.

Προβλέψεις

Οι προβλέψεις επιβαρύνουν τα αποτελεσμάτων χρήσης. Δικαιολογούνται δε από την αρχή της συντηρητικότητας για να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα της επιχείρησης. Η συγκεκριμένη αρχή αναφέρεται στο ότι το έξοδο και η ζημία αναγνωρίζονται λογιστικώς από τη στιγμή που υπάρχει πιθανότητα πραγματοποίησής τους και όχι την αναγνώρισή τους μόνο τη στιγμή που πραγματοποιηθούν. Παραδείγματα τέτοια είναι:

- ✓ Υποχρεώσεις αποκατάστασης Ζημιών
- ✓ Εκκρεμείς Δίκες
- ✓ Αποζημιώσεις προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία.

Συγκεκριμένα, το ύψος της πρόβλεψης για αποζημίωση εργαζομένων λόγω συνταξιοδότησης αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα ανάλυσης οικονομικών καταστάσεων. Αυτό συμβαίνει λόγω της υποκειμενικότητας στην εκτίμηση των παραγόντων. Σύμφωνα με το ΔΛΠ 19 υπάρχουν δύο κατηγορίες προγραμμάτων:

- τα προγράμματα καθορισμένων εισφορών και τα
- προγράμματα καθορισμένων παροχών.

Τα προγράμματα καθορισμένων εισφορών απαιτούν από τη κάθε επιχείρηση να καταβάλλει συγκεκριμένου ύψους ποσά σε ένα ταμείο, χωρίς να έχει επιπλέον υποχρεώσεις για παροχή περαιτέρω κεφαλαίων για να καλυφθούν στο μέλλον τα οφειλόμενα προς τους εργαζομένους ποσά. Εδώ, δεν υπάρχει δυσκολία υπολογισμού του ποσού που αντιστοιχεί στην πρόβλεψη αποζημίωσης του προσωπικού αφού τα δεδομένα είναι ακριβή και η επιχείρηση έχει μεταφέρει τους ασφαλιστικούς και επενδυτικούς κινδύνους στο προσωπικό της.

Το κυριότερο πρόβλημα παρουσιάζεται στο πρόγραμμα καθορισμένων παροχών όπου η επιχείρηση πρέπει να δίνει τα συμφωνηθέντα ωφελήματα στο σύνολο του προσωπικού της. Οι κίνδυνοι δεν αφορούν στη προκειμένη περίπτωση το προσωπικό αλλά την ίδια την επιχείρηση και η διαδικασία υπολογισμού του ποσού της πιθανής υποχρέωσης είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Κάτω από τις αυτούς τους όρους δεν υπάρχει πια αντικειμενικότητα άλλα υποκειμενικότητα του επιθυμητού.

4.7 Έλεγχος Λογαριασμών Καθαρής Περιουσίας

4.7.1 Έλεγχος Ιδίων Κεφαλαίων Ατομικών επιχειρήσεων και Προσωπικών εταιρειών.

Πολλές μικρές επιχειρήσεις, επιθυμούν χωρίς ωστόσο να υποχρεούνται να υπόκεινται σε έλεγχο ανά τακτά χρονικά διαστήματα, με τον ίδιο τρόπο όπως οι μεγάλες επιχειρήσεις. Ο λόγος είναι συνήθως η ανάγκη λήψεως κάποιου δανείου από τη τράπεζα. Συνήθως, οι τράπεζες ζητούν ελεγμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις για να εξεταστούν ως κριτήριο δανειοδότησης ή όχι. Επίσης, άλλος λόγος είναι η αναζήτηση καταχρήσεων σε βάρος της εταιρείας, η αποκάλυψη λαθών και ανωμαλιών και τέλος για την επικύρωση τυχόν αμφισβητήσεων σχετικά με τις φορολογικές δηλώσεις που υποβάλλουν.

Βασικό είναι ο πελάτης-μικρή επιχείρηση εφόσον συμφωνήσει με την αμοιβή του ορκωτού, να φανεί συνεργάσιμος όσο αφορά τη διεξαγωγή του ελέγχου και να μη παρακωλύει την εξέταση και έρευνα από τον ελεγκτή

Η ομάδα ελέγχου θα πρέπει οπωσδήποτε να διαχωρίσει τη προσωπική περιουσία από το κεφάλαιο της εταιρείας, κάτι που συχνά δεν είναι ξεκάθαρο. Παραδείγματος χάριν, υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι προσωπικές δαπάνες του επιχειρηματία καλύπτονται από το κεφάλαιο της επιχείρησης. Επίσης, παρατηρείται οι αμφισβητούμενες δαπάνες να χαρακτηρίζονται ως μη προσωπικές προκειμένου να παραμείνουν στο φορολογητέο εισόδημα. Αυτό που θα πρέπει να κάνουν οι ελεγκτές είναι να προβούν σε διορθωτικές εγγραφές και να μεταφέρουν τα χρήματα από το λογαριασμό δαπανών στο λογαριασμό απολήψεων του επιχειρηματία.

Ο ελεγκτής εξετάζει προσεκτικά την εταιρική σύμβαση προκειμένου να αποφανθεί σχετικά με την ορθότητα των εγγραφών. Έτσι, μπορεί να αποφανθεί σχετικά με το αν η διανομή των κερδών έχει γίνει βάσει καταστατικού, σχετικά με τη δυνατότητα απολήψεων και για την εταιρική μερίδα. Συνήθως, στη περίπτωση που διαπιστωθεί ότι η εταιρεία λειτουργεί χωρίς σεβασμό της εταιρικής της σύμβασης, είναι καλύτερα να συντάξει μία γραπτή.

4.7.2 Έλεγχος Ανωνύμων Εταιρειών

Οι ανώνυμες εταιρείες οι οποίες υποχρεούνται να χρησιμοποιούν Ορκωτούς Ελεγκτές (από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών - Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.)) είναι οι παρακάτω:

- Οι τραπεζικές, οι ασφαλιστικές, οι εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου, οι εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, οι εταιρείες χρηματοδοτικών μισθώσεων (άρθρο 3 § 1 γ Π.Δ. 226/92)
- Οι ανώνυμες εταιρείες των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, καθώς και αυτές που το μετοχικό τους κεφάλαιο, εν όλω ή εν μέρει, έχει αναληφθεί με δημόσια εγγραφή (άρθρο 3 § 1στ Π.Δ. 226/92).
- Οι εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών - Ε.Π.Ε.Υ. (Ν. 2396/96).
- Οι χρηματιστηριακές Α.Χ.Ε. (Ν. 1806/86).
- Οι ανώνυμες ποδοσφαιρικές και καλαθοσφαιρικές εταιρείες (Ν. 2725/99).
- Οι εταιρείες υδρεύσεως και αποχετεύσεως (άρθρο 18 Ν. 1069/80).
- Η Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου (άρθρο 20 Ν. 973/79).
- Οι ανώνυμες εταιρείες που υποχρεούνται να συντάσσουν ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, καθώς και οι συνδεδεμένες με αυτές επιχειρήσεις (άρθρο 3 § 1ε Π.Δ. 226/92).
- Οι ανώνυμες εταιρείες, οι οποίες υπερβαίνουν τα όρια της παραγράφου 6 του άρθρου 42α του Κ.Ν. 2190/20

Τα όρια της παραγράφου 6 του άρθρου 42α του Κ.Ν. 2190/20, όπως αυτή έχει αντικατασταθεί με το άρθρο 52 του Ν. 3604/07, τα οποία υποχρεώνουν την ανώνυμη εταιρεία να χρησιμοποιήσει Ορκωτό Ελεγκτή, είναι, μετά τη μετατροπή των δραχμικών ποσών σε ευρώ (άρθρο 16 §§ 4 και 7 Ν. 2919/2001):

α) Σύνολο ισολογισμού, όπως αυτό προκύπτει από την άθροιση των στοιχείων Α μέχρι και Ε του ενεργητικού στο υπόδειγμα ισολογισμού του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου ευρώ 2.500.000,00

β) Καθαρός κύκλος εργασιών 5.000.000,00 ευρώ.

γ) Μέσος όρος προσωπικού που απασχολήθηκε κατά τη διάρκεια της χρήσεως 50 άτομα. (<http://www.taxisland.gr/elegktes>)

Συνοπτικά η διαδικασία ελέγχου Καθαρής περιουσίας περιλαμβάνει τα εξής στάδια:

1. Αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου

2. Έλεγχος τεκμηρίωσης και νομιμότητας των συναλλαγών καθαρής Περιουσίας
3. Έλεγχος αποφάσεων για την αύξηση μετοχικού κεφαλαίου
4. Έλεγχος ορθής ενημέρωσης βιβλίων μετοχών και μετόχων και εμπρόθεσμης κάλυψης και καταβολής αξίας των μετοχών.
5. Έλεγχος σχηματισμού αποθεματικών (βάσει καταστατικού) και αφορολόγητων αποθεματικών βάσει της κείμενης νομοθεσίας.
6. Έλεγχος των αδιανέμητων κερδών (δεσμευμένων και μη) και της προσαρμογής αυτών από συναλλαγές και λάθη προηγούμενων χρήσεων
7. Έλεγχος ορθότητας και εμφάνισης των ποσών του Λογαριασμού «Κέρδη προς Διάθεση» και «Καθαρής περιουσίας»
8. Έλεγχος ποσού που προορίζεται για τη διανομή μερίσματος σύμφωνα με το νόμο και το καταστατικό.
9. Έλεγχος εξοφλημένων μερισμάτων από προηγούμενες χρήσεις (βάσει μερισματαποδείξεων)
10. Έλεγχος των λογαριασμών «Δωρηθέν Κεφάλαιο» και «Διαφορά αναπροσαρμογής Πάγιων Περιουσιακών Στοιχείων»
11. Έλεγχος κράτησης Φόρων από καταβαλλόμενα μερίσματα.

4.8 Έλεγχος Εσόδων και Δαπανών

Δεδομένου ότι δίνεται πολύ μεγάλη σημασία στη στο ύψος των κερδών των εταιρειών, ο έλεγχος της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσεως έχει αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία. Το ύψος των εταιρικών κερδών άλλωστε αποτελεί κινητήριο μοχλό για την επίλυση θεμάτων που απασχολούν όλα τα συσχετιζόμενα μέρη (εργαζόμενους, δημόσιο κλπ) Οι ορκωτοί λογιστές έχουν καθήκον να καθορίσουν τα καθαρά κέρδη των εταιρειών αμερόληπτα, ώστε οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις να είναι έγκυρες. Ο λογαριασμός Αποτελεσμάτων Χρήσης θα πρέπει να παρέχει πολλές λεπτομέρειες χωρίς να είναι πολύ μεγάλος και σύνθετος. Συγκεκριμένα περιέχει:

- ✓ Καθαρά Έσοδα από πωλήσεις
- ✓ Κόστος Πωληθέντων εμπορευμάτων
- ✓ Κέρδος εκμετάλλευσης
- ✓ Δαπάνες Διαθέσεως Πωλήσεων

- ✓ Γενικές και Διοικητικές Δαπάνες
- ✓ Φόρο Εισοδήματος
- ✓ Καθαρά κέρδη από κανονική λειτουργία
- ✓ Έκτακτα έσοδα και Έξοδα Οι ελεγκτές πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στα έκτακτα αυτά κονδύλια και να εξετάσουν εάν μπορούν να ταξινομηθούν στη συγκεκριμένη ομάδα.
- ✓ Κέρδη ανά μετοχή. Τα κέρδη ανά μετοχή βρίσκονται μετά τα καθαρά κέρδη. Οι υπολογισμοί των κερδών αυτών υπολογίζεται με βάση το σταθμικό μέσο όρο του αριθμού των πραγματικών και ισοδύναμων κοινών μετοχών που βρίσκονται σε κυκλοφορία στην αρχή και στο τέλος του έτους. Εκτός από τα κέρδη ανά μετοχή, στις εταιρείες με πλούσια κεφαλαιακή διάρθρωση υπάρχει περίπτωση να ζητηθεί να αναφέρουν τα κέρδη ανάλογα με το είδος της μετοχής. (κοινές, προνομιούχες κλπ)

4.8.1 Μέθοδοι Ελέγχου

4.8.1.1 Μέθοδος Επαλήθευσης Κερδών

Αν υποθέσουμε ότι τα κέρδη εμφανίζονται στη ΚΑΧ και ο Ισολογισμός προσδιορίζει τη περιουσιακή θέση της επιχείρησης, γίνεται αντιληπτό ότι οι ελεγκτές λαμβάνουν υπόψη τη σημασία του λογαριασμού Αποτελέσματα Χρήσης και ταυτόχρονα τον επαληθεύουν με τους αντίστοιχους λογαριασμούς του Ισολογισμού. Επίσης, με την επαλήθευση των αποθεμάτων στην αρχή και του τέλους της χρήσης, οι ελεγκτές μπορούν να δώσουν μία πληρέστερη και ειλικρινή οικονομική έκθεση που να τεκμηριώνεται επιστημονικά. Με την ενδελεχή εξέταση των εσόδων-εξόδων αποκαλύπτονται λάθη, είτε σκόπιμα ή εκ παραδρομής που δε δύναται να εντοπιστούν μόνο με την εξέταση του ισολογισμού.

4.8.1.2 Συγκριτική Μέθοδος ελέγχου

Όταν διενεργείται ένας έλεγχος, πραγματοποιείται σύγκριση των μηνιαίων συνόλων των λογαριασμών εσόδων και δαπανών με τα αντίστοιχα του προηγούμενου έτους. Σε περίπτωση που παρουσιαστεί απόκλιση, διερευνάται από την ελεγκτική ομάδα.

4.8.1.3 Συντηρητισμός κατά τη μέτρηση των κερδών

Υπάρχουν περιπτώσεις όπου, κατά την αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων, παρουσιάζονται περισσότερες από μία εναλλακτικές τιμές και τελικά ο ελεγκτής οφείλει να επιλέξει τη μικρότερη. (Αρχή του συντηρητισμού). Κατά συνέπεια, όταν μετρώνται τα κέρδη, επιτυγχάνεται ελαχιστοποίηση των καθαρών κερδών. Αυτή η μέθοδος διασφαλίζει και τους τρίτους (τράπεζες, επενδυτές και πιστωτές) οι οποίοι πιθανά υπόκεινται ζημιά με την υποεκτίμηση των περιουσιακών τους στοιχείων που παρουσιάζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

4.8.1.4 Σύγκριση εσόδων και δαπανών με τους λογαριασμούς του Ισολογισμού

Τα έσοδα επαληθεύονται με τα στοιχεία του ισολογισμού με το παρακάτω τρόπο:

Έσοδα	Στοιχεία Ισολογισμού
Πωλήσεις	Λογαριασμοί Εισπρακτέοι
Τόκοι Πιστωτικοί	Γραμμάτια Εισπρακτέα
Τόκοι, μερίσματα, κέρδη από συμμετοχές σε άλλες εταιρείες	Χρεόγραφα και λοιπές επενδύσεις
Ενοίκια και κέρδη από πωλήσεις	Πάγιες εγκαταστάσεις
Δικαιώματα ευρεσιτεχνίας	Άυλα περιουσιακά Στοιχεία

Πίνακας 5. Επαλήθευση-Αντιστοίχιση Εσόδων και Στοιχείων του Ισολογισμού. Πηγή: Τσακλάγκανος, 1994

Τα έσοδα περισσότερα έσοδα υπολογίζονται βάσει του εάν είναι δεδουλευμένα και άρα εισπρακτέα ή όχι. Οι μικροεισπράξεις που κατατίθενται από πελάτες σε διάφορα χρονικά διαστήματα κατατάσσονται στα διάφορα έσοδα.

Οι δαπάνες επαληθεύονται με τα στοιχεία του ισολογισμού με το παρακάτω τρόπο:

Δαπάνες	Στοιχεία Ισολογισμού
Τόκοι Χρεωστικοί	Έντοκα Δάνεια
Προμήθειες, Αμοιβές, Δώρα	Δεδουλευμένες Υποχρεώσεις

Απόσβεση Άυλων περιουσιακών στοιχείων	Άυλα Περιουσιακά στοιχεία
Διάφορες Δαπάνες (Φόροι Ακίνητης περιουσίας, διαφημίσεις, ασφάλιστρα)	Προπληρωθέντα Έξοδα επιβάρυνσης επομένων χρήσεων
Αποσβέσεις, συντήρηση, επισκευές και δαπάνες εξαντλήσεως φυσικού πόρου	Πάγιες εγκαταστάσεις και φυσικοί πόροι
Αγορές και κόστος πωληθέντων αγαθών	Αποθέματα
Αποσβέσεις επισφαλών απαιτήσεων-Ανείσπρακτοι λογαριασμοί(ανεπίδεκτοι εισπράξεως) και δαπάνες γραμ.εισπρ.	Χρεώστες και γραμμάτια εισπρακτέα

Πίνακας 6. Επαλήθευση - Αντιστοίχιση Εξόδων και Στοιχείων του Ισολογισμού. Πηγή: Τσακλάγκανος, 1994

Βασικό στοιχείο ώστε να προβλεφθούν σωστά οι μελλοντικές δαπάνες είναι η ύπαρξη προγράμματος προβλέψεων το οποίο στοιχειοθετούν οι υπεύθυνοι των οικονομικών υπηρεσιών. Όταν υπάρχει απόκλιση μεταξύ των προβλεπόμενων και πραγματικών δαπανών, πρέπει να λαμβάνονται άμεσα διορθωτικά μέτρα. Επικουρικά, μπορεί να γίνεται σύγκριση των δαπανών κάθε μήνα με αυτές του προηγούμενου μήνα και να προκύπτει μία τάση που να βοηθά στο σχηματισμό των προβλέψεων.

4.9 Τεχνικές παραποίησης Οικονομικών καταστάσεων

Πέρα από λάθη και παραλείψεις που μπορούν να εντοπιστούν μέσω του συστηματικού εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων όπως αναφέραμε και πιο πάνω εξετάζοντας κάποια στοιχεία του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης αναλυτικά, υπάρχουν και κάποιες συγκεκριμένες τεχνικές που εξυπηρετούν άριστα τη τεχνική παραποίησης των αποτελεσμάτων. Παραθέτω απόσπασμα από την έρευνα του Dooley (2012) «Όταν πρόκειται για απάτη μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, η ανθρώπινη φαντασία είναι ικανή να εφεύρει μυριάδες

συνδυασμούς λογιστικών παρατυπιών για να εξαπατήσει τους επενδυτές.». Ο Schilit Η. συγκεντρώνει τριάντα συνολικά πρακτικές σχετικά με την αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων. Αυτές, μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε επτά ομάδες.

1. Μέθοδος Άμεσης Αναγνώρισης Εσόδων ή Αναγνώριση εσόδων αμφιβόλου ποιότητας
2. Μεταφορά Εσόδων Τρέχουσας Χρήσης σε επόμενη.
3. Μέθοδος Αναγνώρισης μη πραγματοποιήσιμων Εσόδων.
4. Ανάπτυξη εισοδήματος με εικονικά κέρδη.
5. Μεταφορά Εξόδων Τρέχουσας Χρήσης σε επόμενη ή προηγούμενη.
6. Μεταφορά Εξόδων επομένων χρήσεων στη Τρέχουσα Χρήση ως ειδικές χρεώσεις.
7. Μη καταγραφή Στοιχείων του Παθητικού ή μη απομείωση τους.

Αναλυτικότερα,

Θέματα Απογραφής

Η τεχνική αυτή παραποίησης των αποτελεσμάτων έχει ενδιαφέρον καθώς εμπλέκει ευθέως τη διοίκηση της εταιρείας. Στην ουσία, όταν υπάρχει αλλαγή διεύθυνσεως, παρουσιάζεται η ευκαιρία αλλοίωσης των οικονομικών αποτελεσμάτων μέσω της διενέργειας περισσότερων αποσβέσεων στην εταιρική χρήση. Με το τρόπο αυτό, αυξάνονται τα κέρδη στις μελλοντικές χρήσεις αφού παρουσιάζονται μειωμένα στη τρέχουσα και αυτό μπορεί να αποδοθεί στην αναποτελεσματικότητα της προηγούμενης διοίκησης. Με τη λογιστική αυτή απογραφή, μπορεί να ειπωθεί πως η εκάστοτε διοίκηση μπορεί να βελτιώσει τα αποτελέσματα χωρίς στην ουσία να έχει αλλάξει κάτι πέραν των αποσβέσεων. Αυτό συνήθως λαμβάνει χώρα σε περιόδους αναδιοργάνωσης όπως συγχωνεύσεις- εξαγορές, αλλαγές στελεχών και γενικότερα σε περιόδους ύφεσης. Με τεχνάσματα τέτοιου είδους, επονομαζόμενα και «Τεχνικές Big Bath» η διοίκηση έχει τη δυνατότητα να καλύψει οικονομικά προβλήματα προσωρινά μέσω της δημιουργίας κατάλληλων συνθηκών για μελλοντική αύξηση κερδών.

4.9.1 Λογιστικά Τεχνάσματα

- Διαχείριση Αποθεμάτων- Bill and Hold Sales transactions.

Το συγκεκριμένο τέχνασμα μπορεί να λάβει χώρα στη περίπτωση που πραγματοποιούνται συναλλαγές χωρίς να φύγει από την αποθήκη το προϊόν της συναλλαγής. Στη πραγματικότητα, συνήθως μένει στην αποθήκη προκειμένου να εξυπηρετήσει το πελάτη. Ταυτόχρονα όμως, έχει τη δυνατότητα να παραβεί την αρχή πραγματοποίησης εσόδων και να καταγράψει έσοδα πριν γίνει η μεταβίβαση των αγαθών.

➤ Αύξηση Τζίρου – Channel Stuffing

Αυτό το τέχνασμα προωθεί την αύξηση του τζίρου μέσω εκπτώσεων, ευνοϊκών όρων αγοράς και προσφορών. Κατά αυτό το τρόπο παρουσιάζονται αυξημένες πωλήσεις σε δύσκολες οικονομικά περιόδους.

➤ Αναγνώριση και Διαχείριση εσόδων

Η τεχνική αυτή αφορά στην αναγνώριση εσόδων, πριν καν αυτά πραγματοποιηθούν και αποτελεί βασικό πρόβλημα της καταγραφής τους. Η βασική αρχή της πραγματοποίησης των εσόδων πάντως επιβάλλει την αναγνώριση του εσόδου την ίδια στιγμή που το προϊόν μεταβιβάζεται. Μόνο τότε πληρώνεται και το αντίτιμο στον πωλητή. Άλλες τέτοιες περιπτώσεις είναι η αναγνώριση εσόδων σε περίπτωση μη υποχρεωτικής καταβολής του αντιτίμου από το πελάτη, αναγνώριση μετρητών που αποτελούν προϊόν δανεισμού ως εισόδημα και αναγνώριση επενδυτικών εισοδημάτων ως λειτουργικά έξοδα.

➤ Εικονικές Πωλήσεις – Ενδοομιλικές συναλλαγές

Το τέχνασμα των εικονικών πωλήσεων είναι πολύ διαδεδομένο και αφορά τις πλαστές πωλήσεις που λαμβάνουν χώρα μέσω εικονικών τιμολογίων. Συνήθως, οι πωλήσεις πραγματοποιούνται προς συγγενικές επιχειρήσεις είτε προς ανύπαρκτες. Κατά αυτό το τρόπο, αλλοιώνονται τα αποτελέσματα χρήσης της επιχείρησης και ο ισολογισμός. Πραγματοποιούνται κυρίως μεταξύ συγγενικών ή θυγατρικών επιχειρήσεων με απώτερο σκοπό την αύξηση του κόστους πωληθέντων και κατ'επέκταση τη μείωση της φορολογίας.

➤ Εξομάλυνση Κερδών

Η εξομάλυνση των κερδών είναι συνηθέστερη μορφή διαχείρισης των κερδών. Η τεχνική αυτή συνεπάγεται την απόκρυψη ενός μέρους των κερδών σε καλές χρήσεις, μέσω της δημιουργίας αποθεματικών. Στοχεύει στην εμφάνιση μιας σταθερής αύξησης των κερδών της επιχείρησης και μείωση της αστάθειας τους. Η τεχνική αυτή προϋποθέτει την επίτευξη αρκετά μεγάλων κερδών και ακολούθως η οικονομική απόδοση της επιχείρησης να είναι πάνω από το μέσο όρο για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Το ζητούμενο άλλωστε από πολλές επιχειρήσεις σε διεθνές επίπεδο είναι η μείωση του επιχειρηματικού κινδύνου διαμέσου της μείωσης της διακύμανσης των κερδών. Θεωρείται ότι όταν οι τιμές των δημοσιευμένων αποτελεσμάτων πλησιάζουν στα αναμενόμενα τότε είναι πιο αξιόπιστα. Η μεγάλη απόκλιση, αντίθετα, μειώνει την αξιοπιστία και επηρεάζει την ίδια θέση της επιχείρησης.

➤ Τέχνασμα “Cookie Jar Reserve”

Το παραπάνω τέχνασμα σχετίζεται με τη λογιστική των δεδουλευμένων. Αφορά σε μία εκτίμηση μελλοντικών ροών οι οποίες δημιουργήθηκαν από τρέχουσες συναλλαγές. Στο σημείο αυτό εμπεριέχεται και μία τάση να επιλέγουν οι επιχειρήσεις το πιο συμφέροντα τρόπο εκτίμησης. Αναλυτικότερα, εάν μία επιχείρηση καταγράψει πολλά έξοδα στη λογιστική χρήση και επιλέξει να τα υπερτιμήσει, δημιουργεί απόθεμα το οποίο προκύπτει από χαμηλές προβλέψεις σχετικά με την απόδοση της. Έτσι, στην επόμενη οικονομική χρήση, μπορεί και παρουσιάζει κέρδη. Οι πιο πρόσφορες περιπτώσεις προς δημιουργία αποθεματικών «cookie jar reserve» και άρα αλλοίωση αποτελεσμάτων είναι:

- Εκτιμώμενο κόστος εγγυήσεων
- Εκτιμώμενη απαξίωση αποθεμάτων
- Εκτιμώμενες αποδόσεις πωλήσεων και επιχορηγήσεις
- Εκτιμώμενες διαγραφές επισφαλών απαιτήσεων
- Εκτιμώμενο κόστος συντάξεων

➤ Μεταφορά Εξόδων Χρήσης σε επόμενη Χρήση

Υπάρχουν επιχειρήσεις οι οποίες μεταφέρουν τα δεδουλευμένα έξοδα χρήσεως στο λογαριασμό 16 του πάγιου ενεργητικού, καταπατώντας έτσι τις λογιστικές αρχές του δεδουλευμένου εξόδου αλλά και της αρχής της αυτοτέλειας των χρήσεων. Η εν λόγω μεταφορά αποσκοπεί στην εμφάνιση αυξημένων κερδών.

➤ Τεχνάσματα Big Bet on the Future

Τα τεχνάσματα αυτά λαμβάνουν χώρα σε περιπτώσεις συγχωνεύσεων επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, η μία επιχείρηση μπορεί να διαγράψει έξοδα έρευνας και ανάπτυξης της άλλης ώστε τα έσοδα της δεύτερης να φαίνονται προσαυξημένα. Επίσης, μπορεί να ενσωματώσει τα αποτελέσματα της με αυτά της άλλης.

➤ Διαχείριση Αποσβέσεων

Ως γνωστόν, το κόστος των χρησιμοποιούμενων περιουσιακών στοιχείων επιμερίζεται σαν έξοδο όταν η επιχείρηση θα ωφεληθεί από την χρήση τους. Υπάρχουν τρεις τρόποι καταγραφής του εξόδου ανάλογα με τη φύση του.

- ✓ Άυλα περιουσιακά στοιχεία
- ✓ Ενσώματα Πάγια
- ✓ Φυσικές Πηγές

Η υποκειμενικότητα στη διαδικασία επιλογής μεθόδου διαγραφής προσφέρει το κατάλληλο έδαφος για χειραγώγηση των αποτελεσμάτων. Κατά συνέπεια, υπάρχει η δυνατότητα λογιστικοποίησης μεγαλύτερων εξόδων στην τρέχουσα χρήση σε σχέση με άλλες. Ο χρόνος διαγραφής μπορεί επίσης να καθορίσει την ωφέλιμη ζωή ενός μακροχρόνιου περιουσιακού στοιχείου. Τέλος, η απόφαση σχετικά με την ιδιότητα του ως λειτουργικού ή μη μπορεί να καθορίσει το εάν θα διενεργηθεί ή όχι η απόσβεση.

Η διαδικασία των αποσβέσεων είναι σημαίνουσας σημασίας για την επιχείρηση καθώς συνιστά πηγή χρηματοδότησης της, με την έννοια ότι τα ποσά που αντιστοιχούν σε αποσβέσεις δεν υπόκεινται σε φορολογία και μένουν στην επιχείρηση με την μορφή αποθεματικών. Μάλιστα, σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα 100/5-5-1998, εάν η επιχείρηση δεν πραγματοποιήσει αποσβέσεις, τότε θεωρείται πως τις χάνει αφού μπορεί δηλαδή την επόμενη χρήση ή και τις επόμενες χρήσεις να διενεργήσει διπλάσιες αποσβέσεις.

➤ Διαχείριση Αποπληρωμής Χρεών

Τα μακροπρόθεσμα εταιρικά χρέη καταγράφονται στην χρεολυτική λογιστική τους αξία. Σε περίπτωση που γίνεται νωρίτερα η αποπληρωμή τους, δημιουργούνται λογιστικά κέρδη ή ζημίες αφού η πληρωμή μετρητών που απαιτείται είναι σημαντικά διαφορετική

από την λογιστική τους αξία. Τα ΔΛΠ ορίζουν την καταγραφή κερδών ή ζημιών σαν έκτακτα αποτελέσματα στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης. Με αυτό τον τρόπο η επιχείρηση μπορεί να κατευθύνει τα κέρδη της διαλέγοντας το χρόνο καταγραφής της πρόωρης αποπληρωμή του χρέους.

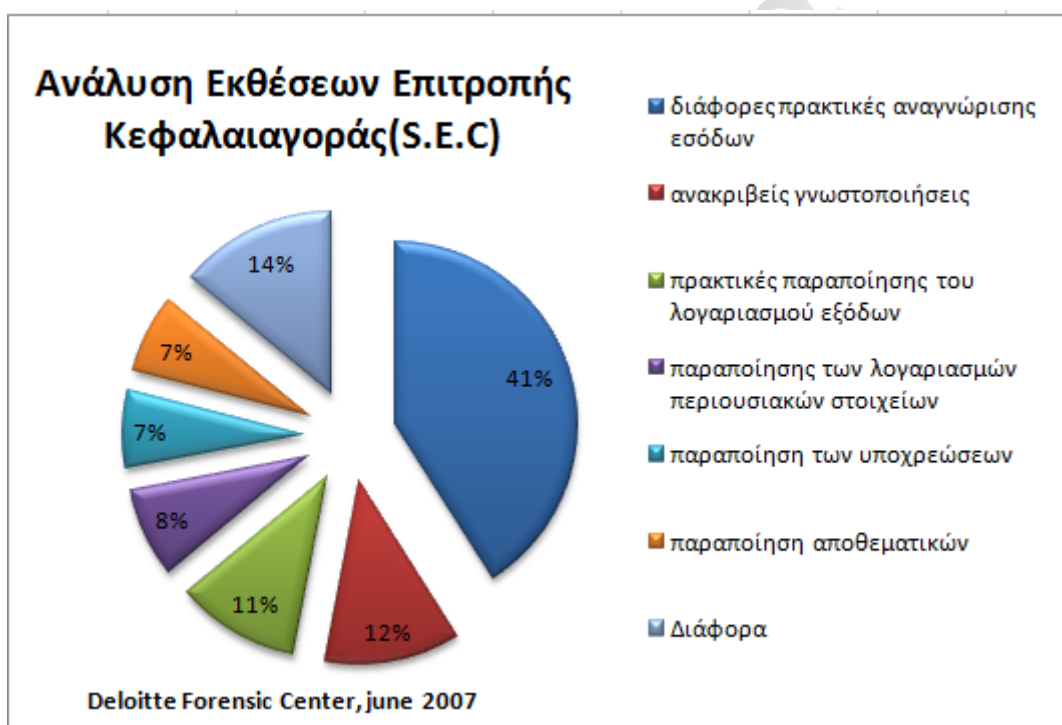
4.10 Διορθώσεις Παρατηρήσεις επί των οικονομικών καταστάσεων

Σύμφωνα με το Λαζαρίδη (2006) οι προσαρμογές ή διορθώσεις επί των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω:

1. Επαναφορά της διαφάνειας στη Χρηματοδότηση
2. «Προστασία» των κερδών από τις επιπτώσεις των προσωρινών επενδυτικών αποφάσεων
3. Εκτίμηση της υπεραξίας των επαναλαμβανόμενων ταμειακών ροών σε συνάρτηση με την ρευστοποιήσιμη αξία των στοιχείων ενεργητικού και την ανάληψη του κινδύνου των μετοχών
4. Προσμέτρηση των οικονομικών και όχι των λογιστικών μεγεθών μέσω της μέτρησης των αποσβέσεων.
5. Απαλοιφή κάθε δυνατότητας κερδοσκοπίας μέσω των κεφαλαίων συνταξιοδότησης σε σχέση με το λειτουργικό εισόδημα και καταγραφή στον ισολογισμό των υποχρεώσεων αυτών.
6. Χρηματοοικονομική διαχείριση των αποθεματικών με στόχο την απάλειψη των μη αναγκαίων.
7. Πλήρης καταγραφή και επιμέτρηση των stock options ως έξοδο.
8. Προσπάθεια των λογιστών για υπολογισμούς με βάση το πραγματικό κόστος και ισοτιμία.
9. Καταγραφή άυλων στοιχείων ενεργητικού στον ισολογισμό.

Κεφάλαιο 5. Παραποίηση οικονομικών στοιχείων - Επινοητική λογιστική

Τον Ιούνιο του 2007, δημοσιεύτηκε έρευνα του Deloitte Forensic Center, η οποία αφορούσε στη διερεύνηση του φαινομένου της απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Από την ανάλυση των εκθέσεων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. (S.E.C.), τα αποτελέσματα φαίνονται παρακάτω:

Γράφημα 2. Είδη παραποίησης σε ποσοστά (Πηγή: Αποτελέσματα S.E.C.)

Στην Ελληνικό τοπίο, σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες γνωστές παραποιήσεις, σκοπός των εταιρειών ήταν κυρίως τη υποτίμηση των κερδών και της ανάλογης φορολογίας διαμέσου της αύξησης των εξόδων. Με την εισαγωγή όμως πολλών επιχειρήσεων στο Χρηματιστήριο, η προσπάθειά τους επικεντρώνεται πλέον στην μεγέθυνση των εσόδων και στην γρήγορη ανάπτυξή τους που θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των κερδών. Στη περίπτωση που δε συμβεί κάτι τέτοιο, αρκετές εταιρείες καταφεύγουν στην παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων μέσα από επεμβάσεις στα λογιστικά τους βιβλία.

Το θέμα της επινοητικής λογιστικής στην Ελλάδα απασχόλησε τον Μπαραλέξη (2001) ο οποίος με χρήση ερωτηματολογίου εξέτασε τις απόψεις σε δείγμα ορκωτών ελεγκτών και φοροτεχνικών λογιστών. Μεταξύ των άλλων αποτελεσμάτων, οι πλέον συχνοί λογιστικοί χειρισμοί αυξήσεων / μειώσεων των αποτελεσμάτων αναφέρονται

- ✓ στις προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις και αποζημιώσεις προσωπικού,
- ✓ στις αποσβέσεις,
- ✓ στο χαρακτηρισμό εξόδων που αφορούν πάγια σε κόστος κτήσης τους,
- ✓ στην αποτίμηση των αποθεμάτων
- ✓ καθώς και σε άλλες κινήσεις όπως καταχώρηση εσόδων / εξόδων όχι στη σωστή χρήση (Spathis)

Σύμφωνα με τον Μπαραλέξη η δημιουργική λογιστική ασκείται στην Ελλάδα συχνά, και σε μεγάλο βαθμό (δηλαδή περίπου το 25 τοις εκατό των προ μοχλευμένων κερδών) με την ευλογία του νόμου. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο νόμιμη δημιουργική λογιστική είναι πιο γνωστή από τη παράνομη. Τα συστήματα της δημιουργικής λογιστικής που εφαρμόζονται και μερικά από τα κίνητρα για τη διαχείριση των εσόδων έχουν άμεση σχέση με το ελληνικό τοπίο. Όσο αφορά τη κατεύθυνση της χειραγώγησης των εισοδημάτων, τα αποτελέσματα της μελέτης δείχνουν ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις αυξάνουν τα κέρδη τους ενώ οι μικρές επιχειρήσεις τα υποτιμούν, με απώτερο στόχο την ζήτηση για εξωτερική χρηματοδότηση, και τη μείωση της φορολογίας εισοδήματος αντιστοίχως. Τα ευρήματα αυτά έχουν σημαντικές επιπτώσεις για τους επενδυτές, τους δανειστές, τους ελεγκτές και τις ρυθμιστικές αρχές.

5.1 Λόγοι που οδηγούν στη παραποίηση στοιχείων

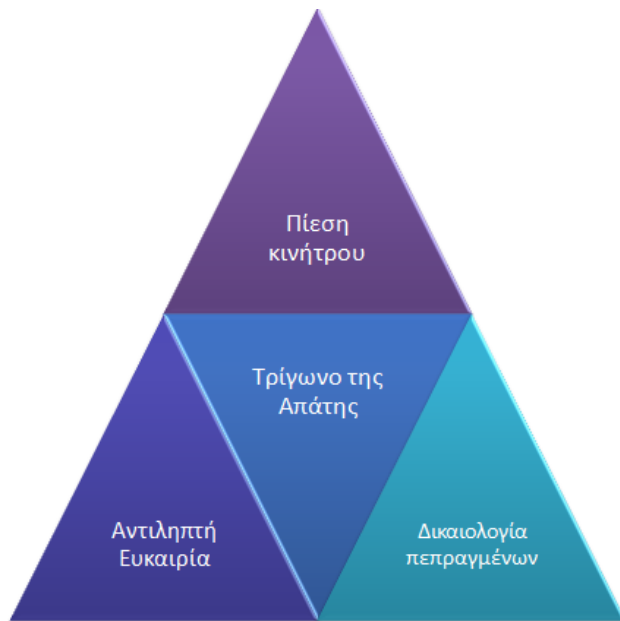
Σύμφωνα με τον Albrecht C.C. (2008), υπάρχουν τρία κοινά στοιχεία σε όλες τις απάτες σύμφωνα με τη βιβλιογραφία. Αυτά τα τρία στοιχεία της απάτης του τριγώνου είναι η αντιλαμβανόμενη πίεση, η αντιλαμβανόμενη ευκαιρία και ο εξορθολογισμός της απάτης διαμέσου του κώδικα ηθικής που διαθέτει ο καθένας . Αυτά τα τρία στοιχεία ενυπάρχουν πάντα ανεξάρτητα από το εάν αυτή η ανέντιμη πράξη συνεπάγεται απάτη σε βάρος μιας εταιρείας, όπως υπεξαίρεση από εργαζόμενους, απάτη για λογαριασμό της εταιρείας, όπως διαχειριστική απάτη.

Κάθε δράστης της απάτης αντιμετωπίζει κάποιο είδος αντιλαμβανόμενης πίεσης. Οι περισσότερες πιέσεις συνεπάγονται μία οικονομική ανάγκη, αν και οι μη χρηματοοικονομικές πιέσεις, όπως η ανάγκη να έκθεσης καλύτερων αποτελεσμάτων από την πραγματική απόδοση, απογοήτευση σχετικά με την εργασία ή ακόμα και μια πρόκληση για να «χτυπήσει» κάποιος το σύστημα μπορούν επίσης να υποκινήσουν την απάτη. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτό το στοιχείο αναφέρεται ως αντιληπτή πίεση, όχι κατ'ανάγκην πραγματική πίεση. Ό,τι μπορεί να αποτελέσει πίεση αντιληπτή από ένα άτομο, όπως ο εθισμός στα τυχερά παιχνίδια, μπορεί να μην είναι πίεση σε άλλο άτομο. Παραδείγματα αντιλαμβανόμενης οικονομικής πίεσης που μπορεί να υποκινήσει την απάτη εκ μέρους της εταιρείας (δηλαδή, η απάτη στην οικονομική δήλωση) είναι οικονομικές απώλειες, η πτώση των πωλήσεων, η αποτυχία να ανταποκριθεί στις προσδοκίες για τα κέρδη στο χρηματιστήριο, ή την αδυναμία να ανταγωνιστεί με άλλες εταιρείες.

Για να προβεί κάποιος σε απάτη πρέπει επίσης να έχει μια αντιληπτή ευκαιρία που επιτρέπει την πράξη της απάτης. Ακόμη και με έντονη αντιλαμβανόμενη πίεση, τα στελέχη που θεωρούν ότι υπάρχει περίπτωση να συλληφθούν και να τιμωρηθούν σπάνια διαπράττουν την απάτη. Στελέχη που πιστεύουν ότι έχουν την ευκαιρία να διαπράξουν ή και να αποκρύψουν την απάτη παραδίδονται συχνά στις αντιλαμβανόμενες πιέσεις τους. Ανάμεσα στις ευκαιρίες για απάτη περιλαμβάνονται παράγοντες όπως ένα αδύναμο διοικητικό συμβούλιο ή ανεπαρκείς εσωτερικοί έλεγχοι.

Τέλος, οι αυτουργοί της απάτης πρέπει να έχουν κάποιο τρόπο για τον εξορθολογισμό των δράσεών τους, και την παρουσίαση της απάτης ως αποδεκτή. Για τα στελέχη, η εκλογίκευση της απάτης τους θα μπορούσε να περιλαμβάνει σκέψεις όπως « θα πρέπει να κρατήσει τη τιμή της μετοχής υψηλά », « όλες οι εταιρείες χρησιμοποιούν επιθετικές λογιστικές πρακτικές », ή « είναι για το καλό της εταιρείας ».

. Το παρακάτω σχήμα απεικονίζει το τρίγωνο της απάτης

Albrecht W.S., Albrecht C. & Albrecht C.C. (2008), "Current Trends in Fraud and its Detection", *Information Security Journal: A Global Perspective*, 17: 1, pp2-12

Σχήμα 5. Το τρίγωνο της Απάτης. Πηγή: Albrecht W.S, Albrecht C & C.C. (2008)

5.2 Διαχείριση Κερδών (Earnings Management)

Ορισμός

Ο παρακάτω πίνακας (Dechow και Skinner, 2000) συνοψίζει διαφορετικούς ορισμούς της μόχλευσης κερδών κατηγοριοποιώντας τους σε

- Άσπρο Ορισμό

Εν ολίγοις, η εποικοδομητική μόχλευση (άσπρη) ενισχύει τη διαφάνεια των οικονομικών καταστάσεων

- Μαύρο Ορισμό

Η ολέθρια μόχλευση είναι αυτή που οδηγεί απευθείας σε παραποίηση και απάτη

- Γκρι Ορισμό

Η τελευταία αποτελεί μία οριακή κατάσταση όπου ακροβατεί ανάμεσα στα όρια του θεμιτού και του αθέμιτου με δεδομένο ότι μπορεί να οδηγήσει από οπορτουριστικές συμπεριφορές έως και σε αύξηση της παραγωγικότητας.

Λευκός	Γκρι	Μαύρος
<p>Η μόγλευση των κερδών λειτουργεί ως σηματοδότης για να προβλέψει τη συμπεριφορά ενός μάνατζερ ο οποίος δρα λαμβάνοντας υπόψη για τις μελλοντικές χρηματικές ροές της εταιρείας την ιδιωτική του πληροφόρηση.</p> <p>(Ronen and Sadan (1981), Demski, Patell and Wolfson(1984), Shu (1990), Demski (1998), Beneish (2001), Snakar and Subramanyam(2001)</p>	<p>Στη περίπτωση αυτή, ο μάνατζερ οδηγεί στη μόγλευση των κερδών μεταλλεύοντας τον εκάστοτε τρόπο αποτίμησης προκειμένου να δράσει με οπορτουνιστικό τρόπο ή τελοσπάντων κερδοφόρο.</p> <p>Fields, Lys, and Vincent (2001), Scott(2003)</p>	<p>Ο μαύρος ορισμός σχετίζεται με τη χρησιμοποίηση διαφόρων τεχνικών με σκοπό να διαστρεβλώσουν ή να μειώσουν τη διαφάνεια των οικονομικών καταστάσεων.</p> <p>Schipper(1989), Levin(1998), Healy and Wahlen(1999), Chtourou, Bédard and Courteau (2001), Miller and Bahnson(2002)</p>

Ronen, Yaari, *Earnings Management, Emerging Insights in Theory, Practice, and Research*(Springer,2008)

Πίνακας 7. Ορισμοί Μόγλευσης Κερδών. Πηγή: Ronen, Yaari. (2008)

5.3 Ενδείξεις παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων - «κόκκινες σημαίες»

Πολύ συχνά ο εξωτερικός έλεγχος αποτυγχάνει να διακρίνει τις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις λόγω της απειρίας του ορκωτού ελεγκτή-λογιστή για τα προειδοποιητικά σημάδια-ενδείξεις της λογιστικής απάτης. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 130 ελεγκτές από τις έξι μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρίες αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό “Journal of Accountancy” το 1996 παρατέθηκαν οι απόψεις των ορκωτών ελεγκτών-λογιστών αναφορικά με τη σχετική σημασία ορισμένων από τις συνηθέστερες ενδείξεις λογιστικής απάτης

Η συγκεκριμένη έρευνα κατέληξε ότι οι συμπεριφοριστικοί παράγοντες θεωρούνται από τους ορκωτούς ελεγκτές-λογιστές ως οι πιο σημαντικές προειδοποιητικές ενδείξεις της λογιστικής απάτης. Για παράδειγμα, η ανειλικρινής, εχθρική ή παράλογη συμπεριφορά της διοίκησης θεωρήθηκαν πιο σημαντικοί παράγοντες απ’ ότι οι οικονομικές συνθήκες και το δυσμενές εξωτερικό περιβάλλον ή τα προβλήματα του κλάδου.

Κατάταξη	Προειδοποιητική ένδειξη (<i>‘Warning Signal’</i>)
1	Η διεύθυνση έχει πει ψέματα στους ελεγκτές ή δεν έχει απαντήσει σε ερωτήσεις κατά τη διάρκεια του ελέγχου.

2	Η διοίκηση έχει αποδειχθεί ανειλικρινής σε προηγούμενη επαφή με τον ελεγκτή.
3	Συγκεκριμένοι ποσοτικοί στόχοι ή ύψος κερδών αποτελούν μέτρο πίεσης για τα υψηλόβαθμα στελέχη από τη διοίκηση.
4	Οι εξωτερικοί ελεγκτές έχουν έρθει σε διένεξη με τη διεύθυνση για την επιθετική εφαρμογή λογιστικών αρχών αύξησης του κέρδους που η δεύτερη εφαρμόζει
5	Η εταιρεία έχει προχωρήσει σε «opinion shopping», δηλαδή σε πρόσληψη των ελεγκτών αυτών που θα διασφαλίσουν την ευμενέστερη μεταχείριση.
6	Η διεύθυνση κρατά πολύ επιθετική στάση σε ότι αφορά τη σύνταξη χρηματοοικονομικών καταστάσεων
7	Φτωχοί εσωτερικοί μηχανισμοί διακυβέρνησης
8	Η επίτευξη ποσοτικών στόχων συνδέεται με τα Bonus της διοίκησης
9	Η διοίκηση συμπεριφέρεται με τρόπο ασεβή απέναντι στα θεσμικά όργανα
10	Οι διοικητικές αποφάσεις που αφορούν λειτουργικά και χρηματοοικονομικά θέματα λαμβάνονται από ένα ή λίγα πρόσωπα.
11	Τα διοικητικά στελέχη κρατούν επιθετική στάση ενώπιον των ελεγκτών
12	Η διοίκηση συνήθως αναλαμβάνει μεγάλο κίνδυνο
13,5	Κάποιες συναλλαγές ελέγχονται δύσκολα, και είναι συχνές και σημαντικές
13,5	Σημαντικά στελέχη θεωρούνται παράλογα στη συμπεριφορά τους.
15	Η επιχείρηση-πελάτης δεν έχει επαρκές σύστημα ελέγχου
16	Η αλλαγή διοικητικών στελεχών ή λογιστών είναι αρκετά συχνή.
17	Το προσωπικό της εταιρείας δείχνει έντονη δυσφορία κατά των ανώτερων στελεχών
18	Η διοίκηση ασκεί υπερβολική πίεση στους ελεγκτές, κυρίως μέσα από τη σύνθεση των αμοιβών ή την επιβολή εξωπραγματικών προθεσμιών.
19	Η κερδοφορία του πελάτη είναι ανεπαρκής ή δεν συναντάται στον κλάδο
20	Ο πελάτης αντιμετωπίζει δυσμενείς συνθήκες όσο αφορά τα νομικά του θέματα.
21	Η διοίκηση ανησυχεί υπερβολικά για τη διατήρηση ή

	βελτίωση της εικόνας/ φήμης της επιχείρησης.
22	Υπάρχουν αντιξοότητες στον κλάδο του πελάτη ή στο εξωτερικό του περιβάλλον.
23	Οι εργαζόμενοι του λογιστηρίου δείχνουν απειρία ή «χαλαρότητα» κατά την επιτέλεση των καθηκόντων τους.
24	Ο πελάτης εκτέλεσε συναλλαγές που έχουν σημαίνουσα επίδραση στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.
25	Η διοίκηση δεν είναι πεπειραμένη.
26,5	Η εταιρεία βρίσκεται σε περίοδο έντονης ανάπτυξης.
26,5	Η εταιρεία αποτελεί νέο πελάτη που δεν έχει ελεγχθεί στο παρελθόν ή η πληροφόρηση από τον προηγούμενο ορκωτό ελεγκτή-λογιστή είναι ανεπαρκής.
28	Ο πελάτης είναι υποκείμενος σε σημαντικές συμβατικές δεσμεύσεις.
29	Το λειτουργικό αποτέλεσμα της επιχείρησης - πελάτη επηρεάζεται από οικονομικούς παράγοντες (πληθωρισμός, επιτόκια, ανεργία κλπ.).
30	Η εταιρεία-πελάτης συμμετείχε πρόσφατα σε αρκετές εξαγορές.

Πίνακας 8. Προειδοποιητικές ενδείξεις «RED FLAGS» Πηγή: Palepu, Healy, Peek, 2010

Υπάρχουν ενδείξεις που οδηγούν σε συμπεράσματα παραποίησης των οικονομικών στοιχείων μιας επιχείρησης. Οι ενδείξεις αυτές οδηγούν τον αναλυτή στο να εξετάσει ορισμένα σημεία πιο διεξοδικά. Οι λεγόμενες αυτές «κόκκινες» σημαίες συνοψίζονται στα παρακάτω: (Palepu, Healy, Peek, 2010)

- *Ανεξήγητες αλλαγές στη λογιστική, ειδικά όταν η επίδοση της επιχείρησης είναι κακή.* Κάτι τέτοιο μπορεί να υποδηλώνει ότι οι μάνατζερ χρησιμοποιούν τις διάφορες λογιστικές μεθόδους προκειμένου να καλύψουν διάφορα παράτυπα στις οικονομικές τους καταστάσεις.
- *Ανεξήγητες συναλλαγές που προάγουν τα κέρδη.*

Για παράδειγμα, οι εταιρείες επιχειρούν συναλλαγές που εμφανίζονται στον ισολογισμό όπως πώληση κεφαλαίων, ανταλλαγή συμβάσεων χρέους προς καθαρή αξία (*debt for equity swaps*). Αυτό λαμβάνει χώρα προκειμένου να πραγματοποιηθούν κέρδη όταν στη πραγματικότητα δεν υπάρχουν. Παρόλα αυτά, η μελέτη των Black, Sellers, και Manly, (1998) παρέχει ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία ότι τα ελεγκτικά πρότυπα μπορούν να επηρεάσουν συγκεκριμένη συμπεριφορά διαχείρισης των κερδών. Οι επιχειρήσεις που επανεκτιμούν τα περιουσιακά τους στοιχεία στα δείγματα του Ηνωμένου Βασιλείου

δεν φαίνεται να εμπλέκονται σε αύξηση του εισοδήματος μέσω της πώλησης περιουσιακών στοιχείων.

- *Ασυνήθιστη Αύξηση στις απαιτήσεις από πώληση εμπορευμάτων σε σχέση με την αύξηση των πωλήσεων.*

Κάτι τέτοιο προφανώς υπονοεί ότι είτε η επιχείρηση χαλαρώνει τη πιστωτική της πολιτική είτε ότι τεχνηέντως υπερφορτώνει τα κανάλια διανομής της προκειμένου να διαγράψει κέρδη τη τρέχουσα περίοδο. Αυτό ωστόσο μπορεί να έχει ως συνέπεια την επισφάλεια των απαιτήσεων αυτών σε επόμενες περιόδους λόγω χρεοκοπίας των πελατών της. Επίσης, εάν επιταχύνει τις παραδόσεις στους πελάτες της μπορεί να οδηγηθεί σε αυξημένες επιστροφές στο επόμενο διάστημα ή σε μείωση των παραγγελιών αντίστοιχα.

- *Ασυνήθιστη Αύξηση στα αποθέματα σε σχέση με την αύξηση των πωλήσεων.*

Εάν η αύξηση του αποθέματος οφείλεται στην αύξηση των έτοιμων προϊόντων, τότε θα μπορούσε να αποτελεί μία ένδειξη ότι η ζήτηση της εταιρείας μειώνεται και άρα το ότι μπορεί να οδηγηθεί σε μείωση των τιμών (και άρα των περιθωρίων κέρδους).

- *Ένα αυξανόμενο κενό ανάμεσα στο κέρδος όπως προκύπτει από τις οικονομικές καταστάσεις και του λειτουργικού κέρδους όπως αποτυπώνεται στη ΚΑΧ.*

Παρότι είναι θεμιτό να υπάρχει απόκλιση ανάμεσα στα δεδουλευμένα έσοδα – έξοδα (Accruals) και στις ταμειακές ροές, συνήθως υπάρχει μία σταθερή σχέση ανάμεσα τους, με δεδομένο ότι η εταιρεία δεν αλλάζει μεθόδους αποτίμησης. Κατά συνέπεια, οποιαδήποτε αλλαγή στη σχέση αυτή, υποδηλώνει κάποιου είδους λογιστικού χειρισμού των δεδουλευμένων. Προκειμένου να κατανοηθεί απολύτως η παραπάνω έννοια θα πρέπει να εξετάσουμε τις παρακάτω σχέσεις:

$$1) \text{ Συνολικά Δεδουλευμένα = Δημοσιευμένα Κέρδη – Λειτουργικές Ταμειακές Ροές }$$

$$2) \text{ Συνολικά Δεδουλευμένα = Μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα (normal accruals) + διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα (discretionary accruals) }$$

Η διαφορά των μη διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων από τα διαφοροποιούμενα είναι ότι τα διαφοροποιημένα συνιστούν λογιστικής φύσεως ρυθμίσεις επί των ταμειακών ροών όπως υποδεικνύουν οι λογιστικούς κανόνες και τα πρότυπα ενώ τα μη διαφοροποιημένα υπόκεινται στην διακριτική ευχέρεια της διοίκησης. Κατά συνέπεια, τα δεδουλευμένα υποδεικνύουν και το ύψος παραποίησης των δημοσιευμένων κερδών. Από τα δεδουλευμένα, αυτά που συνήθως υπόκεινται σε υποκειμενική διαχείριση είναι :

- ✓ Η διενέργεια αποσβέσεων όταν μία εταιρεία εισάγεται στο χρηματιστήριο
- ✓ Οι προβλέψεις για επισφάλειες από απαιτήσεις τραπεζών και ασφαλιστικών φορέων.
- Ένα αυξανόμενο κενό ανάμεσα στο κέρδος όπως προκύπτει από τις οικονομικές καταστάσεις και του φορολογητέου κέρδους.

Για άλλη μία φορά, είναι θεμιτό για μία εταιρεία να ακολουθεί διαφορετικές μεθόδους για τη χρηματοοικονομική απεικόνιση της και διαφορετικές για τη φορολογικής λογιστικής της. Παρόλα αυτά, όπως και παραπάνω η σχέση που διέπει τα δύο μεγέθη θα πρέπει να είναι σταθερή εάν δεν αλλάξει κάτι στα λογιστικά ή φοροτεχνικά πρότυπα. Κατά συνέπεια, οποιαδήποτε αλλαγή στη σχέση αυτών υποδεικνύει ότι η χρηματοοικονομική πληροφόρηση έχει γίνει πιο επιθετική για τους μετόχους.

- Απροσδόκητα μεγάλες παραγραφές περιουσιακών στοιχείων

Αυτό είναι μία ένδειξη ότι η διεύθυνση δυσκολεύεται στο να υιοθετήσει τις αλλαγές που προκύπτουν και έχουν αντίκτυπο στην εταιρεία λογιστικά.

- Φτωχοί εσωτερικοί μηχανισμοί διακυβέρνησης
- Συναλλαγές αναμεταξύ συσχετιζόμενων μερών
- Εξειδικευμένες ελεγκτικές γνωμοδοτήσεις ή αλλαγές σε ανεξάρτητους ελεγκτές χωρίς επαρκή δικαιολογία.

Οι Magrath και Weld (2002), επίσης εξέτασαν σε ένα άλλο άρθρο τις ενδείξεις παραποίησης του οικονομικού αποτελέσματος, και αναγνώρισαν, επιγραμματικά,

κάποιες βασικές σχέσεις που θα πρέπει να προβληματίσουν τους επενδυτές και τους ελεγκτές εάν διαπιστωθούν:

- Ταμειακές ροές που δε συσχετίζονται με τα κέρδη
- Εισπρακτές απαιτήσεις που δε συσχετίζονται με τα έσοδα
- Αποθεματικά που δε σχετίζονται με στοιχεία του Ισολογισμού
- Εξαγορές χωρίς φανερό επιχειρηματικό σκοπό
- Κέρδη που με συνέπεια και ακρίβεια αντιστοιχούν στις προσδοκίες των αναλυτών.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Κεφάλαιο 6. Μεθοδολογία Έρευνας

6.1 Σκοποί της Έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η ανάλυση των εκθέσεων ελέγχου των 126 προμηθευτριών εταιρειών της μεγάλης αλυσίδας Λιανικής που βρίσκεται υπό εξέταση. Σκοπός είναι να βαθμολογηθούν οι εταιρείες με βάση την οικονομική τους υγεία βασιζόμενοι σε συγκεκριμένους δείκτες και στη συνέχεια να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με τις παρατηρήσεις που εμφανίζονται στα πιστοποιητικά ελέγχου προκειμένου να εξετάσουμε εάν τα στοιχεία του ισολογισμού και οι Δείκτες που προκύπτουν από μόνοι τους αρκούν για να δώσουν ένα αξιόπιστο αποτέλεσμα σχετικά με την υγεία των εν λόγω προμηθευτών.

6.2 Επιλογή Δείγματος

Ως γνωστόν, ο κλάδος που δραστηριοποιείται μία επιχείρηση επηρεάζει το επιχειρηματικό της προφίλ. Το υπό εξέταση δείγμα αφορά εταιρείες εισαγωγικές και μη που προμηθεύουν μεγάλη εταιρεία λιανικής και αποτελείται από 126 επιχειρήσεις. Κύριες πηγές δεδομένων αποτέλεσαν οι δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις και τα προσαρτήματα αυτών στον ελληνικό οικονομικό τύπο και η βάση δεδομένων του χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών. Η Συλλογή στοιχείων έχει γίνει διαχρονικά, αρχής γενομένης του έτους 2012. Κατά συνέπεια υπάρχουν χρηματοοικονομικά στοιχεία για κάθε εταιρεία, για τα έτη 2012-2013. Αξίζει να σημειωθεί ότι, όπως προαναφέρεται και στο κεφάλαιο 1 σχετικά με την Οικονομική Κρίση, το έτος 2013 σε σχέση με το 2012 παρουσιάζει μία κάποια ανάκαμψη σε βασικούς δείκτες και άρα αναμένουμε μία τάση βελτίωσης στη χρηματοοικονομική υγεία των υπό εξέταση εταιρειών.

Οι υπό εξέταση εταιρείες που επιλέχθηκαν είναι οι παρακάτω:

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ	
ACCORDO A.E	MARIGOLD PLANTS A.E.
ADM AEE	MIK EUROPE AE
ALFA LAMDA AE	NATURALIA E.Π.Ε
ALUMINCO AE	NEXANS ΕΛΛΑΣ Α.Β.Ε
ANSO Μ.ΕΠΕ	NOVATEX Α.Ε.
APERTO ALUM GROUP ΕΠΕ	NOVENTA AE
BERLING	PIPELIFE ΕΛΛΑΣ ΑΕ
BIG SOLAR Φ.Β ΣΥΣΤΗΜ.ΑΕ	ROBERT BOSCH Α.Ε.
CANDAPLAST ABEE	ROLLEX - ΜΑΝΤΟΥΔΗΣ ΑΒΕΕ
CARMYCO AE	ROTOSAL-ΣΥΡΜΟΣ-ΛΕΒΑΝΤΗΣ ΑΒΕΕ
CONVEX Α.Ε.Β.Ε	SCHNEIDER ELECTRIC AE
COSMOSOLAR ΕΠΕ	SUN Α.Ε
CRYSTAL AUDIO ΗΧΟΣ&ΕΙΚΟΝΑ ΑΕ	TOP ELECTRONICS Α.Ε
DIGITECH AE	YTONG POROMPETON
EGLO ΕΛΛΑΣ Α.Ε.	ΑΕΝΑΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ
ELCO ΒΑΓΙΩΝΗΣ Α.Ε.	ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ - ΤΣΙΜΕΝΤΟ
EMCO Α.Ε	ΑΚΜΩΝ Α.Ε
EUROLAMP Α.Β.Ε.Ε	ΑΚΡΟΛΙΘΟΣ Α.Β.Ε.Ε.
ΕΤΕΜ	ΑΦΟΙ ΓΙΑΝΝΙΔΗ Α.Ε
FIBER TEX ΑΕΒΕ	ΑΦΟΙ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ
FIBROTERMICA HELLAS Α.Ε	ΑΦΟΙ ΛΙΑΝΟΥ
FOURLIS TRADE ΑΕΒΕ	ΑΦΟΙ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΥ Ε.Π.Ε
HACO Α.Ε.Β.Ε.	ΒΕΡΥΚΟΚΟΣ ΑΒΕΕ
HELLASOD LOGISTICS ΕΠΕ	ΒΙΟΚΑΡΠΕΤ Α.Ε.
HERONIA LIGHTING ΕΠΕ	ΒΙΟΚΕΦ Ν. Θ.ΚΑΚΚΟΣ Α.Ε
INTERSYS. Α.Ε	ΒΙΟΜΠΛΟΚ ΧΛΙΑΠΗΣ ΑΕ
KARCHER ΑΕΕ	ΒΙΟΠΡΟΣ ΑΒΕΕ
KNAUF ΓΥΨΟΠΟΙΙΑ Α.Β.Ε.Ε.	ΒΙΟΡΟΛ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ

ΚΥΣΟ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ Α.Ε.	ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ SYSTEMS Α.Ε.
ΓΑΛΛΗΣ Α.Ε.Β.Ε	Γ.Ε ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α.Ε.Ε
Δ & Ι ΔΑΜΚΑΛΙΔΗΣ Α.Ε	ΚΥΚΛΩΨ Α.Ε
Δ. ΤΣΑΚΩΝΑΣ-Κ.ΜΟΝΟΣ	ΛΙΑΝΟΣ ΕΠΟΧΙΑΚΑ ΑΕ
ΔΗΛΟΣ ΑΕ	ΜΑΘΙΟΣ ΠΥΡΙΜΑΧΑ Α.Ε.
ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΕ	ΜΑΝΟΥΣΟΣ ΚΛΑΠΑΚΗΣ ΑΒΕΕ
ΔΡ.ΣΤΕΦ.ΠΑΤΕΡΑΣ ΒΙΒΕΧΡΩΜ Α.Ε	ΜΑΡΜΟΥΡΗΣ ΑΕ
ΕΚΔ. Δ. ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ Ε.Π.Ε	ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ ΑΒΕΕ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΕΡΙΩΝ Α.Ε	ΜΕΤΑΛΟΡ ΑΒΕΕ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΕΓΚΡΑΝ ΑΕΒΕ	ΜΠΙΝΗΣ ΑΕΕ
ΕΜΜ.ΚΟΥΒΙΔΗΣ ΑΒΕΕ	Ν.ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ Α.Ε
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΣΙΑΛΟΥ ΕΠΕ	ΝΕΑ ΦΕΡΤΙΛ Α.Ε.
ΕΠ.ΒΕΝΤΟΥΡΗΣ-ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΑΕΒΕ	ΝΙΚ. ΠΑΛΤΟΓΛΟΥ ΠΛΑΣΤΙΚΑ
ΕΥΡΩΧΑΡΤΙΚΗ ΑΕΒΕ	ΝΤΕΚΟΠΛΑΝ Α.Ε
ΖΩΓΟΜΕΤΑΛ	ΝΤΡΟΥΚΦΑΡΜΠΕΝ
ΘΡΑΚΩΝ ΚΟΝΙΑΜΑΤΑ ΘΡΑΚΗΣ ΑΕΒΕ	ΟΜΙΛΟΣ ΗΛΙΟΥ Α.Ε.Ε
Ι.Γ.ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕ	Π.Ε. ΚΑΣΙΝΑΚΗΣ ΑΕ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΝ.ΤΑΓΚΛΗΣ ΑΕΒΕ	Π.Η ΚΑΤΣΑΦΑΝΑΣ ΑΕΕ
Κ. ΜΠΟΥΤΣΙΚΑΚΗΣ Α.Ε	Π.ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕΒΕ
Κ.ΔΟΥΚΑΣ ΑΕΒΕ-FRUIT HELLAS	ΠΑΓΟΥΝΗΣ Α.Ε.
ΚΕΡΑΜΟΥΡΓΙΑ ΒΟΡ. ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε	ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Α.Ε.Β.Ε
ΚΙΚΕΡΩΝ ΕΛΛΑΣ-BOILERS	ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΕΜΠΟΡΚΗ ΕΙΣΑΓ.ΕΠΕ
ΚΟΡΝΗΛΑΚΗΣ ΑΒΕΕ	ΠΥΡΑΜΙΣ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΑ ΑΕ
Σ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ ΑΕΒΕ	ΣΠΙΤΙ & ΕΞΟΧΗ ΕΠΕ
ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΛΩΛΟΣ ΑΕ	ΣΤΕΛΙΟΣ&ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΛΑΧΟΣ ΑΕΒΕ
ΣΙΚΑ ΕΛΛΑΣ ΑΒΕΕ	ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΥΔΑΚΗΣ ΑΕ
ΣΚΟΡΔΑΚΗΣ ΑΕ	ΤΕΧΝΙΚΟΥΛ ΑΒΕΕ

Πίνακας 9. Προμηθεύτριες εταιρείες – Σύνολο Δείγματος

6.3 Συγκέντρωση Δεδομένων

Για όλες αυτές τις εταιρείες συγκεντρώθηκαν και κατεγράφησαν τα παρακάτω οικονομικά μεγέθη.

- *Κύκλος Εργασιών 2013- Κύκλος Εργασιών 2012- Μεταβολή επί τοις εκατό*
- *Μικτό Κέρδος 2013- Μικτό Κέρδος 2012- Μεταβολή επί τοις εκατό*
- *Τόκοι Χρεωστικοί*
- *Κέρδη Προ Φόρων*
- *Κέρδη Προ Φόρων και Τόκων (EBIT)*
- *Περιθώριο Κέρδους Προ Φόρων και Τόκων (EBIT Margin)*
- *Πελάτες 2013-Πελάτες 2012*
- *Προμηθευτές 2013-2012*
- *Ίδια Κεφάλαια*
- *Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις- Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις-Σύνολο Υποχρεώσεων*
- *Συσσωρευμένα Αποτελέσματα εις Νέον*
- *Μετοχικό Κεφάλαιο*
- *Περιθώριο Μεικτού Κέρδους- Βαθμολογία Περιθωρίου Μεικτού Κέρδους*
- *Περιθώριο Καθαρού Κέρδους- Βαθμολογία Περιθωρίου Καθαρού Κέρδους*
- *Τραπεζικός Δανεισμός προς Ίδια Κεφάλαια- Βαθμολογία Τραπεζικού Δανεισμός προς Ίδια Κεφάλαια*
- *Κεφαλαιακή Διάρθρωση- Βαθμολογία Κεφαλαιακής Διάρθρωσης*
- *Γενική Ρευστότητα- Βαθμολογία Γενικής Ρευστότητας*
- ***Συνολική Βαθμολογία***

Πρέπει να τονιστεί ότι για τον υπολογισμό των παραπάνω μεταβλητών δεν χρησιμοποιήθηκαν οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών, δηλαδή του Ομίλου κάθε εταιρείας, αλλά αποκλειστικά οι εταιρείες ξεχωριστά. Επιπλέον, πρέπει να αναφερθεί ότι οι οικονομικές καταστάσεις συντάχθηκαν τόσο από Ελληνικά όσο και από Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.

6.4 Μεθοδολογία της Έρευνας

Πέρα από την ανάλυση ορισμένων οικονομικών μεγεθών και δεικτών η έρευνα διεξήχθη με τη μέθοδο ανάλυσης περιεχομένου (content analysis). Σύμφωνα με αυτή, ποσοτικοποιήθηκαν ποιοτικά χαρακτηριστικά τα οποία προέκυψαν από την ανάλυση των παρατηρήσεων των οικονομικών καταστάσεων.

Στη συνέχεια επιχειρήθηκε μία βαθμολόγηση του συνόλου του δείγματος με βάση συγκεκριμένα κριτήρια που η επιχείρηση θεώρησε σημαντικά για τη βιωσιμότητα των προμηθευτών της.

Τα κριτήρια αυτά συνοψίζονται παρακάτω:

- **Περιθώριο Μικτού Κέρδους**

Ο δείκτης αυτός είναι σημαντικός για τις βιομηχανικές και εμπορικές επιχειρήσεις, διότι παρέχει ένα μέτρο αξιολόγησης της αποδοτικότητας τους. Μια επιχείρηση θεωρείται επιτυχημένη, όταν έχει μεγάλο ποσοστό μικτού κέρδους, που να της επιτρέπει να καλύπτει τα λειτουργικά και άλλα έξοδα της και συγχρόνως της αφήνει ικανοποιητικό καθαρό κέρδος σε σχέση με τις πωλήσεις και τα ίδια κεφάλαια που απασχολεί.

- ✓ Ένας υψηλός δείκτης δείχνει την ικανότητα της διοίκησης να επιτυγχάνει φθηνές αγορές και να πουλάει σε υψηλές τιμές ενώ ένας χαμηλός δείκτης δείχνει το αντίθετο.

Αριθμοδείκτης Μικτού Περιθωρίου Κέρδους=

Μικτά Κέρδη Εκμετάλλευσης

Καθαρές Πωλήσεις Χρήσης

- **Περιθώριο Καθαρού Κέρδους**

Ο αριθμοδείκτης καθαρού περιθωρίου κέρδους μας δείχνει το ποσοστό του κέρδους που απομένει στην εταιρεία αν αφαιρέσουμε τα λειτουργικά έξοδα.

- ✓ Υψηλό ποσοστό σημαίνει ότι η επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να αποθεματοποιήσει τα κέρδη της για να τα επενδύσει ή να τα χρησιμοποιήσει με άλλο τρόπο στο μέλλον. Χαμηλό ποσοστό δείχνει ότι η επιχείρηση δεν είναι επικερδής.

Αριθμοδείκτης Καθαρού Περιθωρίου Κέρδους=

Καθαρά Κέρδη Εκμετάλλευσης

Καθαρές Πωλήσεις

- **Τραπεζικός Δανεισμός/Ίδια Κεφάλαια**

Ο αριθμοδείκτης Τραπεζικός Δανεισμός προς Ίδια Κεφάλαια μας δείχνει τι ποσοστό των Ίδιων Κεφαλαίων αντιπροσωπεύει ο Τραπεζικός Δανεισμός της εταιρείας.

- ✓ Υψηλό ποσοστό σημαίνει ότι η επιχείρηση είναι σημαντικά εκτεθειμένη στον τραπεζικό δανεισμό. Χαμηλό ποσοστό μας δείχνει ότι η δραστηριότητα της εταιρείας χρηματοδοτείται κυρίως από κεφάλαια της ίδιας της εταιρείας.

Αποδεκτή έκθεση στο δανεισμό θεωρείται αυτή που δεν ξεπερνάει το 60% των Ίδιων Κεφαλαίων της εταιρείας.

Αριθμοδείκτης Τραπεζικού Δανεισμού προς Ίδια
Κεφάλαια=

Τραπεζικός Δανεισμός

Ίδια Κεφάλαια

- **Κεφαλαιακή Διάρθρωση**

Ο αριθμοδείκτης της Κεφαλαιακής Διάρθρωσης μας δείχνει κατά πόσο η λειτουργική δραστηριότητα της εταιρείας στηρίζεται στα δικά της κεφάλαια ή σε κεφάλαια τρίτων.

- ✓ Υψηλός δείκτης (>2) σημαίνει πως η εξάρτηση της εταιρείας από κεφάλαια τρίτων είναι σημαντική και πως η εξασφάλιση των πιστωτών είναι περιορισμένη. Χαμηλός δείκτης (<1) μας δείχνει πως η εταιρεία στηρίζεται κυρίως στα δικά της κεφάλαια και πως η ασφάλεια των πιστωτών της είναι ικανοποιητική.

Αριθμοδείκτης Κεφαλαιακής Διάρθρωσης=

Σύνολο Υποχρεώσεων

Ίδια Κεφάλαια

- **Γενική Ρευστότητα**

Ο αριθμοδείκτης Γενικής Ρευστότητας μας δείχνει την δυνατότητα της επιχείρησης να ξεπληρώνει τις υποχρεώσεις της που πρέπει να αποπληρωθούν μέσα στο έτος, μέσα από τα τραπεζικά της διαθέσιμα ή άλλα περιουσιακά στοιχεία εύκολα ρευστοποιήσιμα.

- ✓ Υψηλός δείκτης σημαίνει ότι η επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να καλύπτει τις υποχρεώσεις της. Χαμηλός δείκτης μας δείχνει ότι η επιχείρηση παρουσιάζει δυσκολία να πληρώσει μακροχρόνια τις υποχρεώσεις της.

Αριθμοδείκτης Γενικής Ρευστότητας=

Σύνολο Κυκλοφορούντος Ενεργητικού

Σύνολο Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων

Με βάση τα παραπάνω κριτήρια, πραγματοποιήθηκε μία βαθμολόγηση των προμηθευτών προκειμένου να αποκτήσουμε μία εικόνα σχετικά με τη υγεία των επιχειρήσεων που αντιπροσωπεύουν. Ο τρόπος βαθμολογίας των αριθμοδεικτών συνοψίζεται στο Παράρτημα Α. Στο τέλος της βαθμολόγησης, υπολογίστηκε ένα total score, που αποτελούσε το άθροισμα της βαθμολογίας των επιμέρους δεικτών.

6.5 Ανάλυση της μεθοδολογίας

Προκειμένου να αναλύσουμε το δείγμα μας, δημιουργήθηκε ένας πίνακας σε ένα αρχείο Microsoft Excel. Στο πίνακα περιλαμβάνονταν όλα τα στοιχεία που αναφέρονται παραπάνω, (παράγραφος 6.3) και συγκεντρώθηκαν από τους ισολογισμούς. Επίσης, συμπεριλήφθηκε και η βαθμολογία η συνολική για κάθε επιχείρηση. Στο Παράρτημα Β, φαίνεται μόνο οι βαθμολογίες καθώς περιέχονται πάρα πολλά στοιχεία στο πίνακα που δε μπορούν να απεικονιστούν σε μία σελίδα. Στη συνέχεια, με βάση αυτή τη βαθμολογία την οποία ορίσαμε αποκλειστικά εμείς, αναδείχθηκαν οι 10 καλύτερες επιχειρήσεις από την άποψη χρηματοοικονομικής υγείας και βιωσιμότητας. Στη συνέχεια διαβάσαμε και αναλύσαμε τις παρατηρήσεις του κάθε πιστοποιητικού ελέγχου για να διαπιστώσουμε τη γνώμη των ελεγκτών.

6.6 Αποτελέσματα Έρευνας

Στο Παρακάτω Πίνακα παρατίθενται κάποια βασικά οικονομικά μεγέθη ως μέσοι όροι για το σύνολο του δείγματος.

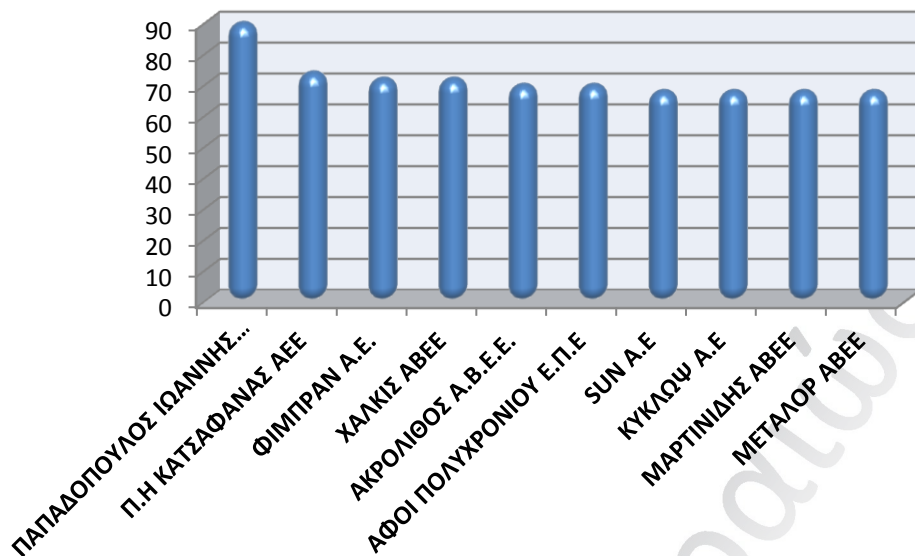
Πίνακας 10. Βασικά Οικονομικά Μεγέθη των υπό εξέταση εταιρειών

Μ.Ο. Κύκλου Εργασιών	20.674.738 €
Μ.Ο. Προ Φόρων Αποτελεσμάτων	-2.086.344 €
Μ.Ο. Μεικτού Περιθωρίου Κέρδους	26.59%
Μ.Ο. Καθαρού Περιθωρίου Κέρδους	1.84%
Μ.Ο. Τραπεζικού. Δανεισμού / ΙΚ	-178,89%
Μ.Ο. Κεφαλαιακής Διάρθρωσης	-1.3
Μ.Ο. Γενικής Ρευστότητας	4.82

Στη συνέχεια, παρατίθεται η ανάλυση για τις 10 καλύτερες εταιρείες σύμφωνα με τη βαθμολόγηση βάσει των κριτηρίων που θέσαμε.

Πίνακας 11. Βαθμολόγηση των υπό εξέταση εταιρειών (TOP Αξιολόγησης)

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ	Περιθ Μικτού Κέρδους SCORE	Περιθ Καθ Κέρδ SCORE	Τραπ Δαν / ΙΚ SCORE	Κεφ Διάρθρ SCORE	Γεν Ρευστ SCORE	TOT SCORE
1. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Α.Ε.Β.Ε	16	16	20	18	20	90
2. Π.Η ΚΑΤΣΑΦΑΝΑΣ ΑΕΕ	12	2	20	20	20	74
3. ΦΙΜΠΡΑΝ Α.Ε.	10	4	20	20	18	72
4. ΧΑΛΚΙΣ ΑΒΕΕ	8	12	20	20	12	72
5. ΑΚΡΟΛΙΘΟΣ Α.Β.Ε.Ε.	16	12	20	18	4	70
6. ΑΦΟΙ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΥΕ.Π.Ε	14	20	20	4	12	70
7. SUN Α.Ε	14	10	20	18	6	68
8. ΚΥΚΛΩΨ Α.Ε	10	2	20	20	16	68
9. ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ ΑΒΕΕ	16	6	20	20	6	68
10. ΜΕΤΑΛΟΡ ΑΒΕΕ	18	0	20	20	10	68

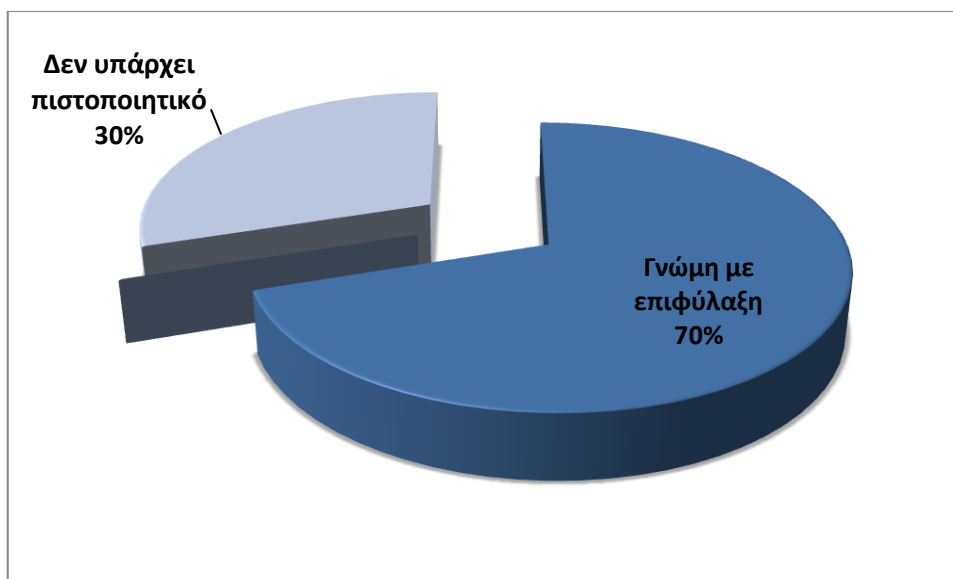

Γράφημα 3. Απεικόνιση Βαθμολογίας των 10 υγιέστερων προμηθευτών

Διαπιστώνουμε ότι όντως από τις 10 καλύτερες οι 7 έχουν πιστοποιητικό ελέγχου και οι 3 όχι. Μάλιστα στις 7 αυτές έχει διατυπωθεί και γνώμη με επιφύλαξη.

Είδος Γνώμης	Σύμφωνη Γνώμη	0
	Γνώμη με επιφύλαξη	7
	Αδυναμία Έκφρασης Γνώμης	0
	Αντίθετη Γνώμη	0
	Δεν υπάρχει πιστοποιητικό	3

Γράφημα 4. Είδος Γνώμης στις παρατηρήσεις του υπό εξέταση δείγματος

Οι παρατηρήσεις που εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα είναι οι παρακάτω. (Αναλυτικά παρατίθενται οι παρατηρήσεις- όπου κατέστη δυνατή η μεταφορά τους- στο παράρτημα Γ.)

Πίνακας 12. Συχνότητα Εμφάνισης παρατηρήσεων στα πιστοποιητικά του υπό εξέταση δείγματος

Παρατηρήσεις Ισολογισμών 2013	Συχνότητα Εμφάνισης
Μη διενέργεια Προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις και απαιτήσεις σε καθυστέρηση	7
Υπάρχουν ανέλεγκτες φορολογικές δηλώσεις προηγούμενων χρήσεων	6
Μη διενέργεια Προβλέψεων για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία	4
Μη διενέργεια πρόβλεψης υποτίμησης συμμετοχών	1
Μη σχηματισμός πρόβλεψης επιβάρυνσης από ενδεχόμενο έλεγχο αφορολόγητου	1
Δε διενεργήθηκαν αποσβέσεις επί ενσώματων ακινητοποιήσεων	1

Η ανάλυση των παρατηρήσεων των ορκωτών στους ισολογισμούς των υγιέστερων προμηθευτών της εταιρείας μας οδηγεί σε σημαντικά συμπεράσματα. Αρχικά, θα πρέπει να τονιστεί ότι διαβάζοντας τις παρατηρήσεις στα σχόλια των ορκωτών σχετικά με την αλλοίωση των αποτελεσμάτων των υπό εξέταση εταιρειών, διαπιστώσαμε ότι συνάδουν με τις τεχνικές παραποίησης οι οποίες αναλύθηκαν στο 4^ο κεφάλαιο. Επίσης, πολλές παρατηρήσεις σχετίζονται με την ελληνική νομοθεσία σχετικά με θέματα φορολογίας.

Η πιο συχνή παρατήρηση φαίνεται να είναι η μη διενέργεια προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις και απαιτήσεις σε καθυστέρηση. Κάτι τέτοιο είναι απόλυτα αναμενόμενο στο συνεχώς ασταθές οικονομικό περιβάλλον που ζούμε. Όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει και τους λογαριασμούς απαιτήσεων των εταιρειών δημιουργώντας πολλούς επισφαλείς πελάτες. Κατ' επέκταση, η κακή διαχείριση του λογαριασμού των επισφαλών πελατών ή η εσκεμμένη παράλειψη που οδηγεί σε αυξημένο λογαριασμό ΙΚ και χαμηλότερες Ζημίες, έχει σαν αποτέλεσμα τη παραποίηση.

Η επόμενη παρατήρηση που εμφανίζεται συχνότερα είναι οι ανέλεγκτες φορολογικά δηλώσεις προηγούμενων χρήσεων. Αναλυτικότερα, 6 στις 10 εταιρείες, δεν είχαν ελεγχθεί φορολογικά για τις δηλώσεις που είχαν υποβάλλει στο παρελθόν με συνέπεια, τα φορολογικά τους αποτελέσματα να μην έχουν καταστεί οριστικά. Υπάρχει λοιπόν, μια παραποίηση του αποτελέσματος δεδομένου ότι δεν συνυπολογίζονται ενδεχόμενες υποχρεώσεις που θα οδηγήσουν στην μείωση του τελικού αποτελέσματος. Θα πρέπει να τονιστεί, ότι η ύπαρξη της παρατήρησης αυτής συνδέεται με την ιδιαιτερότητα του ελληνικού φορολογικού περιβάλλοντος. Είναι γεγονός, ότι δεν έχει συμφωνηθεί μεταξύ των ελεγκτών σχετικά με το που θα εμφανίζεται αυτή η παρατήρηση. Υπάρχουν περιπτώσεις που παρουσιάζονται ως παρατήρηση στο κύριο μέρος του υπομνήματος και περιπτώσεις που παρουσιάζονται στα θέματα έμφασης. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι οι εταιρείες παρουσιάζουν και αντικειμενικές δυσκολίες στο να εκτιμήσουν αξιόπιστα ενδεχόμενους φόρους που μπορούν να προκύψουν από φορολογικούς ελέγχους.

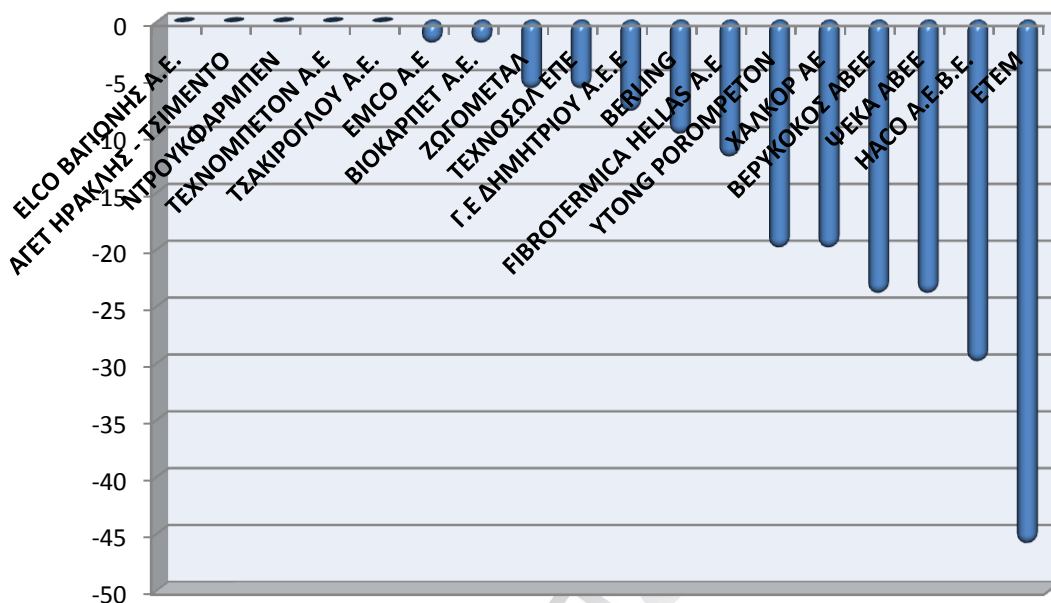
Επόμενη σε σειρά εμφάνισης είναι η Μη διενέργεια Προβλέψεων για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία για συνταξιοδότηση. Η παρατήρηση αυτή συνδέεται φυσικά με αλλοίωση αποτελεσμάτων, εφόσον οι προβλέψεις φαίνονται μειωμένες και τα Ίδια κεφάλαια αυξημένα και οι Ζημιές προηγούμενων χρήσεων ισόποσα μικρότερες. Ωστόσο, συνδέεται επίσης και με τη σκοπιά που λειτουργούν οι εταιρείες στη καθημερινότητα τους δίνοντας έμφαση κυρίως με τη φοροκεντρική προσέγγιση της λογιστικής και όχι με τη μακροπρόθεσμη λειτουργία της.

Τέλος, οι υπόλοιπες παρατηρήσεις, όπως ο μη σχηματισμός πρόβλεψης επιβάρυνσης από ενδεχόμενο έλεγχο αφορολόγητου, η μη διενέργεια αποσβέσεων επί ενσώματων ακινητοποιήσεων και η μη διενέργεια πρόβλεψης απαξίωσης αποθεμάτων είναι πιο σπάνιες σε σχέση με τις ανωτέρω.

Στη συνέχεια αναλύσαμε τις εταιρείες οι οποίες είχαν τη χειρότερη επίδοση, δηλαδή μικρότερη του μηδενός με βάση τη κλίμακα βαθμολόγησης που θέσαμε αρχικά. Στο παρακάτω πίνακα φαίνεται η βαθμολογία για κάθε μία από αυτές.

<i>Πίνακας 13. Βαθμολόγηση των υπό εξέταση εταιρειών (FLOP Αξιολόγησης)</i>						
	Περιθ Μικτού Κέρδους SCORE	Περιθ Καθ Κέρδ SCORE	Τραπ Δαν / ΙΚ SCORE	Κεφ Διάρθρ SCORE	Γεν Ρευστ SCORE	TOT SCORE
ELCO ΒΑΓΙΩΝΗΣ Α.Ε.	8	-6	-2	10	-10	0
ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ - ΤΣΙΜΕΝΤΟ	0	-20	12	14	-6	0
ΝΤΡΟΥΚΦΑΡΜΠΕΝ	12	2	-4	-2	-8	0
ΤΕΧΝΟΜΠΕΤΟΝ Α.Ε	6	4	-4	2	-8	0
ΤΣΑΚΙΡΟΓΛΟΥ Α.Ε.	16	-4	-4	-2	-6	0
EMCO Α.Ε	18	0	-12	-6	-2	-2
ΒΙΟΚΑΡΠΕΤ Α.Ε.	6	-4	-4	-2	2	-2
ΖΩΓΟΜΕΤΑΛ	8	0	-10	-6	2	-6
ΤΕΧΝΟΣΩΛ ΕΠΕ	8	-2	-2	-2	-8	-6
Γ.Ε ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α.Ε.Ε	16	4	-12	-6	-10	-8
BERLING	14	2	-18	-10	2	-10
FIBROTERMICA HELLAS Α.Ε	4	-2	-6	-4	-4	-12
ΥΤΟΝΓ ΡΟΡΟΜΠΕΤΟΝ	6	-10	-8	-12	4	-20
ΧΑΛΚΟΡ ΑΕ	2	0	-16	-8	2	-20
ΒΕΡΥΚΟΚΟΣ ΑΒΕΕ	16	-2	-20	-20	2	-24
ΨΕΚΑ ΑΒΕΕ	16	0	-18	-20	-2	-24
HACO Α.Ε.Β.Ε.	14	6	-20	-20	-10	-30

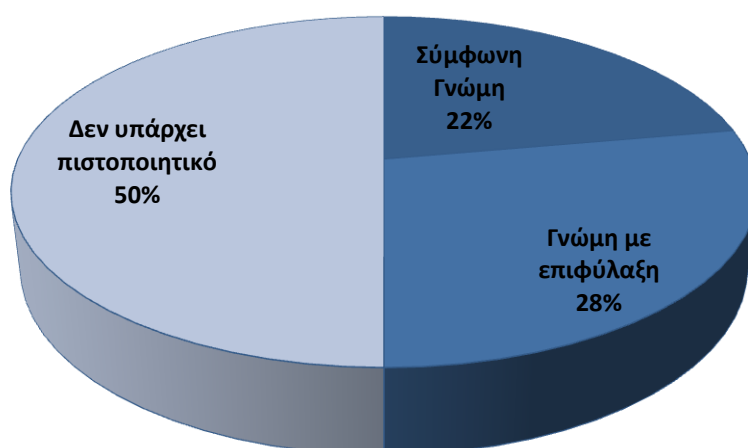
ΕΤΕΜ	4	-12	-20	-12	-6	-46
------	---	-----	-----	-----	----	-----

Γράφημα 5. Απεικόνιση Βαθμολογίας των προμηθευτών με βαθμολογία μικρότερη του μηδενός.

Διαπιστώνουμε ότι όντως από τις παραπάνω 18 επιχειρήσεις οι 9 δεν έχουν πιστοποιητικό ελέγχου. Ακριβώς οι μισές. Από τις λοιπές, στις 4 έχει διατυπωθεί γνώμη χωρίς επιφύλαξη. Παραστατικότερα, φαίνονται παρακάτω:

Είδος Γνώμης	Σύμφωνη Γνώμη	4
	Γνώμη με επιφύλαξη	5
	Αδυναμία Έκφρασης Γνώμης	0
	Αντίθετη Γνώμη	0
	Δεν υπάρχει πιστοποιητικό	9

Γράφημα 5. Είδος Γνώμης στις παρατηρήσεις των προμηθευτών με βαθμολογία μικρότερη του μηδενός.

Οι παρατηρήσεις που εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα είναι οι παρακάτω.

Πίνακας 14. Συχνότητα Εμφάνισης παρατηρήσεων στα πιστοποιητικά του υπό εξέταση δείγματος

Παρατηρήσεις Ισολογισμών 2013	Συχνότητα Εμφάνισης
Υπάρχουν ανέλεγκτες φορολογικές δηλώσεις προηγούμενων χρήσεων	5
Μη διενέργεια Προβλέψεων για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία	3
Μη διενέργεια Προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις και απαιτήσεις σε καθυστέρηση	3
Δε διενεργήθηκαν αποσβέσεις επί ενσώματων ακινητοποιήσεων	2
Δε διενεργήθηκαν αποσβέσεις επί εξόδων εγκαταστάσεως	1
Μη διενέργεια πρόβλεψης απαξίωσης αποθεμάτων	2
Στο λογαριασμό «Λοιπά Έξοδα Εγκατάστασης» κεφαλοποιηθηκαν λανθασμένα λειτουργικές δαπάνες ή άλλα έξοδα και ζημιές.	1

Παρόμοιες είναι οι παρατηρήσεις και σε αυτό ο δείγμα με τη διαφορά ότι στο συγκεκριμένο οι επισφαλείς απαιτήσεις δεν είναι η πιο συχνή παρατήρηση. Αξίζει ωστόσο να παρατηρήσουμε ότι για το συγκεκριμένο δείγμα είναι ενδεικτικό ότι οι μισοί ισολογισμοί δε φέρουν πιστοποιητικά ορκωτών, γεγονός που θα πρέπει να σχετίζεται άμεσα με την υγεία των συγκεκριμένων εταιρειών. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, οι παρατηρήσεις των ορκωτών και κατά επέκταση η ελεγκτική ενισχύει την υγεία και τη διαφάνεια στις επιχειρήσεις.

6.7 Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήταν η εξέταση του θέματος της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εμπειρικό επίπεδο. Η ανασκόπηση της υπάρχουσας αρθρογραφίας κατέδειξε την ύπαρξη σημαντικών κινήτρων προκειμένου να αλλοιωθούν τα οικονομικά αποτελέσματα τα οποία συνοδεύονται και από τις αρμόζουσες τεχνικές.

Με βάση την ανάλυση βασικών οικονομικών μεγεθών και δεικτών σε σχέση με το υπό εξέταση δείγμα εταιρειών προέκυψαν σημαντικά συμπεράσματα. Καταρχήν, συγκεντρώνοντας χρηματοοικονομικά στοιχεία και αναλύοντας δείκτες μπορούμε να έχουμε μία σαφή εικόνα για την υγεία μιας επιχείρησης, καταλήγουμε όμως πως τα σχόλια των ορκωτών μας δίνουν μία βαθύτερη θεώρηση των πραγμάτων. Δεδομένης της τάσης για παραποίηση που αναλύθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, μία εταιρεία στα πλαίσια της ανάλυσης των προμηθευτών της και των δυνατών και αδύνατων σημείων τους δε θα πρέπει να αρκείται σε μία απλή συλλογή στοιχείων και βαθμολόγηση αυτών αλλά θα πρέπει να ελέγχει το βαθμό αλλοίωσης των αποτελεσμάτων της εκάστοτε εταιρείας ώστε να έχει τη σωστή εικόνα για αυτή. Είδαμε ότι ακόμα και για τις δέκα καλύτερες προμηθεύτριες εταιρείες που μελετήσαμε, στις επτά υπήρχαν σημάδια παραποίησης. Το σωστό θα ήταν να αναμορφωθούν τα αποτελέσματα με βάση τις παρατηρήσεις των ορκωτών και τότε μόνο να συγκριθούν μεταξύ τους.

Προκειμένου να διεξαχθεί η εμπειρική ανάλυση, χρησιμοποιήσαμε τους ισολογισμούς μεγάλης εταιρείας Λιανικού Εμπορίου. Συγκεκριμένα, συγκεντρώθηκαν οι ισολογισμοί

από 126 προμηθεύτριες ελληνικές εταιρείες. Στη προσπάθεια μας να αξιολογηθούν οι προμηθευτές αυτοί με κριτήριο τη βιωσιμότητα τους και την οικονομική τους ευρωστία, εξάγαμε με τα χρηματοοικονομικά δεδομένα των ισολογισμών κάποιους δείκτες σχετικούς. Στη συνέχεια, με βάση αυτούς και μία κλίμακα βαθμολόγησης που προέκυψε για να καταταχθούν με βάση τα κριτήρια αυτά, αναδείχθηκαν οι 10 καλύτερες εταιρείες. Από αυτές οι 7 είχαν σχόλια ορκωτών που παραπέμπουν σε ηθελημένη ή 'όχι παραποίηση των αποτελεσμάτων τους. Η έρευνα επίσης κατέδειξε ότι στη πλειοψηφία του εξεταζόμενου δείγματος οι ορκωτοί ελεγκτές δεν εκφράζουν σύμφωνη γνώμη σε σχέση με την ακρίβεια των μεγεθών στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και άρα **διατυπώνουν παρατηρήσεις**. Η πιο συχνή παρατήρηση είναι ο μη σχηματισμός προβλέψεων ή οι μειωμένες προβλέψεις στα πιστοποιητικά ελέγχου με άμεση επίπτωση στα αποτελέσματα και στα Ίδια κεφάλαια των επιχειρήσεων. Επίσης, πολλές επιχειρήσεις παρατηρούνται ότι δεν έχουν ελεγχθεί σε όλες τις φορολογικές χρήσεις τους. Αυτό έχει ως συνέπεια ενδεχομένως την φορολογική επιβάρυνση αυτών για τις χρήσεις που θα οριστικοποιηθούν στο μέλλον.

6.8 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Όπως προαναφέρθηκε, η επεξεργασία των δεδομένων του δείγματος έγινε με τη μέθοδο της «Ανάλυσης Περιεχομένου» (content analysis) όπου στην ουσία ποσοτικοποιούνται ποιοτικά χαρακτηριστικά. Πιο συγκεκριμένα, στη περίπτωση μας τα ποιοτικά χαρακτηριστικά προέκυψαν από τα πιστοποιητικά ελέγχου. Κατά συνέπεια, προκύπτει ο περιορισμός του ότι δε χρησιμοποιήθηκαν στατιστικά μοντέλα ώστε να γίνουν κάποιοι έλεγχοι σημαντικότητας για τα αποτελέσματα μας.

Ένας άλλος περιορισμός είναι το πολύ μικρό δείγμα, 126 προμηθεύτριες εταιρείες μιάς μεγάλης εταιρείας λιανικής και επίσης το γεγονός ότι δε χρησιμοποιήσαμε διαχρονικά στοιχεία παρατηρήσεων, για παραπάνω από ένα έτος και όχι μόνο για το 2013. Θα είχε πολύ ενδιαφέρον να προκύψουν συμπεράσματα σχετικά με τη διαχρονική εξέλιξη των υπό εξέταση εταιρειών σε σχέση με τις παρατηρήσεις των ελεγκτών που καταγράφησαν διαχρονικά. Ακόμα, η ανάλυση θα μπορούσε να γίνει και συγκριτικά, ανά κλάδο, δίνοντας μια βαθύρη γνώση σχετικά με τα είδη των παραποιήσεων που προκύπτουν κάθε φορά επιβεβαιώνοντας ενδεχομένως και τη σχετική βιβλιογραφία. Τέλος, η ανάλυση θα μπορούσε να επεκταθεί στην αναμόρφωση των οικονομικών

αποτελεσμάτων με βάση τις παρατηρήσεις των ελεγκτών, και να παρατηρούσαμε τελικά πως θα διαμορφώνονταν τελικά τα αποτελέσματα.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Παράρτημα Α

Κλίμακα Βαθμολόγησης Αριθμοδεικτών

Περιθώριο Μικτού Κέρδους Score	
>45%	20
40%-45%	18
35%-40%	16
30%-35%	14
25%-30%	12
20%-25%	10
15%-20%	8
10%-15%	6
5%-10%	4
0%-5%	2
<0%	0

Τραπεζικός Δανεισμός / IK Score	
>5%	20
5%-10%	18
10%-15%	16
15%-20%	14
20%-25%	12
25%-30%	10
30%-35%	8
35%-40%	6
40%-45%	4
45%-50%	2
50%_60%	0
60%_100%	-2
100%_200%	-4
200%_300%	-6
300%_400%	-8
400%_500%	-10
500%_600%	-12
600%_700%	-14
700%_800%	-16
800%_900%	-18
<900%	-20

Περιθώριο Καθαρού Κέρδους Score	
>30%	20
27%-30%	18
24%-27%	16
21%-24%	14
18%-21%	12
15%-18%	10
12%-15%	8
9%-12%	6
6%-9%	4
3%-6%	2
0%_3%	0
-3%_0%	-2
-6%_-3%	-4
-9%_-6%	-6
-12%_-9%	-8
-15%_-12%	-10
-18%_-15%	-12
-21%_-18%	-14
-24%_-21%	-16
-27%_-24%	-18
<-27%	-20

Κεφαλαιακή Διάρθρωση Score	
>0.2	20
0.2_0.4	18
0.4_0.6	16
0.6_0.8	14
0.8_1	12
1_1.2	10
1.2_1.4	8
1.4_1.6	6
1.6-1.8	4
1.8_2	2
2_4	-2
4_6	-4
6-8	-6
8_10	-8
10_12	-10
12_14	-12
14_16	-14
16_18	-16
18_20	-18
>20	-20

Γενική Ρευστότητα Score	
>27	20
24_27	18
21_24	16
18_21	14
15_18	12
12_15	10
9_12	8
6_9	6
3_6	4
1_3	2
0,9_1	-2
0,8_0,9	-4
0,7_0,8	-6
0,6_0,7	-8
0,5_0,6	-10
0,4_0,5	-12
0,3_0,4	-14
0,2_0,3	-16
0,1_0,2	-18
<0,1	-20

Παράρτημα Β

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ	Περιθ Μικτού Κέρδους SCORE	Περιθ Καθαρού Κέρδους	Περιθ Καθ Κέρδ SCORE	Τραπεζικός Δανεισμός /IK	Τραπ Δαν / IK SCORE	Κεφ Διάρθρωση	Κεφ Διάρθρ SCORE	Γεν Ρευστότητα	Γεν Ρευστ SCORE	TOT SCORE
ΑΡΕΤΟ ALUM GROUP ΕΠΕ	10	2,21%	2	0,00%	20	1,17	10	-	-	-
NATURALIA Ε.Π.Ε	-	-	-	0,00%	20	0,07	20	25,89	18	-
ΑΕΝΑΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	16	1,92%	2	275,83%	-6	2,90	-2	-	-	-
ΣΠΙΤΙ & ΕΞΟΧΗ ΕΠΕ	16	16,29%	12	0,00%	20	1,68	4	-	-	-
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Α.Ε.Β.Ε	16	22,03%	16	4,19%	20	0,30	18	39,33	20	90
Π.Η ΚΑΤΣΑΦΑΝΑΣ ΑΕΕ	12	0,80%	2	0,00%	20	0,07	20	28,66	20	74
ΦΙΜΠΡΑΝ Α.Ε.	10	4,85%	4	0,00%	20	0,04	20	26,30	18	72
ΧΑΛΚΙΣ ΑΒΕΕ	8	17,73%	12	0,00%	20	0,04	20	15,95	12	72
ΑΚΡΟΛΙΘΟΣ Α.Β.Ε.Ε.	16	15,10%	12	3,00%	20	0,23	18	4,82	4	70
ΑΦΟΙ ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟΥ Ε.Π.Ε	14	30,87%	20	0,00%	20	1,68	4	17,23	12	70
SUN Α.Ε	14	12,11%	10	0,00%	20	0,39	18	6,45	6	68
ΚΥΚΛΩΨ Α.Ε	10	2,61%	2	0,01%	20	0,04	20	21,17	16	68
ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ ΑΒΕΕ	16	7,41%	6	0,00%	20	0,17	20	8,57	6	68
ΜΕΤΑΛΟΡ ΑΒΕΕ	18	-1,53%	0	0,00%	20	0,16	20	13,32	10	68
ΝΟΒΑΤΕΧ Α.Ε.	20	24,10%	18	28,21%	10	0,65	14	3,88	4	66
ΓΑΛΛΗΣ Α.Ε.Β.Ε	16	4,56%	4	10,52%	16	0,19	20	14,31	10	66
Ν.ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ Α.Ε	14	-2,32%	0	1,52%	20	0,13	20	16,39	12	66
ΔΡ.ΣΤΕΦ.ΠΑΤΕΡΑΣ ΒΙΒΕΧΡΩΜ Α.Ε	16	15,06%	12	0,00%	20	0,84	12	4,15	4	64
ΒΙΟΚΕΦ Ν. Θ.ΚΑΚΚΟΣ Α.Ε	14	-4,59%	-2	0,00%	20	0,18	20	13,30	10	62
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΥΔΑΚΗΣ ΑΕ	14	17,77%	12	12,53%	16	0,29	18	2,86	2	62
Χ.ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΣ ΑΒΕΕ -ΒΙΟΚΑΡ	12	-9,14%	-6	0,00%	20	0,13	20	23,09	16	62
ΧΑΡΑΛ.ΔΗΜΗΤΡΑΚΑΣ ΑΒΕΕ	14	-2,18%	0	0,00%	20	0,40	18	13,72	10	62
ΑΦΟΙ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ	14	5,18%	4	0,06%	20	0,26	18	4,39	4	60
Δ. ΤΣΑΚΩΝΑΣ-Κ.ΜΟΝΟΣ	12	3,16%	4	2,49%	20	0,21	18	6,37	6	60
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΕΓΚΡΑΝ ΑΕΒΕ	12	4,51%	4	0,00%	20	0,74	14	12,56	10	60

HERONIA LIGHTING ΕΠΕ	14	12,92%	10	0,00%	20	0,96	12	1,11	2	58
ΚΥΣΟ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ Α.Ε.	18	3,17%	4	16,87%	14	0,18	20	1,55	2	58
ΕΜΜ.ΚΟΥΒΙΔΗΣ ΑΒΕΕ	18	2,02%	2	16,19%	14	0,31	18	6,34	6	58
Ι.Γ.ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕ	14	2,06%	2	8,17%	18	0,23	18	6,08	6	58
BIG SOLAR Φ.Β ΣΥΣΤΗΜ.ΑΕ	6	1,17%	2	11,06%	16	0,26	18	18,51	14	56
ACCORDO Α.Ε	14	-1,85%	0	0,00%	20	0,53	16	3,70	4	54
ΒΙΟΜΠΛΟΚ ΧΛΙΑΠΗΣ ΑΕ	12	17,99%	12	25,88%	10	0,31	18	2,61	2	54
ΕΠ.ΒΕΝΤΟΥΡΗΣ-ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΑΕΒΕ	14	2,73%	2	13,57%	16	0,27	18	4,67	4	54
ΚΟΡΝΗΛΑΚΗΣ ΑΒΕΕ	12	4,18%	4	8,31%	18	0,22	18	2,30	2	54
ΤΕΧΝΙΚΟΥΛ ΑΒΕΕ	10	1,33%	2	0,00%	20	0,34	18	4,41	4	54
ΚΑΡΧΕΡ ΑΕΕ	10	-4,33%	-2	0,00%	20	0,35	18	8,19	6	52
ΒΙΟΠΡΟΣ ΑΒΕΕ	16	2,85%	2	23,87%	12	0,36	18	3,65	4	52
ΒΙΟΡΟΛ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ	8	2,37%	2	0,00%	20	0,26	18	3,53	4	52
Π.Ε. ΚΑΖΙΝΑΚΗΣ ΑΕ	12	0,81%	2	12,16%	16	0,36	18	3,56	4	52
ΚΝΑUF ΓΥΨΟΠΟΙΑ Α.Β.Ε.Ε.	8	-2,35%	0	0,00%	20	0,45	16	6,33	6	50
DIGITECH ΑΕ	14	4,72%	4	13,74%	16	0,92	12	2,12	2	48
HELLASOD LOGISTICS ΕΠΕ	10	1,72%	2	0,00%	20	0,87	12	4,15	4	48
PIPELIFE ΕΛΛΑΣ ΑΕ	6	0,49%	2	0,00%	20	0,50	16	4,83	4	48
Π.ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕΒΕ	12	4,98%	4	17,37%	14	0,40	16	2,08	2	48
FOURLIS TRADE ΑΕΒΕ	10	-3,54%	-2	0,00%	20	0,48	16	2,97	2	46
ΑΚΜΩΝ Α.Ε	8	0,61%	2	14,30%	16	0,39	18	2,45	2	46
Δ & Ι ΔΑΜΚΑΛΙΔΗΣ Α.Ε	10	7,76%	6	14,33%	16	1,10	10	3,56	4	46
ΝΕΑ ΦΕΡΤΙΛ Α.Ε.	16	-6,44%	-4	1,79%	20	0,88	12	1,66	2	46
ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΕΜΠΟΡΚΗ ΕΙΣΑΓ.ΕΠΕ	16	12,61%	10	0,00%	20	8,62	-8	26,25	18	46
Σ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ ΑΕΒΕ	8	4,76%	4	10,51%	16	0,47	16	1,20	2	46
ΦΥΤΑ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ Ε.Π.Ε	10	0,59%	2	0,00%	20	0,96	12	1,86	2	46
ADM ΑΕΕ	8	0,19%	2	0,04%	20	0,95	12	2,23	2	44
ALUMINCO ΑΕ	10	2,36%	2	17,26%	14	0,55	16	1,95	2	44
ROBERT BOSCH Α.Ε.	14	4,35%	4	0,00%	20	2,27	-2	8,38	6	42
ΣΙΚΑ ΕΛΛΑΣ ΑΒΕΕ	16	5,53%	4	0,00%	20	3,24	-2	3,85	4	42
SCHNEIDER ELECTRIC ΑΕ	12	9,42%	8	0,00%	20	2,24	-2	2,85	2	40
ΜΑΝΟΥΣΟΣ ΚΛΑΠΑΚΗΣ ΑΒΕΕ	10	6,09%	6	28,54%	10	0,82	12	2,80	2	40

ΜΑΡΜΟΥΡΗΣ ΑΕ	12	9,10%	8	49,84%	2	0,78	14	2,77	2	38
ΝΙΚ. ΠΑΛΤΟΓΛΟΥ ΠΛΑΣΤΙΚΑ	8	4,08%	4	27,85%	10	0,63	14	2,52	2	38
ΧΡΩΤΕΞ	14	-3,83%	-2	31,88%	8	0,52	16	2,29	2	38
CONVEΧ Α.Ε.Β.Ε	6	-26,80%	-16	6,49%	18	0,40	16	17,16	12	36
CRYSTAL AUDIO ΗΧΟΣ&ΕΙΚΟΝΑ ΑΕ	18	4,05%	4	58,26%	0	0,88	12	1,95	2	36
ΑΦΟΙ ΛΙΑΝΟΥ	14	3,37%	4	57,21%	0	0,79	14	3,09	4	36
ΛΙΑΝΟΣ ΕΠΟΧΙΑΚΑ ΑΕ	14	3,37%	4	57,21%	0	0,79	14	3,09	4	36
ΑΛΦΑ ΛΑΜΔΑ ΑΕ	18	11,90%	8	91,99%	-2	1,21	8	1,95	2	34
ΘΡΑΚΩΝ ΚΟΝΙΑΜΑΤΑ ΘΡΑΚΗΣ ΑΕΒΕ	10	-10,05%	-6	23,41%	12	0,47	16	2,84	2	34
ΦΙΛΠΡΟ ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕ	14	-15,38%	-10	0,00%	20	1,47	6	1,58	2	32
ΑΦΟΙ ΓΙΑΝΝΙΔΗ Α.Ε	14	7,75%	6	80,42%	-2	1,02	10	1,82	2	30
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΝ.ΤΑΓΚΛΗΣ ΑΕΒΕ	0	3,23%	4	32,21%	8	0,48	16	1,91	2	30
ΝΟΒΕΝΤΑ ΑΕ	18	-1,26%	0	78,97%	-2	1,18	10	2,95	2	28
ΜΑΘΙΟΣ ΠΥΡΙΜΑΧΑ Α.Ε.	18	1,44%	2	98,69%	-2	1,31	8	1,19	2	28
ΜΠΙΝΗΣ ΑΕΕ	12	17,57%	12	83,45%	-2	1,66	4	2,56	2	28
ΣΤΕΛΙΟΣ&ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΛΑΧΟΣ ΑΕΒΕ	12	3,14%	4	94,33%	-2	0,91	12	2,28	2	28
ΥΙΟΙ Π. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΑΕΒΕ	16	5,54%	4	77,76%	-2	1,28	8	1,54	2	28
ΝΕΧΑΝΣ ΕΛΛΑΣ Α.Β.Ε	2	-2,88%	0	27,84%	10	0,80	12	1,40	2	26
ΕΚΔ. Δ. ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ Ε.Π.Ε	20	9,38%	8	90,56%	-2	2,39	-2	1,28	2	26
ΕΥΡΩΧΑΡΤΙΚΗ ΑΕΒΕ	10	4,11%	4	59,55%	0	1,10	10	1,29	2	26
ΔΗΛΟΣ ΑΕ	18	12,76%	10	102,63%	-4	2,22	-2	1,27	2	24
ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΕ	4	-1,25%	0	36,47%	6	0,92	12	2,65	2	24
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΣΙΑΛΟΥ ΕΠΕ	14	-2,67%	0	85,28%	-2	1,02	10	1,37	2	24
ΚΙΚΕΡΩΝ ΕΛΛΑΣ-BOILERS	10	-0,16%	0	55,25%	0	0,92	12	1,30	2	24
ΥΙΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΟΥΣΙΑ ΑΒΕΕ	6	1,92%	2	63,89%	-2	0,74	14	3,63	4	24
ΜΙΚ EUROPE ΑΕ	4	1,09%	2	21,17%	12	1,92	2	1,31	2	22
ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ SYSTEMS Α.Ε.	2	-9,02%	-6	30,98%	8	0,48	16	1,22	2	22
ΝΤΕΚΟΠΛΑΝ Α.Ε	12	-2,23%	0	84,30%	-2	1,14	10	2,04	2	22
RODOSAL-ΣΥΡΜΟΣ-ΛΕΒΑΝΤΗΣ ΑΒΕΕ	10	-0,62%	0	80,14%	-2	1,30	8	3,89	4	20
ΠΑΓΟΥΝΗΣ Α.Ε.	6	3,15%	4	75,05%	-2	1,16	10	1,57	2	20
ΧΕΛΛΑΦΑΡΜ Α.Ε.	14	6,17%	6	135,12%	-4	1,96	2	1,22	2	20
COSMOSOLAR ΕΠΕ	8	1,27%	2	47,12%	2	1,78	4	1,51	2	18

Κ. ΜΠΟΥΤΣΙΚΑΚΗΣ Α.Ε	16	5,04%	4	99,07%	-2	2,03	-2	1,74	2	18
CANDAPLAST ΑΒΕΕ	16	10,36%	8	125,86%	-4	1,86	2	0,77	-6	16
TOP ELECTRONICS Α.Ε	6	11,10%	8	132,87%	-4	2,27	-2	9,47	8	16
ΚΕΡΑΜΟΥΡΓΙΑ ΒΟΡ. ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε	8	-7,31%	-4	84,85%	-2	1,05	10	4,07	4	16
ΕΓΛΟ ΕΛΛΑΣ Α.Ε.	10	-1,47%	0	0,00%	20	39,68	-20	1,09	2	12
ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΛΩΛΟΣ ΑΕ	18	-3,29%	-2	155,64%	-4	2,90	-2	1,85	2	12
ΣΚΟΡΔΑΚΗΣ ΑΕ	14	5,76%	4	247,64%	-6	3,89	-2	1,31	2	12
Κ.ΔΟΥΚΑΣ ΑΕΒΕ-FRUIT HELLAS	14	0,35%	2	262,23%	-6	3,42	-2	1,32	2	10
ΠΥΡΑΜΙΣ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΑ ΑΕ	8	6,03%	6	170,83%	-4	2,20	-2	1,17	2	10
ΦΥΤΩΡΙΑ ΑΡΤΕΜΙΣΑΡΗ Α.Ε.	16	10,93%	8	250,79%	-6	5,33	-4	0,78	-6	8
CARMYCO ΑΕ	12	1,49%	2	294,54%	-6	4,06	-4	2,20	2	6
EUROLAMP Α.Β.Ε.Ε	4	4,53%	4	172,84%	-4	3,06	-2	3,20	4	6
FIBER TEX ΑΕΒΕ	4	-6,34%	-4	1,51%	20	16,61	-16	1,26	2	6
ROLLEX - ΜΑΝΤΟΥΔΗΣ ΑΒΕΕ	10	-11,33%	-6	133,09%	-4	1,65	4	1,34	2	6
ΟΜΙΛΟΣ ΗΛΙΟΥ Α.Ε.Ε	4	0,98%	2	51,87%	0	2,10	-2	1,97	2	6
ANSO Μ.ΕΠΕ	16	10,75%	8	480,30%	-10	12,24	-12	1,68	2	4
INTERSYS. Α.Ε	8	-1,81%	0	257,05%	-6	3,69	-2	1,94	2	2
MARIGOLD PLANTS Α.Ε.	10	1,99%	2	89,00%	-2	10,86	-10	1,98	2	2
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΕΡΙΩΝ Α.Ε	20	-8,03%	-4	410,81%	-10	6,23	-6	1,52	2	2
ELCO ΒΑΓΙΩΝΗΣ Α.Ε.	8	-10,00%	-6	60,23%	-2	1,05	10	0,57	-10	0
ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ - ΤΣΙΜΕΝΤΟ	0	-68,76%	-20	24,15%	12	0,75	14	0,72	-6	0
ΝΤΡΟΥΚΦΑΡΜΠΕΝ	12	2,87%	2	181,00%	-4	2,77	-2	0,68	-8	0
ΤΕΧΝΟΜΠΕΤΟΝ Α.Ε	6	5,94%	4	168,10%	-4	1,94	2	0,66	-8	0
ΤΣΑΚΙΡΟΓΛΟΥ Α.Ε.	16	-6,74%	-4	138,76%	-4	3,06	-2	0,75	-6	0
EMCO Α.Ε	18	-1,40%	0	522,34%	-12	6,78	-6	0,92	-2	-2
ΒΙΟΚΑΡΠΕΤ Α.Ε.	6	-7,58%	-4	168,09%	-4	2,06	-2	2,30	2	-2
ΖΩΓΟΜΕΤΑΛ	8	-0,53%	0	449,90%	-10	7,32	-6	1,21	2	-6
ΤΕΧΝΟΣΩΛ ΕΠΕ	8	-4,79%	-2	-131,54%	-2	-2,29	-2	0,60	-8	-6
Γ.Ε ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α.Ε.Ε	16	3,46%	4	547,94%	-12	7,65	-6	0,53	-10	-8
BERLING	14	1,34%	2	840,49%	-18	10,57	-10	1,09	2	-10
FIBROTERMICA HELLAS Α.Ε	4	-3,05%	-2	296,18%	-6	4,81	-4	0,86	-4	-12
ΥΤΟΝΓ ΡΟΡΟΜΠΕΤΟΝ	6	-17,28%	-10	327,69%	-8	13,30	-12	3,18	4	-20

ΧΑΛΚΟΡ ΑΕ	2	-2,30%	0	750,49%	-16	9,65	-8	1,08	2	-20
ΒΕΡΥΚΟΚΟΣ ΑΒΕΕ	16	-3,28%	-2	-34085,37%	-20	-445,05	-20	1,27	2	-24
ΨΕΚΑ ΑΒΕΕ	16	-2,01%	0	-888,81%	-18	-27,46	-20	0,90	-2	-24
ΗΑCΟ Α.Ε.Β.Ε.	14	6,40%	6	1356,44%	-20	23,42	-20	0,58	-10	-30
ΕΤΕΜ	4	-20,39%	-12	955,94%	-20	13,04	-12	0,72	-6	-46

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Παράρτημα Γ.

Π.Η ΚΑΤΣΑΦΑΝΑΣ ΑΕΕ

Γνώμη με επιφύλαξη.(2013) Από τον έλεγχο μας προέκυψε ότι στις απαιτήσεις της εταιρείας περιλαμβάνονται και απαιτήσεις σε καθυστέρηση από την προηγούμενη χρήση συνολικού ποσού ευρώ 1.100.000,00 περίπου. Έναντι των ανωτέρω επισφαλών απαιτήσεων η εταιρεία έχει σχηματίσει πρόβλεψη ποσού € 31.764,02. Κατά την εκτίμησή μας για την κάλυψη τυχόν ζημιών από τη μη ρευστοποίηση των απαιτήσεων αυτών έπρεπε να έχει σχηματιστεί συμπληρωματική πρόβλεψη ποσού ευρώ 1.070.000,00. Λόγω του μη σχηματισμού της πρόβλεψης αυτής, η αξία των απαιτήσεων της εταιρείας και τα Ίδια Κεφάλαια εμφανίζονται αυξημένα κατά ευρώ 1.070.000,00 και τα αποτελέσματα της τρέχουσας και των προηγούμενων χρήσεων αυξημένα κατά ευρώ 266.000,00 και ευρώ 804.000,00 αντίστοιχα.

Γνώμη με επιφύλαξη.(2012) Από τον έλεγχο μας προέκυψαν τα εξής: 1. Στις απαιτήσεις της εταιρείας περιλαμβάνονται και απαιτήσεις σε καθυστέρηση από την προηγούμενη χρήση συνολικού ποσού ευρώ 890.000,00 περίπου. Έναντι των ανωτέρω επισφαλών απαιτήσεων η εταιρεία έχει σχηματίσει πρόβλεψη ποσού ~86.416,13. Κατά την εκτίμησή μας για την κάλυψη τυχόν ζημιών από τη μη ρευστοποίηση των απαιτήσεων αυτών έπρεπε να έχει σχηματιστεί συμπληρωματική πρόβλεψη ποσού ευρώ 804.000,00. Λόγω του μη σχηματισμού της πρόβλεψης αυτής, η αξία των απαιτήσεων της εταιρείας και τα Ίδια Κεφάλαια εμφανίζονται αυξημένα κατά ευρώ 804.000,00 και τα αποτελέσματα της τρέχουσας και των προηγούμενων χρήσεων αυξημένα κατά ευρώ 319.000,00 και ευρώ 485.000,00 αντίστοιχα. 2. Οι φορολογικές υποχρεώσεις της εταιρίας δεν έχουν εξεταστεί από τις φορολογικές αρχές για τις χρήσεις από 2007 έως 2011. Ως εκ τούτου τα φορολογικά αποτελέσματα των χρήσεων αυτών δεν έχουν καταστεί οριστικά. Η εταιρία δεν έχει προβεί σε εκτίμηση των πρόσθετων φόρων και των προσαυξήσεων που πιθανόν καταλογιστούν σε μελλοντικό φορολογικό έλεγχο και δεν έχει σχηματίσει σχετική πρόβλεψη για αυτή την ενδεχόμενη υποχρέωση. Από τον έλεγχο μας, δεν έχουμε αποκτήσει εύλογη διασφάλιση σχετικά με την εκτίμηση του ύψους της πρόβλεψης που τυχόν απαιτείται.

ΧΑΛΚΙΣ ΑΒΕΕ

Γνώμη με επιφύλαξη.(2013) Από τον έλεγχο μας προέκυψαν τα εξής: 1) Στις απαιτήσεις από «Πελάτες» και «Επιταγές σε καθυστέρηση (σφραγισμένες)» περιλαμβάνονται και απαιτήσεις σε καθυστέρηση είσπραξης συνολικού ποσού € 2.600.000 περίπου. Με βάση τον έλεγχό μας, εκτιμούμε ότι η σχηματισθείσα από την εταιρεία πρόβλεψη € 1.514,10 για την κάλυψη ζημιών από τη μη ρευστοποίηση αυτών, υπολείπεται κατά ποσό € 1.800.000 του ποσού που έπρεπε να σχηματιστεί. Ο μη σχηματισμός της απαιτούμενης πρόβλεψης συνιστά παρέκκλιση από τις λογιστικές αρχές που προβλέπονται από τον κωδ.Ν.2190/1920 και το ΕΓΛΣ, με συνέπεια η αξία των απαιτήσεων αυτών και τα Ίδια κεφάλαια να εμφανίζονται μεγαλύτερα κατά € 1.800.000 και οι ζημίες της παρούσας και των προηγούμενων χρήσεων μικρότερες κατά € 300.000 και € 1.500.000 αντίστοιχα. 2) Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών που προβλέπονται από τον κωδ.Ν.2190/1920 και το ΕΓΛΣ δεν έχει σχηματισθεί πρόβλεψη για την αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία. Κατά την 31/12/2013, το συνολικό ύψος της μη σχηματισθείσας πρόβλεψης ανέρχεται σε € 267.000 με συνέπεια οι «προβλέψεις» να εμφανίζονται μειωμένες κατά € 267.000, τα Ίδια Κεφάλαια αυξημένα κατά € 267.000 και οι ζημίες των προηγούμενων χρήσεων ισόποσα μικρότερες. 3) Οι φορολογικές υποχρεώσεις της εταιρείας δεν έχουν εξεταστεί από τις φορολογικές αρχές για τη χρήση 2010. Ως εκ τούτου τα φορολογικά αποτελέσματα για τη χρήση αυτή δεν έχουν καταστεί οριστικά. Η εταιρεία δεν έχει προβεί σε εκτίμηση των πρόσθετων φόρων και προσαυξήσεων που πιθανόν να καταλογιστούν σε μελλοντικό φορολογικό έλεγχο και δεν έχει σχηματίσει σχετική πρόβλεψη για αυτήν την ενδεχόμενη υποχρέωση. Από τον έλεγχό μας, δεν έχουμε αποκτήσει εύλογη διασφάλιση σχετικά με την εκτίμηση του ύψους της πρόβλεψης που τυχόν απαιτείται.

ΦΙΜΠΡΑΝ Α.Ε.

Βάση για Γνώμη με Επιφύλαξη (2013) Από τον έλεγχό μας προέκυψαν τα εξής:

1) Στο λογαριασμό «Συμμετοχές σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις» περιλαμβάνεται ποσό ευρώ 8.007.000 που αφορά την αξία κτήσεως συμμετοχής σε εταιρία εξωτερικού μη εισηγμένη στο Χρηματιστήριο. Η εσωτερική λογιστική αξία της συμμετοχής αυτής ανέρχεται στο ποσό ευρώ 3.600.000. Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών που προβλέπονται από τον κωδ. Ν. 2190/1920 και το ΕΓΛΣ, δεν έχει σχηματιστεί πρόβλεψη υποτίμησης αυτής της συμμετοχής για την προκύπτουσα διαφορά ποσού ευρώ

4.407.000 με συνέπεια η αξία του λογαριασμού αυτού και τα Ίδια Κεφάλαια να εμφανίζονται ισόποσα αυξημένα και τα αποτελέσματα της τρέχουσας και της προηγούμενης χρήσεως αυξημένα κατά 1.827.000 και 1.520.000 ευρώ αντίστοιχα. 2) Στις απαιτήσεις περιλαμβάνονται και επισφαλείς-επίδικες απαιτήσεις ή σε καθυστέρηση από προηγούμενες χρήσεις συνολικού ποσού ευρώ 1.300.000 για τις οποίες δεν έχει σχηματιστεί επαρκής πρόβλεψη για την κάλυψη ζημιών από τη μη ρευστοποίηση μέρους των επισφαλών αυτών απαιτήσεων. Με βάση τον έλεγχό μας εκτιμούμε ότι η σχηματισθείσα από την εταιρία πρόβλεψη ποσού ευρώ 649.108,92 υπολείπεται κατά ευρώ 350.000 του ποσού που έπρεπε να έχει σχηματιστεί. Ο μη σχηματισμός της απαιτούμενης πρόβλεψης συνιστά παρέκκλιση από τις λογιστικές αρχές, που προβλέπονται από τον κωδ. Ν.2190/1920 και το ΕΓΛΣ, με συνέπεια η αξία των απαιτήσεων και τα Ίδια Κεφάλαια να εμφανίζονται αυξημένα κατά ευρώ 350.000 και τα αποτελέσματα της κλειόμενης και της προηγούμενης χρήσης αυξημένα κατά 120.000 και 30.000 ευρώ αντίστοιχα. 3) Στην εταιρεία διενεργείται έλεγχος ανάκτησης κρατικών ενισχύσεων βάσει του άρθρου 169 του Ν. 4099/2012, που αφορούν σε ωφέλεια φόρου εισοδήματος ποσού 1.285.000 ευρώ λόγω σχηματισμού ειδικού αφορολόγητου αποθεματικού του άρθρου 2 του Ν. 3220/2004 κατά τις χρήσεις 2003 και 2004. Η εταιρία, βάσει στοιχείων τα οποία τέθηκαν υπόψη του ελέγχου μας, εκτιμά ότι το ποσό με το οποίο μπορεί να επιβαρυνθεί εξαιτίας του ελέγχου αυτού δεν ξεπερνά τα 235.000 ευρώ. Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών, που προβλέπονται από την Ελληνική Νομοθεσία (κωδ. Ν. 2190/1920 και ΕΓΛΣ) δεν σχηματίστηκε πρόβλεψη σε σχέση με το θέμα αυτό ποσού 235.000 ευρώ, με συνέπεια τα Ίδια Κεφάλαια να εμφανίζονται ισόποσα αυξημένα και οι Προβλέψεις ισόποσα μειωμένες. 4) Οι φορολογικές υποχρεώσεις της εταιρίας δεν έχουν εξεταστεί από τις φορολογικές αρχές για τις χρήσεις 2005-2010. ως εκ τούτου τα φορολογικά αποτελέσματα των χρήσεων αυτών δεν έχουν καταστεί οριστικά. Η εταιρία δεν έχει προβεί σε εκτίμηση των πρόσθετων φόρων και των προσαυξήσεων που πιθανόν να καταλογιστούν σε μελλοντικό φορολογικό έλεγχο και δεν έχει σχηματίσει σχετική πρόβλεψη για αυτή την ενδεχόμενη υποχρέωση. Από τον έλεγχό μας, δεν έχουμε αποκτήσει εύλογη διασφάλιση σχετικά με την εκτίμηση του ύψους της πρόβλεψης που τυχόν απαιτείται.

ΑΚΡΟΛΙΘΟΣ ΑΒΕΕ

Βάση για Γνώμη με Επιφύλαξη (2013) Από τον έλεγχο μας προέκυψαν τα εξής θέματα:

1) Στις απαιτήσεις της εταιρείας περιλαμβάνονται και απαιτήσεις σε καθυστέρηση από την προηγούμενη χρήση, συνολικού ποσού ευρώ 460 χιλ.. Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών, που προβλέπονται από τον κωδ. Ν. 2190/1920 και το ΕΓΛΣ, δεν έχει σχηματιστεί σχετική πρόβλεψη. Κατά την εκτίμησή μας για την κάλυψη ζημιών από τη μη ρευστοποίηση μέρους των απαιτήσεων αυτών έπρεπε να έχει σχηματιστεί πρόβλεψη ποσού ευρώ 300 χιλ.. Λόγω του μη σχηματισμού της πρόβλεψης αυτής, η αξία των απαιτήσεων και τα ίδια κεφάλαια εμφανίζονται αυξημένα κατά ευρώ 300 χιλ. και τα αποτελέσματα της κλειόμενης και της προηγούμενης χρήσης αυξημένα κατά 100 χιλ. και 200 χιλ. αντίστοιχα. 2) Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών, που προβλέπονται από τον κωδ. Ν. 2190/1920 και το ΕΓΛΣ, δεν σχηματίζεται πρόβλεψη για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία. Κατά την 31η Δεκεμβρίου 2013, το συνολικό ύψος της μη σχηματισθείσας πρόβλεψης ανέρχεται σε 34 χιλ. ευρώ, με συνέπεια οι προβλέψεις να εμφανίζονται μειωμένες κατά ποσό 34 χιλ. ευρώ και τα Ίδια Κεφάλαια ισόποσα αυξημένα. 3) Οι φορολογικές υποχρεώσεις της εταιρίας δεν έχουν εξεταστεί από τις φορολογικές αρχές για τη χρήση 2010. Ως εκ τούτου τα φορολογικά αποτελέσματα της χρήσης αυτής δεν έχουν καταστεί οριστικά. Η εταιρία δεν έχει προβεί σε εκτίμηση των πρόσθετων φόρων και των προσαυξήσεων που πιθανόν καταλογιστούν σε μελλοντικό φορολογικό έλεγχο και δεν έχει σχηματίσει σχετική πρόβλεψη για αυτή την ενδεχόμενη υποχρέωση. Από τον έλεγχό μας, δεν έχουμε αποκτήσει εύλογη διασφάλιση σχετικά με την εκτίμηση του ύψους της πρόβλεψης που τυχόν απαιτείται.

ΚΥΚΛΩΨ Α.Ε.

Βάση για Γνώμη με Επιφύλαξη (2013) Από τον έλεγχο μας προέκυψε ότι: 1) Στους λογαριασμούς του Κυκλοφορούντος Ενεργητικού Δ.Π.«Απαιτήσεις» περιλαμβάνονται και απαιτήσεις σε καθυστέρηση από την προηγούμενη χρήση συνολικού ποσού ευρώ 600.000,00 περίπου. Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών, που προβλέπονται από την Ελληνική Νομοθεσία (κωδ.Ν.2190/1920καιΕΓΛΣ), δεν έχει σχηματιστεί επαρκής σχετική πρόβλεψη. Κατά την εκτίμησή μας για την κάλυψη των ζημιών από τη μη ρευστοποίηση μέρους των απαιτήσεων αυτών έπρεπε να έχει σχηματιστεί, επιπλέον

πρόβλεψη, ποσού ευρώ 410.000,00 περίπου. Λόγω του μη σχηματισμού της πρόβλεψης αυτής, η αξία των απαιτήσεων και τα Ίδια Κεφάλαια εμφανίζονται αυξημένα κατά ευρώ 410.000,00 περίπου και τα αποτελέσματα της τρέχουσας και της προηγούμενης χρήσης αυξημένα κατά 45.000,00 και 365.000,00 ευρώ αντίστοιχα. 2) Κατά παρέκκλιση των λογιστικών αρχών που προβλέπονται από την Ελληνική Νομοθεσία (κωδ.Ν.2190/1920 και ΕΓΛΣ) δεν σχηματίστηκε πρόβλεψη για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία. Κατά την 31^η Δεκεμβρίου 2013, το συνολικό ύψος της μη σχηματισθείσας πρόβλεψης ανέρχεται σε ευρώ 47.000,00 περίπου, με συνέπεια οι προβλέψεις να εμφανίζονται μειωμένες κατά ευρώ 47.000,00 περίπου, τα Ίδια Κεφάλαια εμφανίζονται αυξημένα κατά ευρώ 47.000,00 περίπου και τα αποτελέσματα της τρέχουσας χρήσης να εμφανίζονται αυξημένα κατά ευρώ 500,00 περίπου. 3) Οι φορολογικές υποχρεώσεις της εταιρίας δεν έχουν εξεταστεί από τις φορολογικές αρχές για τις χρήσεις από το 2010 μέχρι και το 2013. Ως εκ τούτου τα φορολογικά αποτελέσματα των χρήσεων αυτών δεν έχουν καταστεί οριστικά. Η εταιρία δεν έχει προβεί σε εκτίμηση των πρόσθετων φόρων και των προσαυξήσεων που πιθανόν καταλογιστούν σε μελλοντικό φορολογικό έλεγχο και δεν έχει σχηματίσει σχετική πρόβλεψη για αυτή την ενδεχόμενη υποχρέωση. Από τον έλεγχό μας δεν κατέστη εφικτό να αποκτήσουμε εύλογη διασφάλιση για την εκτίμηση του ύψους της πρόβλεψης που τυχόν απαιτείται.

Βιβλιογραφία- Αρθρογραφία

Βιβλιογραφία Ελληνική

1. Γαγάνης Χ., Ζοπουνίδης Κ., «Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό πλαίσιο και εφαρμογές», Εκδόσεις Κλειδάριθμος, 2008
2. Λαζαρίδης Γ. Θεμιστοκλής (2005), Αποτίμηση Επιχειρήσεων, Θεωρία, Μεθοδολογία, Πρακτική.
3. Λουμιώτης Β. (2008) Βασικές Οδηγίες Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (ΔΕΠ) Έκδοση 2^η, Ινστιτούτο εκπαίδευσης ΣΟΕΛ
4. Παπάς, Αντώνης Α. (1999) Εισαγωγή στην ελεγκτική, Έκδοση 1η, Εκδόσεις Μπένου
5. Τσακλάγκανος, Άγγελος Α. (1994) Ελεγκτική, 2^η έκδ. –Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Βιβλιογραφία Ξένη

1. Damodaran A. (2002) “Investment Valuation. Tools and Techniques for determining the Value of Any Asset” John Wiley & Sons Inc, New York
2. Palepu, Krishna G., and Paul M. Healy. Business Analysis and Valuation: Using Financial Statements, Text and Cases. 2nd ed. Cengage Learning, 2010
3. Ronen, Yaari, Earnings Management, Emerging Insights in Theory, Practice, and Research (Springer,2008)

Αρθρογραφία Ελληνική

1. Δρόγαλας Αναστάσιος, Διδακτορική Διατριβή, Αξιολόγηση της Εφαρμογής και συνεισφοράς των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου από τη σκοπιά της λογιστικής και της Χρηματοοικονομικής στις Ξενοδοχειακές Επιχειρήσεις, Φλεβάρης 2010.
2. Σπαθής Χαράλαμπος «Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων», Λογιστής, τεύχος 570, Σεπτέμβριος 2002, σελ. 1286-1294
3. Χαλικιάς Ιωάννης (2013) Η ελληνική οικονομία, 1950-2012: Πώς φτάσαμε στην κρίση –Επενδύσεις και εξαγωγές ως λύση (www.kepe.gr)

Αρθρογραφία Ξένη

1. Albrecht W.S., Albrecht C. & Albrecht C.C. (2008), "Current Trends in Fraud and its Detection", Information Security Journal: A Global Perspective, 17: 1, pp2-12
2. Baralexis, S. (2004), "Creative accounting in small advancing countries: The Greek case", Managerial Auditing Journal, 19: 3, pp.440-4611
3. Black, E. L., Sellers, K. F. and Manly, T. S. (1998), Earnings Management Using Asset Sales: An International Study of Countries Allowing Noncurrent Asset Revaluation. Journal of Business Finance & Accounting
4. Colbert, J. L. and Alderman, W. C. (1995). "A Risk-driven Approach to the Internal Audit", Managerial Auditing Journal, MCB University Press Limited 10, pp. 38-44
5. Damodaran, Aswath, Living with Noise: Investing and Valuation in the Face of Uncertainty (July 10, 2013).
6. DeAngelo, E., H. De Angelo and D. Skinner (1994), "Accounting Choices of Troubled Companies." Journal of Accounting and Economics 17 (January): 113-143
7. Dechow, Patricia M. and Richard G. Sloan (1991), "Executive incentives and the horizon problem: an empirical investigation", Journal of Accounting & Economics 14, 51-89
8. Dechow, Patricia M. and Skinner, Douglas J., Earnings Management: Reconciling the Views of Accounting Academics, Practitioners, and Regulators (February 2000)

9. Dooley, D.V. (2002). Financial Fraud: Accounting Theory and Practice, Fordham Journal of Corporate & Financial Law, Vol. 8 (Symposium), 53-88.
10. Fields, T., Lys, T., & Vincent, L. (2001). Empirical research on accounting choice. Journal of Accounting and Economics, 31(1-3), 255-307.
11. Grubel, Herbert, Will Greece Go Bankrupt and Kill the Euro? The Benefits and Cost of Helping Greece (December 1, 2012)
12. Heiman-Hoffman, V.B., Morgan, K.P. & Patton, J.M. (1996), "The Warning Signs of Fraudulent Financial Reporting", Journal of Accountancy, 182: 4, pp75-77
13. Iatridis George, Dimitras I. Augustinos, Financial crisis and accounting quality: Evidence from five European countries, Advances in Accounting, Volume 29, Issue 1, June 2013, Pages 154-160, ISSN 0882-6110.
14. Latitinen. T and Kankaanpaa M. (1999) "Comparative analysis of failure prediction methods: The Finish case" European accounting Review. Vol8.pp 66-72
15. Provopoulos, G.A. The Greek economy and banking system: Recent developments and the way forward. Journal of Macroeconomics (2013)
16. Scholes and Wolfson, (1992) Taxes and Business Strategy: A Planning Approach. Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ (1992)
17. Spathis, C. (2002). Detecting false financial statements using published data: some evidence from Greece. Managerial Auditing Journal, 17(4), 179-191.
18. Stijn Claessens, Konstantinos Tzioumis,(2006) Corporate Governance: An International Review Volume 14, Issue 4, pages 266-276,
19. Sweeney, A. P. (1994), "Debt-covenant violations and managers' accounting responses", Journal of Accounting and Economics (May): 281-308
20. Tsalavoutas I, Andre P & Evans L (2012) the transition to IFRS and the value relevance of financial statements in Greece, British Accounting Review, 44 (4), pp. 262-277.
21. Tsipouridou Maria, Spathis Charalambos, Audit opinion and earnings management: Evidence from Greece, Accounting Forum, Volume 38, Issue 1, March 2014, Pages 38-54

Διαδικτυακοί Τόποι

1. <http://www.hcmc.gr> (Επιτροπή κεφαλαιαγοράς)
2. <http://www.ifc.org> International Finance corporation (Corporate Governance of Non-Listed Companies in Emerging Markets)
3. <http://www.taxheaven.gr>
4. <http://www.edel.gr/greek.aspx> (Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου)
5. <http://www.accountancygreece.gr>
6. <http://www.elte.org.gr/> (Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχου)
7. <http://www.taxisland.gr/elegktes>
8. [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Family_Business_PR/\\$FILE/PR%2025.06.2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Family_Business_PR/$FILE/PR%2025.06.2014.pdf) (EY site)
9. <http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=16&la=2>